

Academia Bârlădeană

Anul XXIV, 1(66), Trimestrul I, 2017

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin

Președinte: Elena Monu

Scoate plugul

*Nu căta c-ai rătăcit
Azi într-o Sahară,
Soate plugul liniștit
Pune-te și ară.*

*Și din tot ce-ai sămănat
Trudnic, să nu-ți pese
Că din lutul blestemat
Nici un fir nu iese:*

*Va rămâne-n viitor,
Înfruntând arsura,
Pentru alt semănător
Gata arătura!*

V. Voiculescu

Ion Andreescu, *La arat*

CUPRINS

• C. D. ZELETIN, <i>Coperta revistei noastre. Însemnare necesară</i>	3
• C.D. ZELETIN, <i>Ion Buzdugan. 50 de ani de la moarte (1887–1967)</i>	4
• <i>Lui C. D. Zeletin, la aniversare</i>	7
• C.D. ZELETIN, <i>Magistru al caleidoscopului literaturii. Serghei Coloșenco sau despre ascuțirea minții prin enigmatică</i>	8
• C.D.Z., <i>Ștefan Petică 140</i>	10
• Marcel PROCA, <i>Prezența Marelui Cartier General al Armatei Române la Bârlad în timpul primului război mondial. Bârladul, capitala militară a României neocupate</i>	11
• Elena MONU, <i>Nunta de la Băcani – Suseni și tragicul ei epilog</i>	14
• Gabriel SANDU, <i>130 de ani de la prima revistă pedagogică bărlădeană</i>	15
• Teodor V. ȘTEFANELLI, <i>Eminescu în școală la liceu</i>	18
• Simion BOGDĂNESCU, <i>Călătorie în destinul de eminescolog</i>	20
• Eleonora BECEA, <i>Relația poezie-geometrie la Mihai Eminescu și Ion Barbu</i>	21
• Mircea COLOȘENCO, <i>Luca Ion Caragiale, boemul plin de harisme (1893–1921)</i>	23
• Elena și Sorin POPOIU, <i>Smaranda Brăescu, elevă la Bârlad</i>	24
• Marcel PROCA, <i>Școala secundară profesională de fete „Neculai Roșca-Codreanu”</i>	25
• Petruș ANDREI, <i>Lecturi empatice: Roxana Galan și etica didacticii teatrale</i>	26
• Angela NACHE MAMIER, <i>Saltul indignat din turnul de fildeș al poeziei: Dorina Stoica, „Pâinea lui Bragi”</i>	28
• Paula MATEI, <i>Virgil GIUȘCĂ, Timpul</i>	30
• Ștefan GHEORGHE, <i>Oare îi mai putem crede? Încălzirea globală și schimbările climatice</i>	31
• Teodor OANĂ, <i>Concurs cu interviu</i>	33
• Marian ROTARU, <i>Însemnări (V)</i>	34
• Elena MONU, <i>Un document puțin cunoscut care menționează orașul Bârlad ca locul nașterii domnitorului Al. I. Cuza</i> ...36	

VIATA ACADEMIEI

(decembrie 2016 - februarie 2017)

Sâmbătă, 10 decembrie 2016, ora 11, la sediul nostru din str. Republicii 235, s-a desfășurat ultima reuniune a anului ce se încheie. În program: comemorarea a 325 de ani de la moartea năpraznică a cărturarului Miron Costin (1633–1691, vezi pagina 14). În deschiderea reuniunii, Elena Monu a relatat succint dramaticele împrejurări istorice în contextul cărora s-a ajuns la sfârșitul marelui cărturar: este vorba despre complotul din toamna anului 1691, pus la cale în timpul nunții de la conacul Băcani-Suseni. Vorbitorii au recomandat celor prezenți să vadă la Iași, pe str. Cuza Vodă, monumentul dedicat lui Miron Costin, opera sculptorului german Wladimir C. Hegel, inaugurat în septembrie 1888, sub al cărui soclu decorat cu basoreliefuli se află osemintele fraților Velicico și Miron Costin (v. *Academia Bârlădeană* nr. IV(65) / 2016, p. 25). Despre boierul Miron Costin, diplomat, om politic, cronicar dar și poet-filosof au vorbit, în continuare, Roxana Galan, Mihaela Tudor și Simion Bogdănescu. În a doua parte a manifestării, consacrată lansării ultimului număr pe anul 2016 al *Academiei Bârlădene*, Elena Popoiu, responsabil de număr, a prezentat cuprinsul și câteva din punctele de referință ale revistei.

Marți, 24 ianuarie 2017, ora 12, Academia Bârlădeană a organizat, conform tradiției, o reuniune festivă

dedicată Unirii Principatelor. Comunicările susținute de profesorii de istorie Costel Pascaru și Elena Monu au atras interesul participanților atât prin informațiile privitoare la atmosfera, protagoniștii și pregătirea Unirii în cele două Principate, cât și prin referirile la perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza.

- continuare în pagina 35 -

Prof. Costel Pascaru conferențiind

C. D. ZELETIN

COPERTA REVISTEI NOASTRE. ÎNSEMNARE NECESARĂ

Poezia aleasă pentru coperta acestui număr va contraria, poate, sau va părea anacronică... La venirea primăverii, îndemnurile nu se mai îndreaptă astăzi spre plug, ci spre tractoare sau spre alte mașini agricole complicate, unele chiar dirijate prin mijloace virtuale. Poezia *Scoate plugul* a publicat-o V. Voiculescu în *Graiul nostru*, Bârlad, II, 1-2-3, p. 3, 1926.

Arătura, cu brazdele ei întoarse, să rămână pentru alt semănător, spune poetul care a trăit la Bârlad, rămânând unul dintre primii membri ai Academiei Bârlădene.

Pentru acest *alt semănător* (semănător român, bineînțeles!), care găsește *gata arătura* publicăm această poezie agrestă, simbol al durerii noastre de astăzi.

O sită cerne neamul românesc.

Vrednicia, demnitatea și speranța într-o viață mai omenească, cuvenită după zguduirea tragică a comunismului vreme de 50 de ani, sunt ofensate și lovite de către disimulata remanență comunistă de la putere. Românii fug pe rupele din propria țară, râvnind la traiul mai bun pe care-l merită ei și copiii lor, traumatizați să crească în altă cultură, rupându-se sângeros de-a lor... Plugul nu mai au de ce să și-l scoată din șopron...

O sită cerne neamul românesc.

Tinerii, valizii, vizitorii de vizituri mari și puternice își părăsesc țara și, poate, *patria* însăși... Pleacă uneori ca nevăzătorii ținându-se unul de cârja altuia ca *Orbii* din pânza lui Pieter Bruegel... Ce-o fi o fi... Vitejia românească se arată de data aceasta în asumarea riscului pe care-l presupune fuga din propria țară!

Sita continuă să se zbată, oferind gratuit milioane de valori românești Occidentului. Bătrânii – în toate înfățișările senectuții – rămân acasă. În sită rămân

vârstnicii, neputincioșii, decepționații, bolnavii, leneșii, cei ce încă se opintesc în iluzia norocului românesc, dar și iubitorii pătimișii ai țării, dezabuzăți, nobili servi ai Speranței... Rămâne hoaspa, învinșii de comunismul vechi și de cel remanent.

Cei ce pleacă nu pleacă pe-apucatele, ci prin autoselecție și prin curajul justei aprecieri de sine. Pleacă tineri instruiți, tonici, luminoși, neastenizați. Culmea e că acolo sunt necesari, dar neceruți. Facem daruri prețioase bogățiilor și lăsăm în urmă vid sărăciilor, într-o țară jefuită de taifunul, care nu ține câteva zile, ca-n realitate, ci Dumnezeu știe cât timp va rămâne ca să facă prăpăd țara. Jefuită de banda tuturor delincvențelor iactante, întronate prin sudură inzezisabilă de scaunul puterii, de unde diriguiesc pescuitul în care ele însele întrețin tulburarea apelor...

Găsesc într-o gazetă informația după care, în anul 2016, au părăsit România 340.000 de suflete, creiere și brațe. Italia are deja 1.600.000, Spania 1.200.000, Germania 1.000.000 și zic – Doamne ferește! – *i tak dalje*...

Etnia română migrată în Occident este apreciată. Medicii, ca să dau numai o pildă, conduc clinici de transplant, uimind prin excelența profesională și prin râvnă. Sunt câțiva ani când, în Frankfurt/Main, o localnică mi-a spus:

– Noi când ne îmbolnăvim, căutăm un medic român!

Poezia de tinerețe a lui V. Voiculescu îndeamnă la speranță: ară-ți pământul, chiar dacă seceta stă să ne cuprindă; va ploua anul ce vine, și brazda întoarsă, ocolită anul acesta de către ploaie, va fi binecuvântată anul ce vine de Cer.

Fii mai tare în speranță decât în dorință!

Pieter Bruegel cel Bătrân - *Parabola orbilor* (1568)

C.D. ZELETIN

ION BUZDUGAN. 50 DE ANI DE LA MOARTE (1887–1967)

La 26 martie a.c. se împlinește o jumătate de veac de la încetarea din viață a poetului și patriotului luptător, pe numele de la naștere *Ion Buzdăgă*. L-am cunoscut bine, pe el și întreaga familie. Atât de bine, încât eu îi spuneam *Moș Nicu*, iar el *Nepoate* sau *Nepoate Dada*. Nu am întâlnit într-o viață de opt decenii, o mai mare bunătate sufletească, o mai puternică credință în Dumnezeu și în revenirea neamului și a țării noastre din căderea comunistă. Am ținut să spun aceasta de la bun început.

Ion Buzdugan este cel care a redactat Actul Unirii, în calitate de secretar al Sfatului Țării. El a adus, în teribil de zbuciumata adunare din 27 Martie 1918, argumentul dreptului istoric și al latinității limbii vorbite de o parte și de alta a Prutului, limba română. Președintele Sfatului Țării era Ion Inuleț, iar vicepreședintele, scriitorul Pan Halippa. Să se observe faptul că doi din cei trei erau scriitori. Se reproducea prin acest fapt dirijarea – în bună măsură – de către scriitori a destinului provinciilor românești, cum s-a întâmplat în întregul spațiu al neamului nostru. Ele fuseseră separate multă vreme de dorința de lățire *à tout prix* a vecinătăților și de insașiabilitatea marilor puteri, vecine sau nu cu țara noastră, în a muta țărușul hotarelor după poftă...

Ca ofițer în armata rusă, însă – notați! – voluntar, Ion Buzdugan a salvat în Iași refugiuului familia regală de asasinarea de către rușii bolșevici cartiruiți la Socola... Era în același timp, prin apropierea de A. Vlahuță și G. Tutoveanu, membru al Academiei Bârlădene, la ale cărei întâlniri venea deseori, de la Iași la Bârlad...

În anul 2014, basarabenii Mihai și Teodor Papuc i-au publicat, în două volume consistente, opera literară, cuprinsă în 1100 de pagini, intitulată *Scrieri*, colecția *Moștenire*, Editura Știința Chișinău. Cu un interesant și judicios eseu de Eugen Lungu, *Scrierile* se bucură de bogate și instructive repere cronologice, note și comentarii de Mihai și Teodor Papuc, tată și fiu. În ce mă privește, sunt bucuros și mulțumit sufletește că, legatar testamentar al manuscriselor, le-am fost de folos, punându-li-le fără condiții la dispoziție.

NOTE BIOGRAFICE FUGARE

A. Frații BUZDUGAN, copii ai lui Alexandru și ai Ecaterinei Buzdăga (Buzdugan):

1. Ion BUZDUGAN (1887– 1967), scriitor.
2. Veronica BUZDUGAN, medic, necăsătorită, decedată în 1928.
3. Magdalena, căsătorită cu Ilie GUȚU, a avut următorii copii: Lidia, Evdochia, Ionel, Veronica, Anatolie, Mircea.
4. Olga, căsătorită cu Arsenie FILIMON, a avut copiii: Veronica, Ionel, Nina, Lidia, Margareta.

5. Mariana, căsătorită cu prof. Alexandru DANILIUC, au avut pe: Mircea (înecat la 16 ani în Bega, 1946, tragedie a întregii familii...); Margareta, decedată în 2013; Eugen¹, ing.,

¹ Cel mai legat de unchiul său și mai interesat de manuscrisele sale, prieten cu C.D.Zeletin. Căsătorit cu Rodica Mărgineanu, au împreună următorii copii: 1. *Monica*, n. 1973, matematician/informatician, căsătorită în Canada; 2. *Mircea*, n. 1976, a absolvit un liceu tehnic; 3. *Mariana*, n. 1977, a absolvit

Tânărul poet Ion Buzdugan, în anii în care frecventa abia întemeiata Academie Bârlădeană.

30.XI.1931–24.IV.2014; Virginia (Gina), n.1930. d. 8.XI.2008. Recăsătorită a doua oară cu Ion Mașnicu, notar în com. Tăuni, jud. Târnava Mică. La el s-a ascuns Ion Buzdugan în primii ani ai comunismului.

6. Valentina, învățătoare, necăsătorită, moartă la 6.XII.1992.

7. Eleonora (Norica), profesoară, pictoriță, căsătorită cu prof. Petre MUSTEA. Fără copii. Moare la 4.XI.1995.

8. Evdochia („Dusica”), căsătorită cu Alexandru VIȘINESCU. Nu a avut copii. Moare la 30.I.1994.

9. Prunc mort de mic.

10. Prunc mort de mic.

Nu am văzut în lunga mea viață frați să se iubească mai mult. Și nici oameni mai blânzi și mai buni.

B. ION BUZDUGAN în pribegie...

Note luate după întâlnirile cu Ion Buzdugan în deceniile 5 și 6 ale secolului trecut și completate de cele ale nepoților Eugen Daniliuc și sora sa, Virginia („Gina”), cu prilejul vizitei pe care mi-au făcut-o la 10 iunie 2008.

facultățile de matematică și de limbi străine (germană). După 1989, a vizitat locurile natale și ctitoriile din Basarabia ale unchiului său...

Plecat în pibegie prin țară, Ion Buzdugan a fost protejat de către episcopul greco-catolic *Ion Suciu* (care avea să facă ani duri de pușcărie sub comuniști), ascunzându-l, prin anii 1949–1950, prin podul chiliilor călugărești ale Episcopiei din Blaj... Ion Buzdugan își lăsase barbă și „purta haine de țoale, umblând prin sate cu traista-n băț”, asemeni călugărilor călători. A mai stat ascuns la mănăstirea Obreja de lângă Blaj. Schimba gazdele, oricât de binevoitoare... Mai multă vreme a stat ascuns în comuna Tăuni, județul Târnava Mică, astăzi județul Alba, la cumnatul lui, *Ion Mașnicu*, soțul din a doua căsătorie a sorei poetului, Mariana, și tată vitreg al lui Eugen Daniliuc și al Virginiei („Gina”) Daniliuc. Stătea ascuns, la Tăuni, în casa Primăriei, când, la 30 decembrie 1947, îl ajunge vestea abdicării M.S. Regele Mihai I: a izbucnit în plâns, ca și sora lui Mariana. „Mi-aș da viața dacă aș ști că România va fi reîntregită!”, i-a spus poetul surorii sale...

Târziu, în 1967, Ion Mașnicu avea să ia parte la înmormântarea poetului (Cimitirul Belu din Capitală).

A mai stat ascuns la Târgu Mureș, la Aninoasa, la Bujoreni (Râmnicu Vâlcea) și la Polovraci... Surorile Mariana și Valentina îl vizitau cam o dată pe an. Vizite cu mari riscuri...

A trăit în pibegie până în anul 1951, când a revenit la București, în căsuța lui de pe strada Vlad Județul nr. 21, actualul Sector 3.

Ion Buzdugan a obținut, pe căi legale, în anul 1946, un revolver, pentru o destul de probabilă agresiune din partea celor care-i urmăreau orice mișcare... L-a depus, mai târziu, la poliție sora poetului, Evdochia („Dusica”).

Poetul era suferind la o gleznă, dar nu se observa la mers. În anul 1917, cu prilejul unui complot împotriva Unirii, s-a tras în demonstranți, unii dintre ei murind. Ion Buzdugan a fugit sărind peste garduri, dar fiind observat, a fost împușcat în picior.

C. ION BUZDUGAN. Amici principis. Viața personală. Maladia din urmă.

În timpul Primului Război, în toiul luptelor, Ion Buzdugan l-a salvat pe Camil Petrescu, scoțându-l cu disperare de sub movila de pământ care-l acoperise la căderea unei bombe. De atunci a rămas cu surzenie... Mai târziu, cum rămăseseră prieteni, iar Camil Petrescu (I. Buzdugan îi spunea moldovenește, *Cămil*...) urcase în mare stimă la comuniști (era academician etc.), Ion Buzdugan l-a rugat să intervină în a facilita procurarea unui aparat de auz pentru nepotul Daniliuc, student pe atunci și lovit de aceeași hipoacuzie ca și Academicianul, care l-a refuzat în termeni eufemistici, ca și cum n-ar fi suferit de aceeași maladie cu nepotul prietenului său... Pe atunci, astfel de aparate se procurau numai cu intervenții la autorități... Camil lucra intens la parterul vilei, iar la etaj, soția lui, Eugenia Marian, își vedea de treburile ei...

*

Ion Buzdugan a fost căsătorit de mai multe ori. Prima oară, prin anii 1930, cu o doamnă Otilia, de care s-a despărțit, fiindcă a încercat să-l otrăvească; dus la spital, a fost salvat, iar soția a dispărut din viața lui. Nu-i exclus ca acest mariaj să fi fost operă de virtuozitate teatrală și criminală proprie spionajului. Nu a fost prima victimă printre scriitorii români. La bătrânețe, sub comuniști, același lucru s-a întâmplat și cu Cezar Petrescu. A scăpat și el... oare?! Ion Buzdugan avea în acei ani și funcție politică: sub guvernul lui Nicolae Iorga, care-l prețuia foarte mult, a fost subsecretar de Stat la Ministerul Industriei și Comerțului (1931–1932).

A doua oară a fost căsătorit cu Ada Zăgănescu, nepoata eroului de la Dealul Spirii, Pavel Zăgănescu (1815–1897), distins în lupta contra turcilor, în 1872 vice-președinte al

Camerei. Ada Zăgănescu a fost prima femeie arhitect din România. Era fosta soție a scriitorului și consulului României la Londra, Marcu Beza (1882–1949). Acesta o părăsise pentru altă femeie... Ada avea o soră, Didona, căsătorită cu proprietarul Hotelului Ambasador din București, grecul Culina. La expoziția Universală de la Paris din acei ani, Ada pleacă fără acordul soțului, Ion Buzdugan, la sora ei, motiv de divergențe care au dus la divorț.

În fine, Ion Buzdugan a fost căsătorit cu o transilvăneancă, scriitoare ce iscălea sub pseudonimul *Aralda Arad*, cu numele de botez *Hortensia*. A scris o piesă de teatru, tragedie în cinci acte, *Tut-Ankh-Amon*, prefațată de Victor Eftimiu, București, Socec, 1946. (Cf. *Ion Barbu în corespondență*, Editura Minerva, 1982, pp.119-120).

*

D. ION BUZDUGAN, Varia

Ion Buzdugan avea vilă și moșie la Drochia și la Răuțel, în Basarabia.

*

Ion Buzdugan mi-a mărturisit că i-a încredințat traducerea sa din Pușkin, *Boris Godunov*, lui Victor Eftimiu, care a publicat-o – din confuzie! – sub propriul său nume... Așa se explică apariția, în anul 1953, a cărții lui A.S. Pușkin, *Boris Godunov*, în românește de Victor Eftimiu, Editura ARLUS „Cartea rusă”, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, B.P.T., 108 pagini, denotație șovăielnică și încălțată ca și vremurile, care aveau repede să se descâlcească și să devină clare în... rău! Așadar, vorba ceea: de unde și până unde Victor Eftimiu și limba rusă?!... Și bietul lui coleg, hăituit, abia ieșise din ascunzișurile, din nesiguranța, temerile cumplite și sărăcia lui...

*

Eugen Daniliuc: „Unchiul a fost *singurul* din cei trei ai Sfaturii Țării care a fost *curat*...!”

*

Ion Buzdugan publică poezia *Limba noastră* a lui Alexe Mateevici (*Cugetul românesc*, I, 8-9, 1922), fără ultimele patru catrene, în cadrul unui studiu despre Mateevici, justificând aceasta prin faptul că strofele au fost adăugate, de circumstanță, la deschiderea cursurilor de învățători din Chișinău, 1917. Perpessicius (*Mențiuni critice*, II, p.180), discutând geneza poeziei *Limba noastră* a lui Alexe Mateevici, afirmă, în același loc, faptul că aceasta rămâne o „problemă nelămurită a istoriei noastre literare.”

E. Suferința și moartea lui ION BUZDUGAN

Ion Buzdugan a murit din pricina unui neoplasm gingival metastazat. Între radioterapie, terapie cu citostatice și o anume ablație chirurgicală, a ales-o pe aceasta din urmă...

A fost internat în institutul Oncologic al Spitalului Filantropia din București, unde a fost operat și unde avea să și înceteze din viață, la 26 ianuarie 1967. A fost înmormântat în parcela scriitorilor din Cimitirul Belu. Foarte multă lume la înmormântare. Peste 5-6 vorbitori. Printre cei vibranți, la mormânt sau acasă, au fost părintele Vasile Țepordei și Pantelimon Halippa. Dintre membrii Academiei Bârlădene fixați în București s-au aflat G.G. Ursu, G. Ioniță, B. Jordan, Ion Larian Postolache, C.D. Zeletin.

Bătrân, și bătrân singur la urma urmei, Ion Buzdugan a fost înconjurat cu o dragoste cum rar mi-a fost dat să văd, de surori, nepoți și prieteni. Eu îl vizitam des atât din dragoste și prețuire, atât pentru că aveam casa aproape de Filantropia cât și pentru faptul că, la întoarcerea de la Facultatea de Medicină din Cotroceni, treceam chiar pe sub ferestrele Institutului

Oncologic. I-am cerut să scrie, atât cât putea, amintiri basarabene. I le-am dactilografiat și i-am cerut să le iscălească pe fiecare pagină, ceea ce a și făcut. Dar n-au fost mai mult de 10-15 pagini. Le-am dat profesorului Gheorghe Achiței, cu care eram prieten, și care avea relații politice înalte, să obțină acordul spre a fi date spre publicare, dar nu l-a obținut. Nici să-i publice poemul *Miron Costin*: indexul era drastic... După decembrie 1989, am publicat parte din ele în *Magazin Istoric*. Dar el era mort de peste un deceniu...

În spital s-a bucurat de îngrijirea cu totul aparte și chiar afectuoasă a doctorului Mihai Spiridon, medic primar și șef de secție. Era fâlticenean. Tatăl său, învățătorul și folcloristul Ion C. Spiridon, era prieten cu poetul – pe atunci la Fâlticeni – George Tutoveanu din Bârlad, întemeietor (1915) al *Academiei Bârlădene* și lector, la începutul sec. XX, al primelor încercări literare ale lui Mihail Sadoveanu. Lui i-a citit întâia oară marele prozator *Cozma Răcoare* și romanul *Șoimii*... Târziu, nu știu cu ce prilejuri adus la Bârlad, I.C. Spiridon a asistat la unele întâlniri ale societății de visători a lui G. Tutoveanu. Eu însumi l-am cunoscut, acasă la G. Tutoveanu, în anul 1952, când eram în ultimul an la Colegiul Național „Gh. Roșca Codreanu”. Așa că fiul, Mihai, preluase în suflet amintirile tatălui său, care se răsfrângeau asupra lui Ion Buzdugan, prieten cu George Tutoveanu și unul dintre membrii timpurii ai *Academiei Bârlădene*. Faptul de a fi fost tratat de doctorul Mihai Spiridon a fost una dintre cele din urmă bucurii ale bătrânului poet, dacă nu cumva ultima...

REPERE CRONOLOGICE: VIAȚA ȘI OPERA*

1918, martie 27 – Are loc deschiderea ședinței istorice a Sfatului Țării care a votat unirea Basarabiei cu Patria-Mamă. Ședința a fost prezidată de Ion Inculeț, avându-i alături pe membrii Prezidiului Pan Halippa, V. Epuri, C.P. Misiricov și Ion Buzdugan. Președintele ședinței oferă cuvântul „mucenicului regimului țarist, luptătorului pentru idealurile cele mai frumoase” Constantin Stere, care le amintește deputaților că „în viața omului, ca și a popoarelor întregi, momente așa de înălțătoare nu sunt multe” și îi îndeamnă să fie conștienți de responsabilitatea istorică a deciziei lor în acest moment, încheindu-și cuvântarea cu o frază memorabilă: „Conștiința proprie a Domniilor Voastre să vă lumineze”. Urmează o serie de declarații ale reprezentanților diferitelor grupări din Sfatul Țării, printre care cea hotărâtoare este a deputatului Ion Buzdugan din partea blocului moldovenesc, care, menționează el, „*de astăzi înainte va fi blocul românesc, care va apăra drepturile întregului neam românesc*”. În cele din urmă se decide punerea la vot a rezoluției blocului moldovenesc și a rezoluțiilor altor grupări. Ion Buzdugan pledează pentru votul deschis, în fața poporului întreg și a țării: „*Las'ca poporul nostru, țara noastră și toată lumea să știe că noi, românii basarabeni, care am suferit un veac întreg sub jugul țarismului rus, că noi toți dorim unirea cu frații noștri de peste Prut, că noi vrem să fim și să rămânem pentru totdeauna împreună cu toți românii. Să știe toată lumea că noi vrem unirea tuturor românilor, de partea aceasta a Prutului și de cealaltă a Carpaților, într-o Românie Mare, una și nedespărțită... Și în această oră solemnă, eu, domnilor deputați, în fața întregului popor și a urmașilor, în fața istoriei și a omenirii întregi, vă invit să vă faceți datoria până la sfârșit – să votați deschis și curajos unirea Basarabiei cu România. În special adresez această rugămintă către țărănimea muncitoare, mai cu seamă cea moldovenească și zic: pentru binele întregii țărâni, pentru binele poporului nostru moldovenesc și al tuturor urmașilor, datoria Domniilor Voastre, țărani-moldoveni, să votați pentru Unire. Fiți tari și*

îndepliniți-vă datoria, fiindcă ceasul Unirii a sunat. Vă chem pe toți să votați cu îndrăzneală și deschis, ca istoria să fixeze pentru totdeauna numele tuturor fiilor adevărați ai poporului moldovenesc, care au votat pentru unirea tuturor românilor, a viitoarei Românie Mari.” În urma votului deschis, cu majoritate de optzeci și șase voturi pentru, trei împotrivă, treizeci și șase abțineri și treisprezece absențe, rezoluția pentru unirea Basarabiei cu România este acceptată. Rezultatul votului este adus la cunoștința delegației guvernului român, care este invitată în sală. La propunerea președintelui Sfatului Țării Ion Inculeț, secretarul Sfatului Țării Ion Buzdugan dă citire declarației adoptate de Sfatul Țării, care este ascultată în picioare de toată asistența și însoțită de aplauze furtunoase și de strigăte de aprobare: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mamă-sa România...”

Poetul Octavian Goga, prezent în primele zile de după marele eveniment la Chișinău, are posibilitatea să vadă cu ochii proprii realitățile de aici și să le descrie într-un editorial intitulat „Mustul care fierbe”, în revista sa *Țara noastră* (an. IV, nr. 11, 18 martie 1923): „La Chișinău, în primele zile de clocot după realipirea Basarabiei, era un haos cu adevărat pitoresc. Capitala Moldovei răpite, cu ulițele ei drepte și largi, forfotea de viața proaspătă într-un vârtej zgomotos și isteric. Se prăbușise stăpânirea recentă, era măturată și nebunia bolșevică care decapitase vechea ordine de drept, dar la adăpostul trupelor noastre nu se fixase încă în mod definitiv noul regim. Era o epocă de intermitență plină de aventuri, de întrebări și de surprize. Potentații de ieri, căzuți pe brânci, nu mai ieșeau din casele lor, în vreme ce Sfatul Țării cu deputații lui improvizați, în ședințe interminabile, puneau lumea la cale. O atmosferă de noutate, o nelămurire vagă plutea împrejur, accentuată parcă la fiecare pas de strălucirea ciudată din ochii trecătorilor în care ardeau frigurile de morbideță slavă cu toate misterele lor.”

1918, iulie – Un grup de intelectuali basarabeni constituie Societatea de Editură Națională „Luceafărul”, avându-l ca președinte al Comitetului de Editură pe scriitorul Mihail Sadoveanu. Aici își va tipări Ion Buzdugan, în 1920, o traducere din M. Koțiubinski, nuvela „Pe cuptor. Povestea unei dragoste”, având pe copertă următoarea mențiune a lui Mihail Sadoveanu: „Bucata aceasta deosebit de interesantă e deosebit de bine tradusă de dl. Ion Buzdugan și cred că va interesa publicul nostru cititor prin noutate și originalitate. 1920, mai.”

1918, noiembrie 28 – Participă, alături de Pantelimon Halippa, Ion Pelivan și Grigore Cazacliu reprezentând Sfatul Țării din Basarabia, la lucrările Congresului General al Bucovinei, întrunit pentru stabilirea raportului politic al Bucovinei față de Regatul Român. Congresul a dat citire „Declarației de Unire”, în care se precizează că Bucovina a făcut pururea parte din Moldova și în jurul ei s-a încheiat statul, iar 164 de ani bucovinenii au luptat ca niște mucenici, pe toate câmpurile de bătaie din Europa, sub steag străin pentru gloria Austriei. Congresul votează în unanimitate Unirea.

1918, decembrie 1 – Aceeași delegație a Basarabiei participă la Adunarea Națională de la Alba Iulia.

În prezența a 1228 de deputați oficiali, alături de o sută de mii de români veniți din toate părțile unde se vorbea românește, de la Maramureș la Dunărea Bănățeană, din Țara Bârsei până-n cea a Crișurilor, se dă citire proiectului

rezoluției, devenit prin vot Hotărâre de unire a Transilvaniei cu România Mare.

Ziarul „Cuvânt Moldovenesc” (în numerele de la 15 și 29 noiembrie) a relatat despre „această călătorie minunată a delegației Basarabiei, de la Chișinău, peste Iași, la Cernăuți, de acolo la Alba Iulia și înapoi peste București...”, „despre trecerea în Ardeal fără pașaport”, considerându-i pe cei patru delegați basarabeni „fericiți martori ai unor zile și fapte atât de mari!”, remarcând că după această călătorie aceștia „vor fi pizmuți de mulți care nu au putut să o facă și ei.” Din nefericire, în drum spre casă, la întoarcerea de la adunările de la Cernăuți și Alba Iulia, Ion Buzdugan s-a îmbolnăvit de gripă spaniolă, rămânând pentru tratament într-un oraș din Ardeal.

* Fragmente din ediția Ion Buzdugan, *Scrieri*, 1, Poezie, publicistică. *Correspondență*, text selectat și îngrijit, repere cronologice, note și comentarii de Mihai și Teodor Papuc, capitolul „Repere cronologice: viața și opera”, studiu introductiv de Eugen Lungu, Editura Știința, Chișinău, 2014, pp. 42-44.

RUGA OMULUI

Omul, peste munți ierarh,
În potcap de patriarh,
Din altarul zilei calme,
Înălțând la cer, în palme,
Soarele – potir de aur –

Sub cupola din coclaur,
Blând, cădelnițând miresme,
Despicând catapetesme
De lumină – pe irugă,
Murmură în taină-o rugă:
– Împărate și Stăpâne,
Tu, ce-mparți la toți o pâine,
Dă-mi din mila Marelui,
Anafora soarelui:
S-o împart la frații mei,
Ce-ți pasc turmele de miei,
Să-mpart gloatelor din vale,
Azima Luminii Tale!

Doamne sfinte,
Blând Părinte,
Pâinea Ta cea de Lumină,
La toți frații din colină,
Dă-mi-o, în felii s-o dăruie:
Tuturor și fiecărui!...

Sufletelor să ne fie,
Mană dulce – hrană vie:
Azima de har divin,
Pururi și-n veci. Amin!...

Din vol. *Păstori de timpuri* (1937), p. 134-135.

LA ANIVERSARE...

Aprilie primăvărat, anul acesta și pascal, înseamnă și ziua de naștere a dlui C.D. Zeletin, Președintele de onoare al Academiei Bârlădene și cel mai fervent membru al ei.

Domnule Președinte, membrii și prietenii Academiei, toți cititorii și admiratorii d-voastră bârlădeni vă trimit nou mesaj de afecțiune și recunoștință, felicitându-vă pentru a 5-a treaptă a *Scrierilor* - recent apărută casetă în două volume pe care stă scris C.D. Zeletin - emoționantă operă de evlavie față de o mare artistă, impresionant edificiu de restituire a atmosferei și spiritului unei epoci.

Fiind noi oricând gata pentru exerciții de admirație, așteptăm cu nerăbdare să citim/recitim C.D. Zeletin, *Scrieri* 6 și 7, precum și *Domnu-i domn și lerui ler!*

Vă urăm ani mulți cu sănătate și vă oferim în dar aceste pagini de *Academie Bârlădeană*, care vă datorează atât de mult!

C. D. Zeletin

SCRIERI

5

PRINCIPESA ELENA BIBESCU,
MAREA PIANISTĂ,
NĂSCUTĂ KOSTAKI EPUREANU,
ȘI ÎNCEPUTURILE CARIEREI PARIZIENE
A LUI GEORGE ENESCU

Colecția *Distinguo*

Spandugino

Fum de frunze

Fum albastru din grădini,
vis al faptului de sară,
iar se zbat în maluri tari
apele de primăvară!

A scos iarăși aripi moi
mugurul din carapace,
nervii timpului aprinși
să-l ațâțe, să-l dezbrace,

ca să tremure în zori
și mirarea să și-o cânte...
– De ce taci, înnegurat,
parcă-ai ști ceva, pământ!

Fruntea neagră îți asudă
și prin gând ți se abate,
c-or să moară înspre toamnă
frunzele cutremurate,

iar din urma chinuită,
spre april, când apa cântă,
o să urce iarăși fumul
care-acuma te frământă...

1953

(Din antologia *Nu-i mai ajunge sufletului...*, Ed. Sfera, Bârlad, 2005)

C.D. ZELETIN

MAGISTRU AL CALEIDOSCOPULUI LITERATURII. SERGHEI COLOȘENCO SAU DESPRE ASCUȚIREA MINȚII PRIN ENIGMISTICĂ

Nu sunt nici creator de rebusuri, nici mare amator de rebus. Când dezleg însă un rebus izbutit, nu știu prin ce mișcare a abisurilor subconștientului fac strania asociație cu dulceața de cireșe amare! Ce curiozitate?! Dulceața de cireșe amare trece de cea mai bună și mai emblematică pentru moldoveni. Dulce și amară – ce oximoron perfect în acest caz! Metaforă perfectă pentru sceptici, bineînțeles!

Aici eu nu vorbesc despre cireșii ușor amărui și negriori, cu cireșele mai dodoloațe, ca tot ce-i domesticit, cât de cât dulcege. Nu vorbesc despre cei plantați – ca să fie la îndemână – în țărâna grasă a curților orașenești, cireși a căror amărăciune relativă face din *brandul* celebrei dulceți din Moldova o specie mulatră, galbenul lor fuzionând cu negrul de ieri-alaltăieri. Eu mă refer la cireșii rurali, negri/negri, amari nu amărui, specie pură nu hibridă, care cresc atunci când vor ei și unde vor ei, adaptați, ca tot ce crește liber și solitar, exigenței tihăriilor, porniturilor și râpilor. Negrul fructelor nu li-i ostentativ, sunt mici ca vai de ele și afurisit de amare, cum afurisită – implicând zgârieturi ori înțepături – e și culegerea lor. Această varietate indomptabilă, și pare-se primară, crește prin spinărișurile porumbarilor, cu care se înrudesce prin simpatie, nu prin genetică. Sunt cele cu fructele astringente la modul absolut, care au părăsit haturile de odinioară migrând (și ele!) spre tarlalele părăsite, după 1989, de către colectivității care vorbesc astăzi spaniolește. Regi ai inutilității și unii și alții, dar fiecare în felul lui...

De ce încep oare cu evocarea acestor incomodități agreste? Fiindcă eu mă apropiu cu dulceața aceasta de rebusuri în general, dar mai dihai de ale lui Serghei Coloșenco, bărlădeanul cel fin, inteligent și plin de umor conținut. – Mănâncă, dezlegătorule de rebusuri, câtă dulceață de cireșe amare vrei, dacă poți! Când și eu, în fața rebusului, cred că fac patinaj pe coloana orizontală și musai trebuie să urc everestul verticalei, eșuez în una din ele. Sau în amândouă. Mă și complexează. E cel mai mare vrăjmaș al *brand-ului* meu nevăzut, pe care scrie (în franțuzește): *Il est dominé par le sens du fini!*

Rebusurile frivole ale revistelor de pensionari mă nervează atât prin ele însele cât și prin absurdități, o românească de treacă/meargă, cultură mimată, ori prin laxitățile generoase, uneori chiar fleșcăite, ale sinonimiilor. Dar, în general, subconștientul meu le refuză, fie ele chiar amuzante, întrucât îmi trezesc anxietățile amintitoare ale pierderii de timp...

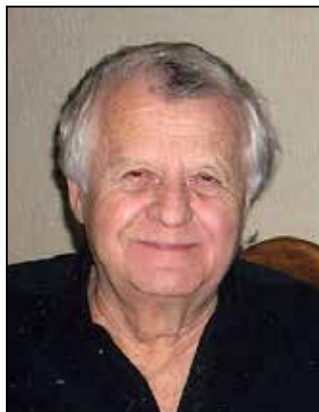
Serghei Coloșenco însă e atât de specializat în rebus, încât trece, prin depășirea genului, în ceva care ar trebui să capete un nume special, ceva latinesc, de pildă *quadrum* (careu) sau

quadragesima, care a dat în românește Păresimi, adică Postul Mare, că tot e greu și nu-l putem ține pe tot... Nu numai că este interesant, nu numai că e prevalent cărturăresc, dar rebusul său e alcătuit de către o minte excelând, pe lângă erudiție, în fantezie și semantism. Nu numai că îi admir spiritul, dar uneori mă și trec fiorii în fața aritmogrilelor, rebometagramelor, anagramelor, metagramelor, criptogramelor, frazifonurilor eliptice anagramate sau (poate și) gramate (!), monoverbelor, biverbelor (reflexive sau nu) ș.a.m.d. Cui se adresează, că nu sunt mulți cei în stare să răspundă acestei elocvențe proprii inițiaților?

Aurigă a capriciilor, trăsnașilor, bizareriilor, curajului celor talentați, extravaganței geniilor (căci erudiții au totdeauna altceva de făcut), curiozității limbii ori, invers, al cuvântului smerit, șters și umil, ascuns într-un ungher neumblat al limbii noastre, Serghei Coloșenco mă uluiește prin ceea ce azi, printr-un neologism, subțire dar exact, se numește capacitate euristică, adică putere de a inventa.

E altceva decât *ars combinatoria*: o are și pe aceasta la degetul cel mic... Dar el nu numai că le caută și le găsește, le și leagă potrivit între ele: e un veritabil limbaj în spațiul altei limbi – dacă aș putea spune așa. Rar gândul de obște trece pe unde trece al lui. E dirijor foarte expresiv al unei orchestre mute... Ce lucru înalt e înzestrarea de a face legături! Dumnezeu ne-a exprimat prin limbă infinit de multe lucruri și stări, petrecute în spații și timpuri diferite, mai mult sau mai puțin evidente, mai mult sau mai puțin criptice, dar și cu taine. El însă judecă omul după puterea de a face legături între ce ne-a dat și între cele pe care le-a văzut posibile. Această exigență stă la baza moralei, prin excelență a celei creștine: ne înconjoară sumedenie de fapte, lucruri și stări, ispite ori repulsii, porniri de a ne înălța ori de a coborî, dar omul trebuie să facă, liber, legătura între ele. Unul privește o dată și vede o dată, altul privește tot o dată, dar vede de trei ori... Morala pedepsei ori a răsplătirii rezidă tocmai în aceasta: a face mai multe sau mai puține legături între lucruri și a lua o poziție anumită față de ele. Altfel, degeaba trăiești: ai ochi și nu vezi, ai urechi și nu auzi, ai fantezie dar somnolezi, știi multe dar le lași să zacă... (dar ce nu poate răsturna firul de iarbă?!). Tocmai mă gândeam la nedreptățile ignobile ale durelor decenii comuniste...

Eseurile enigmatice ale lui Serghei Coloșenco, rezervate unor personalități dar și unor instituții, au la temelie, din veac, eternele noastre forme de învățământ, prețios dar în declin grav astăzi, când școala de altădată, eclezială, paraeclezială, particulară, apoi haretiană, dăduse învățării ce-i al ei și jocului ce-i al lui. Astăzi? Alandala, care altădată rima cu

ala-bala, rimează preferențial cu școala!... Enigmistica – pe care maestrul Serghei Coloșenco o ilustrează la un nivel înalt al seriozității și în modalități proprii jocului – rămâne formă superioară a fuziunii culturii cu surpriza și a învățării cu jocul, în palestrele rigorii.

În fața inextricabilului lexical, sub migrena aporiilor pe care prietenul Serghei mi le pune sub ochi surâzând (alături simt surâsul minunatei sale soții, Mădița, întărind efectul), mă fulgeră uneori gândul să nu fie vreo imixtiune diavolească, deoarece mă simt, nu de puține ori, perplex, blocat, cu mintea albă: „Măi, fir'ar să fie (eufemism al temerii de impas), Serghei ăsta (evident, celălalt a devenit altul) ce iute-i la minte (în sensul piperului negru ori al ciuștei – cum numesc valahii ardeul iute)! Careurile lui mi se învârt în cap ca două vârtejuri în sensuri contrare. Bărlădeanul meu drag, blând și laconic...

Nu-i ușor să fii chelarul spațiilor înguste ale extrem de întinsei limbi române și al formidabilei pleiade a spiritelor care s-au exprimat prin ea. Limba poate lua înfățișarea ermetismului, a formulelor enigmatice, a simbolului. Ermetismul și încifrarea sunt – în definitiv – chipul (adverb de mod!) de a fi pe care ni-l oferă *Cel ce este*. Geniul jocului abstract e har, care, deci, ți se dă sau nu ți se dă. Când ți se dă, ne uimește ceea ce, gândind metafizic, noi numim nimerirea, noțiune opusă obținerii (nu găsirii!) în urma unui demers hotărât de noi, ori a unui program. Găsitorii, adică truverii, trubadurii, trovatorii pe care iubitul nostru bărlădean A. Vlahuță, azi betonat sub uitare (dar te pui cu firul ierbii?! ce nu poate el răsturna?!), spre care s-au îndreptat nedreptățile ignobile ale deceniilor comuniste, îi invoca:

„...visătorii, trubadurii/Să ne cânte *rostul* (s.n.) lumii și splendorile naturii!”

În fața fecundității jocurilor misterioase ale lui Serghei Coloșenco, mă simt mic (și așa sunt, dar nu mă simt!), neștiutor și neajutorat. Mă blochez, iar mult/puținul minții mele cristalizează sub frigul fricii de a nu găsi soluția. Vârstnicului din mine îi vine să strige:

– Chemați repede un tânăr cu IQ!...!

Parcă aud replica lui Arghezi întors de la cuibarul Puicii cu oul tocmai ivit și, privindu-i cu mâna streășină în zare bănuțul, în care e încifrat întreg misterul vieții, dacă există sau nu există, îi spune Puicii:

Aoleu, ce proastă ești!

Nici măcar nu te găndești.

(Giuvaere)

*

În *Argument* la eseuul său *Victor Ion Popa*, Serghei Coloșenco mărturisește că enigmistica este, pentru domnia sa, aproape un mod de existență. Mărturisit sau nu, orice viață implică planuri mari: cel dintâi e cel de a căuta să trăiască. Altul e cel de a căuta să rămână prin creație. Jocurile lui Serghei Coloșenco sunt și ele mari și chiar nebănuite. Stă în intenția lui să scrie *Istoria literaturii române în enigmistică*. Deodată un fulger dă foc eclectismului acestui gen și înalță o operă originală. Deja are elaborate capitole întregi consacrate scriitorilor români în viziune rebusistă: *Mihai Eminescu, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Victor Ion Popa, Teatrul românesc, Alexe Mateevici, Grigore Vieru, G. Tutoveanu, Barbu Delavrancea, G. Călinescu, Gala Galaction, Nicolae Labiş, G. Bacovia, Ion Barbu, Cezar Petrescu* ș.a.m.d., până la cel ce,

umil și toponimistic, iscălește *C.D. Zeletin*... Toate poartă sigla: „Biblioteca Rebus”... După cum vedeți, se schițează o viziune sistemică. Tudor Arghezi, care n-a rezistat ispitei enigmatice, a publicat, în anul 1936, cartea *Cuvinte potrivite și... încrucișate*, dar a aplicat și aici ștanța construcțiilor lui mai puțin sistemic.

Ca o imagine în oglindă a inițiativei de astăzi a lui Serghei Coloșenco, simt nevoia morală de a face public demersul poetului Ion Larian Postolache (1916–1997), desfășurat începând de prin anii 1947–1948 până prin, să zicem, 1980, de a alcătui, în acele vremuri antiromânești la modul absolut, cu marii scriitori și oameni de cultură foști sau viitori pușcăriași sau lipsiți de dreptul la semnătură, o *Istorie a literaturii române în fotografii*, deoarece avea pasiunea fotografiei. Prieteni fiind, i-am văzut sutele de fotografii și rolfilme... Notez câteva nume: Ionel Teodoreanu, Al. O. Teodoreanu, Tudor Arghezi, Radu D. Rosetti, Ion Barbu, V. Voiculescu, Dimitrie Iov, Ion Buzdugan, E. Lovinescu și întâlnirile cenaclului *Sburătorul*, din care, separat, Sorana Țopa, Ana Luca, Hortensia Papadat Bengescu, Dan Petrașincu etc., fără să-i uit pe tinerii anilor 1946/48, Tudor Dorin, Sorana Gurian, Dinu Ianculescu, Virgil Ierunca, Ion Caraion, Constant Tonegaru etc. Ar fi fost o comoară astăzi. Ea ar fi umplut hiatusul perioadei comuniste cu imaginile atâtor scriitori cărora nu le-am văzut chipul tânăr sau în urcușul vieții... Focul unui irevocabil conflict conjugal a ars (de-adevăratelea) lăzile pline cu fotografii și clișee...

Serghei Coloșenco dedică numărul 116 al *Bibliotecii Rebus*, Editura Sfera, Bârlad, 2016, lui Ion Buzdugan, scriitorul care a fost totodată erou al Unirii Basarabiei cu Patria

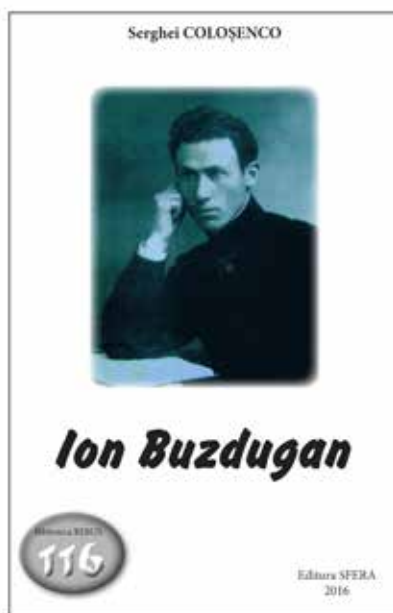
Mamă. În numai 23 de pagini, placheta cu șarade acoperă principalele aspecte ale personalității eroului său...

Serghei Coloșenco dedică rebusuri și biografiei părinților, titlurilor a cinci volume, culegerilor de folclor, poetului Ion Buzdugan în sine, editorilor, criticilor, traducerilor etc., careuri agrementate cu diferite specii ale enigmatice. Ceea ce se observă deîndată este faptul că a adâncit biografia și opera nobilului său subiect, adăugând prizei valorice și o notă afectivă. Dată fiind importanța națională și – într-o cât de mică măsură – providențială a eroului plachetei, observ o surdină spiritului jucăuș propriu șaradei și genurilor înrudite ei, șarada care-i prin definiție specie de agrement. Jocu-i joc și joaca-i joacă...

Cultură, paradox, surpriză și – totuși! – umor; enigmistica lui Serghei Coloșenco are o clasicitate a ei, rămânând formă de fuziune a științei cu neprevăzutul, a

învățăturii cu jocul, a unui cuvânt cu altul similar dar cu sens diferit (quolibetul, jocul de cuvinte) – umor încremenit în limba curgătoare în fel și chip, ce numai cât așteaptă să fie descoperit – totul în micul stadion al rigorii care e rebusul.

Încărcată de știință ori de simplă informație, enigmistica rămâne o grilă de nobilă biciuire a minții, freamăt al enciclopedismului, scoatere a cuvântului din destinul lui uzual spre a-l trece, după caz, în cel al jocului. Uneori, cuvintelor bătrâne autorul le dă voie să se copilărească: de ce n-ar avea și ele acest drept?!

ȘTEFAN PETICĂ 140

La inițiativa doamnei Nicoleta Presură-Călina, conferențiar universitar la Facultatea de Litere Craiova, secția italiană, descendentă din familia lui Ștefan Petică, cercetătoare și editoare a marelui poet, au avut loc recent trei manifestări conjugate prilejuite de împlinirea a 140 de ani de la nașterea scriitorului Ștefan Petică (1877–1904): Tecuci (Bucești), Craiova și București.

Manifestările au fost sprijinite de Muzeul Național al Literaturii Române, Institutul Cultural Român, Facultatea de Litere Craiova, Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci și alte instituții.

Toate trei manifestările de prestigioasă ținută s-au bucurat de un succes aparte, izbutind să așeze figura lui Ștefan Petică, cel mai rafinat și mai instruit poet simbolist român, în descendența Eminescu, dar nu ca epigon, ci ca poet care-i reproduce impulsul spre universalitate, perioada eminesciană și posteminesciană fiind tributare aproape exclusiv literaturii franceze. Ideile sociale și politice ale lui Ștefan Petică sunt însă urmare a cunoașterii profunde – lucru nou în cultura română a vremii – a preraphaelismului englez reprezentat de Dante Gabriele Rossetti, W.H. Hunt, J. Millais, John Ruskin, scriitori și pictori, dar și reformatori sociali.

Astfel, marți 21 februarie 2017, cea de-a treia manifestare a ansamblului aniversar s-a desfășurat în Sala de Consiliu „Al. Tzigara-Samurcaș” a Bibliotecii Universitare Carol I din București, cu titlul „Masa rotundă Ștefan Petică 140”. A fost un prilej de a lansa întâiul volum din seria de cinci a ediției integrale, Ștefan Petică, *Opere I. Poezii*, îngrijit de Nicoleta Presură-Călina, cu prefața de Ana Blandiana și postfața de C. D. Zeletin, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2016.

Îngrijitoarea importantului demers editorial, înzestrată cu spirit pătrunzător, cu vocația cercetării

și de o erudiție fără pereche în problemă, demnă succesoare a marilor „peticieni” N. Davidescu și Zina Molcuț, a precedat debutul seriei de opere prin publicarea unor studii adecvate dar și a volumelor: Ștefan Petică, *Poeme în proză*, ediție poliglotă engleză, franceză, italiană, spaniolă și germană, Cuvânt înainte de Mihai Zamfir, Editura AIUS, Craiova, 2014; Ștefan Petică, *Poezii*, Cuvânt înainte de C.D. Zeletin, Editura Autograf MJM, Craiova, 2015; Ștefan Petică, *Poezii* (antologie), Editura Universitatea, Craiova, 2015.

La masa rotundă din București au susținut comunicări: „scriitorul și medicul savant octogenar C. D. Zeletin, evocând cu un calm și o memorie infailibilă (...) personalități de marcă ale Tecucului și ale acelei zone din anii tinereții sale, adică din

deceniile al 5-lea și al 6-lea, relevând permanența de multe ori subterană și, într-un fel, subversivă a marelui înaintaș.” (George Popescu, „Ștefan Petică 140: Recurs la valori modelatoare”, *Cuvântul libertății*, XXVII, 8282, p. 8, vineri, 24 februarie 2017). Dar, adăugăm noi, și în București, în cenaclul discret din Căuzași, str. Dobroteasa 1, al scriitorului Ion Larian Postolache, unde permanența peticiană era asigurată de G. G. Ursu, C. D. Zeletin, Ion Ioniță, Tudor Dorin și, după ieșirea din reclusiune, după ce I. Larian Postolache se mutase pe Bd. Ana Ipătescu 11, de vizitele pline de conținut ale marelui filozof și profesor Ion Petrovici.

Ana Blandiana a vorbit despre parametrii lirici ai operei poetului, invocând teza ei de licență, „Poezia lui Ștefan Petică.”

Marco Lucchesi, scriitor poliglot, membru al Academiei de Litere din Brazilia, a vorbit /citit românește comunicarea având ca subiect filiația, la prima vedere insolită, între Ștefan Petică și Alexandr Blok, Georg Trakl și Dino Campana.

Prof. univ. Mihai Zamfir, autor al mai multor eseuri despre Ștefan Petică, a dezvoltat ideea singularității poetului.

Moderatorul, foarte activ, al întâlnirii a fost Lucian Chișu.

E firesc să ne oprim mai mult la scriitorul C. D. Zeletin...

Este de reținut faptul că Președintele de onoare al Academiei Bărlădene era – în distinsul conclave – singurul care a fost apropiat al unor scriitori ce l-au cunoscut ori au fost prietenii lui Ștefan Petică: poetul G. Tutoveanu, căruia Ștefan Petică avea să-i trimită la Bărlad, prin telegramă, din Buceștii unde agoniza, cel din urmă mesaj, anunțându-și pierderea ultimei speranțe de

scăpare... Informațiilor primite prin Tutoveanu li se adaugă impresiile transmise de scriitoarea Natalia Negru, stabilită la Tecuci, și de fratele ei, Dimitrie Negru (1883–1955), profesor universitar la Universitatea Ferdinand din Cluj,

creatorul radiobiologiei în România, autor al primelor tratate de radiologie din țară, dar și scriitor: piese de teatru, eseuri, poezii, epigrame.

C.D. Zeletin a primit impresii și de la Marin Dimoftache din Ivești, fratele bunicului său patern, bariton de excepție, cântăreț de muzică bizantină, care, deși chemat de celebrul profesor de muzică bizantină Ion Popescu-Pasărea la Seminarul Nifon din București pe care-l conducea, nu a vrut să părăsească Iveștii... El l-a cunoscut pe Ștefan Petică, iar descendenții lui au avut tangențe genealogice cu familia Petică: fiica lui, Zoe Dimoftache, l-a avut ca fiu pe Ionică C. Ionescu, căsătorit cu Elisabeta Petică, nepoată de frate (Tache) a poetului...

C.D.Z.

MARCEL PROCA

PREZENȚA MARELUI CARTIER GENERAL AL ARMATEI ROMÂNE LA BÂRLAD ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL. BÂRLADUL, CAPITALA MILITARĂ A ROMÂNIEI NEOCUPATE

La o sută de ani de la participarea României la primul război mondial, în istoriografia română rolul militar și politic jucat de Bârlad în perioada grea a retragerii, ca urmare a înfrângerii suferite de armata română în campania din 1916, nu este tratat fiind doar amintită – când nu e ignorată sau eludată în totalitate – temporara ședere aici a cuplului regal ori a Marelui Cartier General al Armatei Române și cel al armatei ruse. Acest aspect poate fi sesizat cu ușurință în lucrări și articole, mai vechi ori recent apărute, având ca temă participarea României la primul război mondial și care se referă în mod exclusiv la importanța Iașului¹ în această perioadă, de grea încercare pentru români.

După ocuparea Bucureștiului de către inamic, în urbea moldavă s-au refugiat civili, numeroase personalități politice, culturale și diferite instituții. Astfel, pentru o scurtă perioadă de timp Bârladul a avut o importanță mai mare decât mărimea sa devenind centrul militar al României „ciuntite”. La Bârlad a funcționat „Comandamentul Frontului Român”², regele având nominal comanda supremă pe frontul românesc, iar Vladimir V. Zaharov³ fiind șef de stat major al lui Ferdinand I⁴ pentru trupele rusești.

Aici au activat nu numai Marele Cartier General al Armatei Române și al celui rus, dar și staful Misiunii Militare Franceze. La Bârlad au funcționat de asemenea Cartierul general al armatei a IV-a ruse (condusă de generalul Alexandr Franțevici Ragoza⁵), Comandamentul Armatei a I-a române⁶, spitale de campanie, școli militare de specialitate, diferite servicii și organisme, unități aflate în refacere etc.

La începutul campaniei din 1916, Marele Cartier General a fost dislocat la Periș⁷ și mai apoi, în perioada retragerii, la

Buzău, unde a ocupat imobilul Palatului Comunal.⁸ Previzibila înfrângere a armatei române în Bătălia pentru București a impus luarea hotărârii privind această dislocare într-o localitate unde erau condiții mai adecvate de instalare și conducere a operațiunilor în curs de desfășurare.⁹ Șeful Misiunii Militare Franceze din România nota, într-o scrisoare expediată cumnatei sale, Luisa, pe 26 noiembrie/9 decembrie 1916, următoarele: „Am părăsit și noi Perișul, care îmi plăcea

Generalul Constantin Prezan într-un grup de ofițeri români - Bârlad, iarna anului 1916

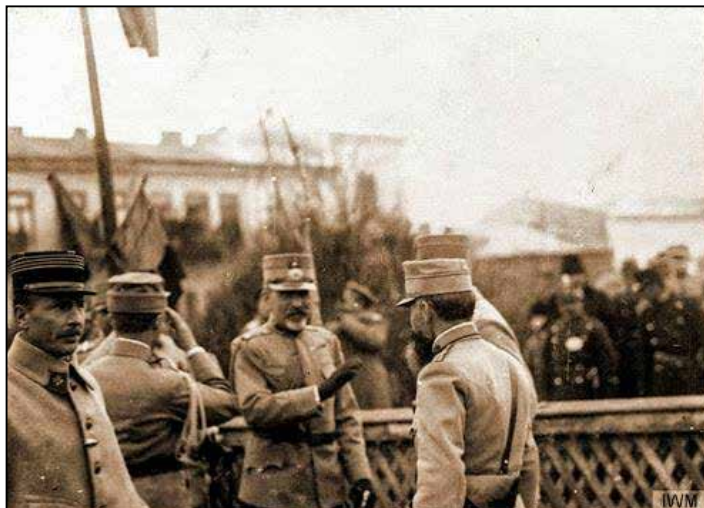
- 1 Orașul Iași - capitala rezistenței până la capăt (1916-1917), (coord. Ion Agrigoroaiei), Editura Junimea, Iași, 2016. Pentru detalii vezi Marcel Proca, *Bârladul în contextul primului război mondial (I)*, în „Elanul”, Nr. 179, ianuarie 2017.
- 2 Glenn E. Torrey, *România în primul război mondial*, Meteor Publishing, București, 2014, p. 174.
- 3 Întâlnim diferite grafii, des utilizată fiind și cea de Saharov. General rus, din 12 octombrie 1916 aflat la conducerea trupelor aliate din Dobrogea și apoi al Armatei Dunării, șeful Marelui Cartier General rusesc pe frontul din România (1916-1917). Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1918*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p.18.
- 4 Petre Otu, *150 de ani de la nașterea mareșalului Constantin Prezan*, în Revista „Document”, Buletinul Arhivelor Militare Române, Anul XIV, nr. 1 (51), 2011 p. 14.
- 5 Acest general a fost sursa unor conflicte de comanadament cu Marele Cartier General rusesc. http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/batalia-marasesti-unde-nu-se-trece
- 6 Comandată de generalul de brigadă Dumitru Stratilescu (13/26 noiembrie 1916 – 19 decembrie 1916/1 ianuarie 1917).
- 7 În seara zilei de 15 august 1916, s-a constituit Eșalonul I al Marelui Cartier General al Armatei Române, acesta instalându-se la Periș, în localul Administrației Domeniilor Coroanei. Cornel Mărculescu, *Frontul sârbesc din 1914-1915 în rapoartele atașatului militar maior Toma Dumitrașcu*, în Revista „Document”. Buletinul Arhivelor Militare Române, Anul XVII, nr. 1 (71), 2016, p. 19.

mult, pentru a veni într-un oraș numit Buzău, unde de altfel, nu vom rămâne prea mult timp, pentru că imediat ce vor sosi rușii, trupele românești vor trece la reorganizare în spatele lor. Noi îi vom urma bineînțeles, pentru a încerca să refacem această armată cât mai curând posibil și să recâștigăm cu ea pământul țării, dar consider că este nevoie de cel puțin trei luni pentru această realizare.”¹⁰

Activitatea Marelui Cartier General din această locație a fost de scurtă durată, în seara zilei de 23 noiembrie/6 decembrie 1916, folosind aceeași procedură ca în cazul mutării de la Periș, secțiile și birourile cu personalul și materialele

- 8 Constantin I. Stan, *Marele Cartier General la Buzău (noiembrie 1916)*, în „Străjer în calea furtunilor”. Magazin al Fundației „Mareșal Alexandru Averescu”. Cadran militar buzoian, Anul X, nr. 20, decembrie 2016, p. 34.
- 9 Ion Giurcă, Maria Georgescu, *Statul Major General român (1859-1950). Organizare și atribuții funcționale*, Editura Militară, București, 2012, 127.
- 10 General Henri Berthelot, *Memorii și corespondență 1916-1919*. Ediție de Glenn E. Torrey. Traducere de Mona Iosif, București, Editura Militară, 2012, pp. 115-116.

stabilite fiind transportate cu trenul la Bârlad. În contextul evoluției nefavorabile a campaniei militare și a contraofensivei Triplei Alianțe în zona munților Carpați, în principal pe direcția Predeal-București, s-a dispus pregătirea a două garnituri de tren pentru mutarea Marelui Cartier General într-o cu totul altă locație, fără ca aceasta să fie indicată. Trenul regal, spre exemplu, numerotat nr. 2, avea în componență un vagon de siguranță, un vagon regal, un vagon restaurant și unul pentru suită, două vagoane clasa a II-a pentru personal, două vagoane pentru bagaje, 8 vagoane pentru automobile și trei vagoane de trupă.¹¹

Generalul Constantin Prezan și colonelul Champin - Bârlad, iarna anului 1916

Noua locație era considerată mai sigură în condițiile unei neașteptate de rapide înaintări inamice pe valea Prahovei. De asemenea, Bârladul era considerat corespunzător din rațiuni de ordin militar, prin distanța convenabilă până la aliniamentul trupelor româno-ruse aflate în retragere și menținerea unui contact optim cu acestea. Situat în mijlocul tensionatelor evenimente, generalul Al. Averescu preciza foarte sumar, în notele sale din 25 noiembrie /8 decembrie 1916, că: „Azi dimineată a plecat Marele Cartier General de aici la Bârlad”.¹²

În seara zilei de 24 noiembrie/7 decembrie 1916, Marele Cartier General era deja instalat în clădirea Școlii Normale „Principele Ferdinand”¹³, în timp ce Ferdinand I și-a fixat

Cartierul Regal la Zorleni în localul Orfelinului agricol „Principele Ferdinand” (23 noiembrie/8 decembrie 1916 – 25 martie/7 aprilie 1917¹⁴); departe de aglomerația și tumultul Iașului, dar și de freacățul unui târgușor de provincie devenit aproape peste noapte centrul militar a ceea ce mai rămăsese din Vechiul Regat. A doua zi dimineată, își face apariția aici și generalul Berthelot însoțit de medicul Coullaud¹⁵ și alți membri ai Misiunii Militare Franceze. Era așteptat și generalul Zaharov¹⁶, ce urma să se instaleze în aceeași locație, însă acesta nu se va arăta deloc grăbit, făcându-și apariția abia pe 4/17 decembrie.¹⁷

Bârladul devenise astfel un oraș supraaglomerat de populația refugiată aici, inundat de o masă amorfă de uniforme militare românești și rusești, la care mai apoi se vor adăuga și cele franceze. Peste tot, dar mai ales „în localurile publice, înghesuiri în cea mai scârboasă promiscuitate, se vedeau generali, colonei și o puzderie de ofițeri de toate armele și de toate gradele, lăsând impresia uitării datoriei ce li se supunea, de a suporta deopotrivă cu soldatul rigorile situației nenorocite pe care războiul le crease”.¹⁸ La polul opus, generalul Henri Berthelot scrie că se află „într-un orașel din Moldova, care este destul de *cochet*”.¹⁹ Putem să ne întrebăm de unde această diferență de percepție. Cel mai probabil, opinăm, ea provine din zona cercurilor sociale diferite în care evoluau autorii acestor rânduri.

Măsurile adoptate de către generalul C. Prezan în primele săptămâni au vizat îmbunătățirea stilului de lucru în cadrul secțiilor și birourilor, pentru a se putea răspunde prompt cerințelor operaționale de la începutul lui decembrie 1916, când principala sarcină a Marelui Cartier General era stabilirea zonelor de concentrare a corpurilor de armată și diviziilor, prin gruparea efectivelor, tehnicii și materialelor acestora.

La începutul anului 1917, Marele Cartier General a funcționat la Bârlad în localul fostei Brigăzi 13 Infanterie, unitate la conducerea căreia Prezan obținuse primul grad de general, în 1907²⁰. Obiectivele principale ale activității desfășurate de Marele Cartier General în această perioadă au fost conceperea, organizarea, conducerea și coordonarea activităților referitoare la reorganizarea armatei și elaborarea planului operativ pentru campania anului 1917.²¹

Lui Prezan îi aparține și meritul²² de a fi a avut ideea, în decembrie 1916, de a crea o gazetă a Marelui Stat Major, gazetă cotidiană, care să fie trimisă atât soldaților pe front, cât și populației din Moldova care îndura lipsurile și suferințele războiului. Ea trebuia să aibă rolul de a contracara propaganda germanofilă, cât și de „a ridica moralul soldaților și al populației civile, căutând a risipi infiltrațiile veninoase ale spionilor și colportorilor de știri false”. Locotenentul M. Sadoveanu, fiind

11 Ion Giurcă, *Prezența Armatei Române la Iași în 1916-1917*, în *Orașul Iași. Capitala rezistenței...*, pp. 187-188.

12 Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice de război (1916-1918)*, Editura „Cultura Națională”, București, f. a., p. 111.

13 Clădirea dispunea de zece săli de clasă, plus trei clase ale școlii proprii de aplicație, opt dormitoare, două laboratoare, amfiteatru, sală de spectacole și două biblioteci. Se întindea pe o suprafață de cca. 6.500 m². Școala mai dispunea de o infirmerie situată la intersecția Bulevardului Epureanu cu Bulevardul Gh. D. Palade, baie, spălătorie, magazie, grajduri și o fermă cu o suprafață de 11 ha. Infirmeria aflată la sud-vest față de imobilul instituției, separată de corpul principal al școlii, era alcătuită dintr-un salon mare pentru bolnavi, un salon pentru izolare, două camere mai mici și locuința infirmierului. De asemenea, fapt demn de remarcat, era și singura instituție ce avea o uzină electrică proprie, fapt ce a permis ca iluminatul să fie asigurat permanent, chiar și în cazuri de criză. Dispunea și de o sursă de apă proprie, bazinul de apă alimentând internatul și baia. În aceste condiții, este lesne de înțeles de ce a fost preferată și utilizată, în diferite scopuri, de armata română și rusă pe toată durata războiului. Impozantul edificiu a suferit în această perioadă importante deteriorări, deoarece aici a fost cantonat Spitalul nr. 112, după aceea Marele Cartier General al armatei române, ulterior Cartierul General al armatei a IV-a ruse și apoi încă două spitale. (cf. Gh. Clapa, *Dezvoltarea învățământului bărlădean în perioada 1918-1944*, în *Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, București, 1980, p. 197); ultimele vestigii au fost distruse în perioada regimului comunist între 1957 și 1965/1967.

14 Eugeniu A. Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României. 1898-1940*. Ediție de Cristian Scarlat, București, Editura Sigma, 2006, p. 189.

15 Comandantul corpului medical al misiunii.

16 General Henri Berthelot, op. cit., p. 114.

17 *Ibidem*, p. 121.

18 General R. Scărișoreanu, *Fragmente din războiul 1916-1918. Istorisiri documentare*, Ediția a II-a, Tiparul Cavaleriei, 1934, pp. 136-137.

19 General Henri Berthelot, op. cit., p. 120.

20 Petre Otu, în *loc. cit.*, p. 12.

21 Ion Giurcă, *Generalul Constantin Prezan și realizarea obiectivelor războiului de reîntregire a României*, în revista „Studii și Comunicări” a Comitetului Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române, vol. IV, 2011, p. 254. Stabilirea locației a fost determinată de considerente logistice și operative, precum și de faptul că Prezan era familiarizat cu imobilul respectiv.

22 Traian Nicola, *Valori spirituale vasluiene. Biobibliografii*, vol. II., Muzeul de istorie „Ștefan cel Mare”, Vaslui, p. 176.

detașat în decembrie 1916 pe lângă Marele Cartier General, primește însărcinarea de a o edita, ea apărând la Iași în primăvara lui 1917 sub denumirea de „România - organ al apărării naționale”.²³

Multe din diferitele instituții militare și-au mutat temporar ori definitiv sediul la Bârlad. Pe lângă Marele Cartier General a funcționat, între 21 decembrie 1916 și 1 aprilie 1917, pentru comunicații cu unitățile militare, și o stație T. F. F.²⁴ comandată de căpitanul Petrescu T. Nicolaie. La Bârlad a funcționat și o parte din Misiunea Militară Franceză²⁵ în frunte cu Henri Berthelot, între 25 noiembrie/8 decembrie 1916 – 26 februarie/11 martie 1917, restul stabilindu-se la Iași. Aceasta dispunea aici de propriul Serviciu de T.F.F. (ce îngloba și o secție de radiogoniometrie) precum și unul de meteorologie, condus de inginerul Ferraud²⁶; la care se adăuga și un Spital de campanie francez.

Tot la Bârlad a funcționat și Cartierul General al armatei ruse în România, după cum nota, nemulțumită, regina Maria în jurnalul său de război: „Sunt în continuare de părere că așezarea Cartierului General românesc și al celui rus într-un oraș deja prea plin nu a făcut decât să ne îngreuneze situația”.²⁷ Nu numai regina era nemulțumită, dar și majoritatea miniștrilor, de dificultățile inerente existenței a doi poli de decizie. Pe de o parte, factorii de decizie militari și regele se aflau la Bârlad și respectiv Zorleni²⁸, pe când guvernul, parlamentul și principalele instituții ale statului se stabiliseră la Iași. Într-o consultare cu regina, la 14/27 ianuarie 1917, „miniștrii au declarat că, atâta timp cât Cartierul General e la Bârlad și nu se poate stabili nici o cale de comunicare, e de așteptat ca lucrurile să meargă prost, fiindcă nu se acționează unit din toate părțile”.²⁹

Prin Bârlad (implicit Orfelinatul agricol „Principele Ferdinand” și conacul de pe moșia regală Slobozia-Zorleni) s-au perindat numeroase personalități politice și militare românești (prim-ministrul Ion I. C. Brătianu, principele Carol, prințul Barbu Știrbey, Constantin Prezan, Dumitru Iliescu, Al. Averescu, Eremia Grigorescu, Theodor Râmniceanu, Constantin Cristescu, Ernest Ballif, generalul George Moruzi, lt. col. Radu R. Rosetti, maiorul Ion Antonescu), străine (generalul Henri Berthelot, generalul Bellioci, colonelul Champin, V.V. Zaharov, generalul Șişkievici, generalul M. Al. Beleaev, contele Berg, J. Norton-Griffith), atașați militari (englez C.B. Thomson, italian Luciano Ferigo, belgian, sârb) etc.

Marele Cartier General a fost mutat la Iași, după o minuțioasă pregătire, în perioada 12/25–15 /28 martie 1917, ocupând clădirea Liceului Militar, unde au fost instalate birourile secțiilor și cazați o parte din ofițerii care le încadrau.³⁰

Prin urmare, Bârladul, fără a avea poziția de prim rang

a Iașului, merită totuși celebrat pentru rolul jucat în istoria națională, din decembrie 1916 până în martie 1917. Fără îndoială că despre Bârlad, ca oraș ce a avut o contribuție importantă în timpul refugiului din primul război mondial, ar mai fi multe de scris. Aici și-a găsit adăpost temporar regele Ferdinand, aici au fost dislocate cele mai importante instituții de conducere militară, aici a fost parțial reorganizată armata și tot aici s-au inițiat pregătirile pentru marile victorii ale anului 1917. Prin demersul nostru, chiar dacă nu am conturat o imagine integrală ori chiar spectaculară, credem că am reușit să relevăm, pe coordonate mai apropiate de realitatea istorică, rolul Bârladului în contextul Marelui Război.

Cartierul Regal de la Zorleni. În imagine, de la stânga la dreapta: Regele Ferdinand I, V. V. Zaharov, M. Al. Beleaev, Henri Berthelot; în plan secund: Ernest Baliff, principele Carol și prințul Barbu Știrbey.

DONAȚIE ANDREI-CĂTĂLIN TEODORU

Tânărul nostru prieten și colaborator, **Andrei-Cătălin Teodoru**, inginer dar și istoric, colecționar de documente istorice, iubitor și foarte bun cunoscător al istoriei și culturii ținutului natal și inițiator de noi căi de restituiri culturale bârlădene, este, vă reamintim, pasionatul și tenacele cercetător care a alcătuit, după ani de muncă în biblioteci, arhive, muzee și colecții, albumul *V.I.Popa. Artistul și criticul plastic*, lucrarea monumentală apărută la Editura Sfera în anul 2015 și dedicată Centenarului Academiei Bârlădene.

Domnul Teodoru ne-a făcut recent o nouă (căci nu este primul său gest!) și importantă donație, constând în aparatură electronică pentru dotarea tehnică a Academiei Bârlădene. Este vorba de un laptop, un scanner și o imprimantă, daruri de natură să pună în acord activitățile Academiei Bârlădene cu avansurile tehnicii moderne, dar și să întărească, prin pilda generozității, frățietatea membrilor societății noastre literare.

Vă mulțumim, domnule Andrei-Cătălin Teodoru!

23 <http://www.curierul.forter.ro/06cult/02.htm>

24 Acesta a funcționat inițial la Periș și, ulterior, la Bârlad și Iași. <http://www.bucurestivechisinioi.ro/2014/09/decu-unde-era-statia-t-f-f-baneasa/>

25 În imaginile de epocă pot fi observați la Bârlad: generalul Henri Berthelot, generalul Bellioci și colonelul Champin.

26 Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, *Diverse*, Atelierele Zanet Corlăteanu, Huși, 1926, p. 301.

27 Maria Regina României, *Jurnal de război (1916-1917)*, Ediție îngrijită și prefațată de Lucian Boia, Humanitas, București, 2014, p. 316.

28 Moșie aparținând Domeniilor Coroanei, achiziționată de regele Carol I în 1886. Marcel Proca, *Monarhia și Bârladul*, în „Analele Universității <<Dunărea de Jos>> din Galați”, Seria 19, Istorie, Tom XII, 2013, p. 78; *Ibidem*, în „Academia Bârlădeană”, Anul XXII, nr. 4 (61), Trimestrul IV, 2015, p. 19.

29 Maria Regina României, *op. cit.*

30 Ion Giurcă, *Prezența Armatei Române la Iași în 1916-1917*, în *Orașul Iași. „Capitala rezistenței...”*, p. 191.

ELENA MONU

NUNTA DE LA BĂCANI – SUSENI ȘI TRAGICUL EI EPILOG

Toamna anului 1691: al șaptelea an al domniei lui Constantin Cantemir¹. Bătrânul voievod – oștean destoinic, dar puțin învățat („carte nu știia”, spune Ion Neculce) – se lăsa călăuzit îndeosebi de îndemnurile a doi sfetnici: Lupu Bogdan, căsătorit cu Ruxandra, fiica mai mare a voievodului și, mai ales, Iordache Ruset, fiul lui Constantin Ruset Cuparul, cel poreclit de Nicolae Costin „matca tuturor răutăților”. Inteligent, îi „ajungea capul la toate socotelile” spune Neculce, dar ambițios și lacom fără de margini, Iordache Ruset fusese făcut vistiernic de bătrânul Cantemir, dregătorie în care se ilustrase prin jefuirea la care a supus țara sub oblăduirea domnului: „scotē mulțime de orânduiești [biruri] pe țară” – arată tot Neculce –, ceea ce i-a atras dezaprobarea unora dintre vechii boieri ai țării. Printre aceștia, marele logofăt Miron Costin, care, deși nu mai era chemat la Curte, nu putea să nu vadă cum merg treburile statului și, cu îndrăzneală, dar și cu dragostea față de țară pe care o vădise și în operele sale, să-i spună o dată lui Cantemir la masă: „Mai des cu paharele, Măria Ta, și mai rar cu orânduieștile, că țara îi iertată de la Poartă, șe-i vrea să-ți dai Măria Ta sama odată și nu-i putea”.

Fratele lui Miron, Velicico (Velișco) Costin, fire aprigă și nestăpânită la mânia, fusese și el scos din dregătoria de mare hatman al țării și, împreună cu el, unii mari boieri din familiile Costache, Racoviță, care-i erau rude și prieteni. Toți aceștia socoteau că pentru a scăpa țara de Iordache Ruset și de frații lui, trebuia înlăturat domnitorul care-i proteja, obiectiv urmărit de altfel și de Constantin Brîncoveanu, domnul Țării Românești.

Domnitorul Constantin Cantemir a simțit ostilitatea marilor familii boierești și a încercat o aplanare a conflictului ce se profila prin căsătoria fiicei sale Elisabeta (Safta) cu Pătrașcu, unul din fiii lui Miron Costin, nuntă plănuită pentru 25 decembrie 1691. Înainte, însă a avut loc o altă nuntă boierească la Băcani (de fapt, Suseni – un sat aparținător de Băcani). Aici, în conacul marelui logofăt Toader Palade, potrivit cronicii lui Neculce, s-a serbat pe la începutul lui noiembrie căsătoria lui Ion (Ioniță) Palade, fiul lui Toader, cu Nastasia Racoviță, fiica vel vornicului Ion Racoviță și a Anastasiei Cantacuzino². După Dimitrie Cantemir – *Viața lui Constantin Cantemir* –, la conacul amintit ar fi avut loc nunta lui Velicico Costin cu Anița Palade, sora lui Ion. Acordăm însă mai mult credit lui Neculce, care îl menționează pe Velicico ca fiind deja cumnat al mirelui, deoarece și tradiția nescrisă păstrează această formă a evenimentului.

La nuntă au venit mai toți marii boieri ai țării: Constantin, Lupu, Solomon și Vasile, fiii răposatului Gavrilă Costache, cu moșii în ținuturile Tutova și Fălciu, familiile Racoviță, Jora și mulți alții. Miron Costin nu a luat parte, veghind lângă soția sa Ileana, bolnavă, la Barboși (localitate numită azi Miron Costin), una din moșiile cărturarului, situată în apropierea Romanului. Probabil din același motiv nu au participat nici fiii săi. În timpul petrecerii, boierii au găsit prilejul și pentru a se sfătui cum să-l înlăture din domnie pe Constantin Cantemir și să-l înlocuiască cu Velicico Costin. Complotiștii l-au atras de partea lor și pe Ilie Țifescu, poreclit Frige-Vacă, cumnat cu Ioniță Palade. Imediat după nuntă, acesta a fugit la Iași și a destăinuit domnitorului întreg complotul. „Cantemir vodă – continuă *Letopisețul* lui Neculce – ... au și răpezit într-o noapte boierinași de-i lui și slujitori, să-i prindă pe toți, pe acie. Deci unii au scăpat în

Țara Muntenească, iar pe carei i-au prinsu i-au adus la Iași. Și pe Velicico vornicul... l-au adus la Iași”. Amenințat cu moartea, unul dintre cei prinși, Gheorghiță Apostol, a destăinuit numele celorlalți, indicându-l printre ei, cum notează Dimitrie Cantemir, și pe Miron Costin. Informația aceasta este însă eronată, Dimitrie Cantemir făcând-o pentru a-și apăra tatăl de vina reală în moartea marelui cronicar.

Conacul de la Băcani - Suseni

Îndemnat de Cupărești (Rusetești), domnitorul l-a bătut cu buzduganul pe Velicico Costin, „căci era mai om decât toți [adică se arăta mai dârz]”, și la îndemnul acelorași sfătuitori, care i-au zis că „de vreme ce te-ai grăbit de l-ai bătut nu-l lăsa viu. Păzește de-l omoară, că de-a scăpa viu, mâne, poimâni el ne omoară pe toți”, a ordonat să fie decapitat. Execuția a avut loc la locul obișnuit pentru boieri, în fața porții Curții domnești din Iași. Dar Iordache Ruset și frații lui nu s-au mulțumit cu atât: „Acum, de vreme ce-ai omorât pe Velicico, trimite de prinde și pe frate-său, Miron logofătul, de-l omoară. Ori vinovat, ori nevinovat [subl. ns.] să nu scapi, c-apoi încă a hi mai rău și de tine și de noi”.

Domnitorul a trimis pe vătaful Macri cu slujitori la Barboși, unde l-au găsit pe Miron Costin plângându-și soția, care murise între timp. În zadar l-a rugat cronicarul pe slujitorul domnesc să-l lase mai întâi să-și îngroape soția. Acesta, „om rău și de nemik”, i-au tăiat capul undeva în drumul Romanului. „Că de î-ar hi dus în Iași – continuă Neculce – poate s-ar hi îndreptat și n-ar hi perit”.

Într-adevăr, se pare că domnitorul se căia de fapta comisă la îndemnul răilor săi sfetnici: pe fiii lui Costin, întemnițați, i-a eliberat fără să se atingă de averea lor și cât a mai trăit – un an și ceva a regretat mânia din acel decembrie 1691.

Amintirea acestor evenimente care au marcat tragicul sfârșit al cronicarului (de la a cărui moarte s-au împlinit în toamna anului trecut 325 ani) nu s-a menținut numai în cronici, ci și în construcții arhitectonice. Se păstrează până astăzi, cu unele modificări, conacul Palade din satul Suseni, comuna Băcani, județul Vaslui, dar nu și biserișcuța unde s-a oficiat ceremonia nunții de la Băcani-Suseni.

1-2. *Magazin istoric*, nr. 8/1973; 4/1983.

GABRIEL SANDU

130 DE ANI DE LA PRIMA REVISTĂ PEDAGOGICĂ BÂRLĂDEANĂ

La 15 aprilie 1887, apare în Bârlad primul număr al publicației „George Lazăr”, revistă „pentru Educațiune și Instrucțiune”. Publicația era realizată lunar, la început la Tipografia Asociațiunei „Unirea”, de pe Strada Ștefan cel Mare, apoi la Tipografia „Română” și la Tipografia Cațafany.

Apariția unei publicații pedagogice în oraș nu era întâmplătoare. Astfel, încă din anul 1869, într-o atmosferă de renaștere culturală și națională, intelectualul ardelean Ioan Popescu înființează în oraș „Asociațiunea «Unirea»”, care avea printre obiectivele declarate și: „fondarea unei tipografii și exploatarea ei”. De altfel, preocupările pentru dezvoltarea învățământului în zonă încep cu data de 15 februarie 1867, când se înființează Secțiunea județeană Tutova a „Societății pentru învățătura poporului român” (care apăruse în Noiembrie 1866 la București) și cu înființarea unei Școli Normale la 29 noiembrie 1870.

Datorită existenței acestei tipografii, apar în oraș publicații diverse: „Sămănătorul” (1870), „Paloda” (1881), Ziarul „Legalitatea” (1882), „Progresul” (1883), Ziarul „Tutova” (1884), „Bârladul” (1887) etc.

Revista „George Lazăr”, deși avea un profil pedagogic declarat, lăsa loc în paginile sale și articolelor de interes general, „chestiunilor de curată știință și literatură”. Din „Comitetul de redacțiune” inițial făceau parte: S. M. Haliță, G. Constantinescu Râmnicănu, Gh. Ghibănescu, Gavril Onișor, V.G. Diaconescu și I. Apostolescu.

Articolul de debut, „Cătră cititori”, subliniază necesitatea „viu simțită” a unei publicații cu specific pedagogic în oraș deoarece, „afară de cărțile de școală, menite a servi ca manual în mâinile elevilor pentru ca să-și potă învăța lecțiunile date de profesor, pentru cultivarea acestui din urmă, găsim prea puține scrieri cari să-l călăuzească în greaua sa misiune, cari să-i arate cele mai bune metode pentru a preda mai cu înlesnire și cu mai mare folos pentru elev, materialul didactic”.

Revista purta numele latinizat al celebrului întemeietor de școală românească din Muntenia deoarece, afirmă tot în acest articol redacția, „scola fiind obiectul principal asupra căruia vom insista, am crezut că nu e titlu mai potrivit de dat accstei reviste, de cât George Lazăr. Numele revistei ne arată și scopul ei, căci George Lazăr pentru noi, Românii e tot una cu scola, ... vom căuta a sustinea scola, a contribui la progresul ei, în direcțiunea aretată de George Lazăr”.

Revista apărea lunar și a avut în primul an un format de 32 de pagini (24 cm înălțime pe 15,5 cm lățime), iar în anul următor s-a extins la 40 de pagini, numerotarea acestora continuând de la un număr la altul, până la finalul anului, astfel că primul an se încheie cu pagina 384, iar cel de-al doilea cu pagina 440.

Pe coperta față erau trecute: numele publicației, numărul și data apariției, anul de apariție (I sau II), frecvența: „iese o dată pe lună”, comitetul de redacție și „Sumariul”. Acesta din urmă apărea uneori pe coperta interioară. În partea inferioară a copertei față erau trecute localitatea și tipografia (inclusiv adresa acesteia), anul calendaristic și prețul unui număr.

Revista era disponibilă și pe bază de abonament atât pentru românii din Vechiul Regat cât și pentru românii din Imperiul Austro-Ungar, pentru aceștia din urmă abonamentul era de 3 florini.

În primul an de apariție, antetul paginilor interioare avea trecut doar numărul paginii, după care, în cel de-al doilea an, s-a schimbat ușor formatul, în sensul că a fost inclus și numele publicației, pe paginile cu număr par și numele articolului curent pe celelalte pagini.

Coperta spate, atât cea exterioară cât și cea interioară, includea informații generale precum: invitații, prețul abonamentului (reduc la jumătate pentru elevii școlilor normale), anunțuri diverse, înștiințări, clarificări, corespondență, etc.

La tiparniță s-au folosit caractere românești cu semne diacritice, unele dintre acestea folosite și astăzi, dar multe dintre aceste semen grafice au ieșit între timp din uz.

În paginile revistei apar cu regularitate și editoriale semnate de prim-redactorul, mai târziu directorul, publicației, Solomon M. Haliță.

Solomon Haliță (1859-1926) este o figură complexă în peisajul cultural și politic al sfârșitului de veac XIX și început de secol XX. Pedagog, publicist, artizan al Unirii, acesta funcționează pe rând ca: revizor școlar al județului Tutova, director

de școală normală, inspector general, profesor universitar, prefect de Iași, director general al învățământului primar și normal din Cluj, apoi ca prefect al județului Năsăud, funcție pe care o exercită începând cu anul 1922 și până în 1926, anul morții sale.

Revenind la revista apărută la inițiativa sa, apreciem varietatea domeniilor de interes. Astfel, alături de articole științifice, de psihologie, pedagogie sau metodică, (menționăm articolul apărut în aprilie 1888, intitulat: „Reflexiuni metodice asupra programelor cursului primar”, în care erau comparate programele claselor I și a II-a „a scolei rurale, cu clasele corespundătoare a scolei urbane”), în revistă erau tratate și probleme de interes general sau probleme de actualitate. Pentru exemplificare amintim articolele semnate de Gh. Ghibănescu (din nr. I, an I) intitulat: „Necesitatea înființării unei școli de fete în Bârlad”, în contextul în care, în oraș, ființa deja o Școală Normală de băieți, articolul din numărul apărut în aprilie 1888, în care Spiru Haret făcea niște considerații

asupra unui Proiect de lege și concluziona că, ar fi necesar aproximativ 120000 lei pe an pentru „întreținerea materialului didactic al școlilor urbane și rurale, și pentru dotarea școlilor înființate din nou” sau articolul lui V. G. Borgovanu despre necesitatea Școlii de aplicație, „înființarea unei școle primare pe lângă fiecare școală, în care elevii normaliști, sub conducerea profesorilor lor să se exerciteze în practica școlară”.

Aceasta se va materializa în 1894, „la inițiativa inimosului profesor de pedagogie și director al școlii, Grigore Patriciu”, așa după cum aflăm dintr-un interviu realizat cu profesorul Petru Todicescu, publicat în 1970 în revista liceului pedagogic bărlădean, „Făclia”.

Volumele erau însoțite de o bibliografie, deseori foarte detaliată, astfel că, pe lângă menționarea volumelor consultate, se făceau și aprecieri critice asupra sursei. Menționăm, spre exemplificare, Bibliografia de la pagina 380 din nr. 12 din 15 Martie 1888, care pentru lucrarea „Studiu asupra învețământului secundar în România”, autor Dr. A. Vitu, are aproximativ 3 pagini de comentarii.

Dintre rubricile semipermanente enumerăm: „Literatura populară”, „Buletinul Pedagogic”, care ilustra evenimente din viața școlii (de ex. articolul din nr. 4, an II în care erau reflectate: Examenul general la Bârlad, Statistica școlilor din câteva state ale Europei, al VII-lea Congres didactic German, Higiena școlii), recenzii ale unor lucrări de specialitate, înștiințări și corespondență.

Nivelul științific al revistei era unul înalt, dovadă fiind vocabularul elevat, numărul mare de termeni de specialitate, trimiterele din subsolul articolelor, în care apar deseori mențiuni către articole de specialitate din țară și din străinătate sau existența unor pasaje în limbi străine însoțite de traduceri în limba română.

Autorii au depus un efort constant de îmbogățire a cunoștințelor cititorilor, prin prezentarea unor materiale de calitate și de actualitate din domeniul științelor educației.

Redacția remarca necesitatea acestei racordări la educația europeană încă din articolul de debut al revistei, „Către cititori”, care sublinia numărul mic de publicații „periodice care să-l țină la curent cu cele din urmă inovațiuni și îmbunătățiri realizate de popoarele occidentului pe terenul școlii, pe de o parte, iar pe de altă parte unde să aibă ocazia a expune și studia relele de care este bântuit sistemul nostru actual de educație și instrucție, spre a putea afla apoi remedii vindecătoare”.

Ulterior, la revistă au mai colaborat: M.S. Andreian, Sim. Basilescu, V. Gr. Borgovan, Elena Ciucă, Gh. Crăiniceanu, Aug. Frățilă, C. Hămănoiu, C.Sp. Haret, A. Iliescu, I. Mateescu, S. Mironescu, I. Negruțu, Gr. Pletosu, M. Pop, G. Popescu, V. Simionov, L. Teodor, viitorul academician Constantin Hamangiu, Dr. G. Bercariu, I.T. Reteganul, etc..

În primul număr din al doilea an de apariție, redacția face

un bilanț al activității. Aflăm astfel, despre finanțarea revistei și a colaboratorilor acesteia, că: „scriitori cu plată n-am avut. Ba ce e mai mult am scos și bani – prin cotizații lunare – pentru a asigura un fond revistei”.

Despre orientarea generală a revistei, dăm în continuare cuvântul redacției: „Obiectivul ne-a fost mai mult învețătorul sătesc, care trebuie hrănit moralmente... Mai mult încă, am crezut că îndeplinim o datorie sacră interesându-ne și de mersul școlii la frații de prin alte părți... A lăsa să se slăbească legăturile de cultură între frații de același sânge, a nu cultiva aspirațiile naționali, însemnează pentru un popor, a-și săpa singur mormântul”.

Pentru anul următor redacția spune: „facem câteva inovațiuni; mărim revista cu o jumătate de colă, deschidem o rubrică nouă supt numele de Notițe literare și științifice, unde vom da spicuri de prin reviste române și străine de articole mai importante, ... mărim tirajul... și mărim cuprinsul revistei.”

Pentru a reflecta diversitatea preocupărilor din domeniul pedagogic, enumerăm doar câteva din

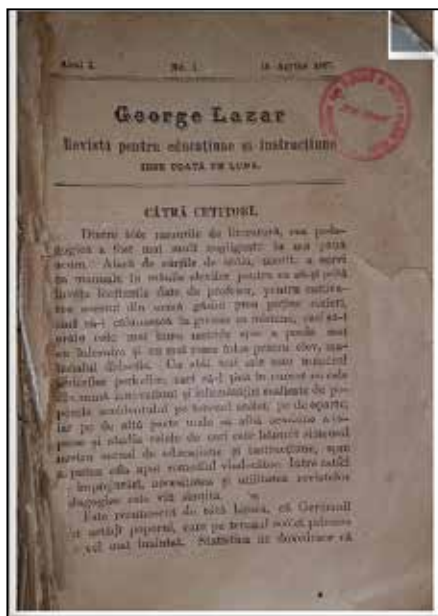
titlurile articolelor apărute în revistă de-a lungul timpului. Am încercat o transcriere cât mai exactă și pentru a surprinde câte ceva din parfumul epocii: „Din ale școlii primare”; „Metodul și învețământul intuitive”; „Direcțiunile ce predomină în educațiune și instrucțiune în timpurile noastre”; „Metoda în predarea Istoriei”; „Întăile lecții de cetire și scriere”; „Școalele rurale române din Ungaria”; „Higiena Școlară”;

„De la reuniunea învețătorilor din pl. Oltenița, jud Ilfov”; „Psihologia ca știință fundamentală a pedagogiei științifice”; „Deșteptarea și întreținerea atențiunii în școală”; „Reflexiuni metodice asupra programelor cursului primar”; „Realismul în Pedagogie”; „Instrucțiunea publică în imperiul roman”; „Locuința sateanului și influența sa asupra desvoltării lui fizice și intelectuale”; „Exercițiile manuale”; „Alegerea meseriilor potrivite școlii”; „Individualitatea înăscută și câștigată”; „Psihologia învețământului – Apercepțiunea”; „Tactul pedagogic”; „Școala rurală mixtă și învețătorele”; „Diferite încercări de clasificăriune a științelor”; „Teoria și practica pedagogica în Școale Normale”; „Instrucțiuni relative la construcțiunea localelor de școală”; „Barbarisme pedagogice”; „Miopia în școală”; „Rolul științelor în educațiune” etc.

Activitatea editorială cu profil pedagogic este continuată de apariția în Bârlad, la 1 aprilie 1922, a revistei „Tribuna pedagogică”. Aceasta a fost publicată până în anul 1923. În anii 30, s-a editat revista „Îndrumări pedagogice”.

Ambele reviste au fost coordonate de profesorul Petru Todicescu, director al Școlii Normale. La aceste reviste contribuiau cadre didactice din Bârlad, învățători din zonă dar și personalități ale vremii.

În perioada 1970-1977, Liceul Pedagogic a reînviat tradiția publicisticii de specialitate prin revista liceului:

„Făclia”. Profesorul Ștefan Cucos, directorul liceului, afirma în articolul de debut al acesteia, numit „La început de drum”: „Făclia continuă în condiții noi scopul și tradițiile revistei «Îndrumări Pedagogice» care apărea la Școala Normală din Bîrlad în noiembrie 1932, în dorința de a pune la dispoziția viitorilor învățători și educatoare o parte din experiența școlii românești.”

Revista actuală a Liceului Pedagogic „Ioan Popescu” din Bîrlad, „Jurnalul adolescenților”, ISSN: 2286 – 1068 / ISSN-L 2286 – 1068, apare în ediție electronică din anul 2012. Pe pagina revistei, într-o încercare de conservare și de revitalizare a patrimoniului editorial pedagogic bîrlădean, există arhivate online fragmente ale câtorva numere reprezentative ale revistei „George Lazăr”, cititorii actuali putând astfel lua act de vechimea și diversitatea preocupărilor din domeniul pedagogic din orașul Bîrlad.

Bibliografie

Revista „George Lazăr”, de la nr. 1, an I (1887), până la nr. 12. Anul II (martie 1889), Tipografia Asociațiunii „Unirea”, Tipografia „Română”, Tipografia George Cațafany – Bîrlad.

Alexandru Dărăban: *Solomon Haliță, Om al epocii sale*, Editura MEGA Cluj-Napoca 2015.

Ion N. Oprea: *Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bîrlădene: 1870 – 2008*, Editura P.I.M. Iași – 2008.

I. Antonovici, Gr. Crețu, *Tipografiile, xilografiile, librăriile și legătorii de cărți din Bîrlad. Cu o privire asupra tipografiilor din România de la 1801 până astăzi*. București, 1909/1910.

Mihai Miță, Dumitru Miță, Ștefan Cucos, Horia Stamatin: *Monografia Liceului Pedagogic Bîrlad*, 1970.

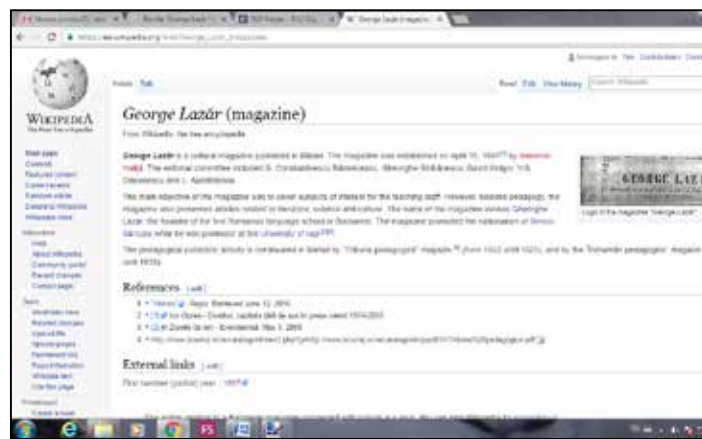
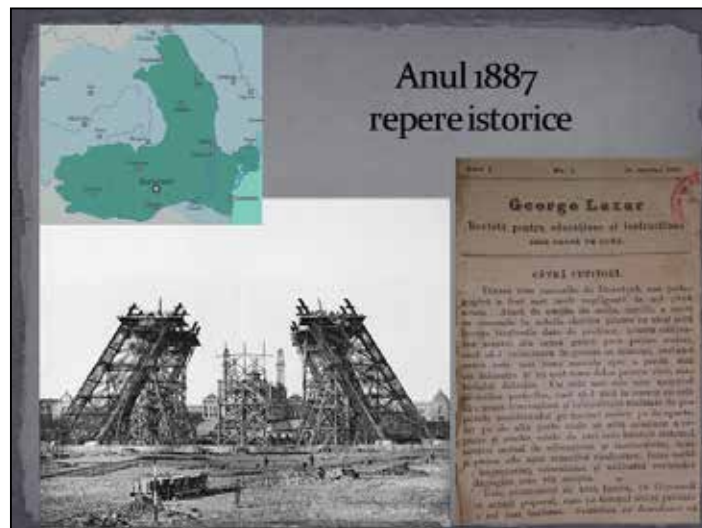
Webografie

<http://www.academia.edu/17506740/>

<https://www.scribd.com/doc/2316610/>

[https://en.wikipedia.org/wiki/George_Laz%C4%83r_\(magazine\)](https://en.wikipedia.org/wiki/George_Laz%C4%83r_(magazine))

<http://www.youblisher.com/p/1268346-Revista-George-Lazar-Barlad-Nr-1-1878/>

<http://www.youblisher.com/p/1268472-Revista-George-Lazar-Barlad-Nr-2-1887/>

<http://www.youblisher.com/p/851134-Articole-din-Nr-1-%C8%99i-2-Revista-George-Lazar-Barlad-an-III-1889/>

<http://www.youblisher.com/p/851133-Articol-din-Revista-George-Lazar-Barlad-an-II-1888/>

ANDREEA CRĂCIUN

CENTRUL NAȚIONAL DE INFORMARE ȘI PROMOVARE TURISTICĂ BÂRLAD (CNIPT)

Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Bîrlad este amplasat la intrarea în Grădina Publică și deschis vizitatorilor începând cu luna mai a anului 2016. Centrul promovează și în mediul online, prin intermediul site-ului www.turismbarlad.ro, evenimentele locale, resursele antropice din Bîrlad și zonele învecinate. El oferă informații și materiale necesare unui turist, cum ar fi: cazare, transport, alimentație, obiective de vizitat, monumente și atracții turistice, oferte ale operatorilor locali, excursii, tururi, programe și evenimente ale comunității locale, hărți, pliante, broșuri.

De serviciile Centrului Național de Informare și Promovare Turistică beneficiază atât populația municipiului Bîrlad și din zonele învecinate, cât și vizitatorii ai Bîrladului. Conform statisticii anuale, în luna mai 2016 au beneficiat de serviciile centrului de informare turistică aproximativ 160 de vizitatori.

Pentru anul 2017, Centrul Național de Informare și Promovare Turistică Bîrlad își propune să se implice în organizarea unor activități și evenimente locale în scopul promovării municipiului Bîrlad și atragerea de noi turiști.

Datele de contact ale Centrului Național de Informare și Promovare Turistică: e-mail: office@turismbarlad.ro; Tel./fax: 0235/435.000;

Adresa: Strada Republicii nr. 281, Bîrlad, județul Vaslui.

Prea se vorbește în anii din urmă despre viața lui Eminescu în termenii marasmului, ai morbidului și ai dezagregării. E timpul să ne întoarcem la izvoarele genuine ale biografiei poetului. Vă propunem un capitol din volumul Amintiri despre Eminescu, apărut în 1914 și retipărit în 1983 la Editura Junimea Iași. Este unul dintre cele mai importante documente pentru reconstituirea biografiei lui Mihai Eminescu. Teodor Ștefanelli (1849–1920) a fost coleg de liceu cu Eminescu la Cernăuți, între anii 1860–1863, și l-a reîntâlnit în 1869, la Universitatea din Viena.

Redacția

TEODOR V. ȘTEFANELLI

EMINESCU ÎN ȘCOALĂ LA LICEU

Eminescu a început să cerceteze liceul din Cernăuți în luna septembrie 1860. Astfel, intrând eu în liceu în toamna anului 1861, l-am aflat în clasa a doua. Din cauza aceasta mă întâlneam cu dânsul numai duminicile și sărbătorile la exercițiile religioase ce le ținea bătrânul nostru catehet Veniamin Iliuț cu toți elevii români, în o sală mare a liceului. Iliuț făcea întâi apelul nominal și constata cine lipsește, apoi ne făcea morală. El era un bărbat înalt și frumos, avea mare autoritate între profesorii liceului și ținea cu stricteță ca să învățăm obiectul său: religia. O notă rea din religie avea urmarea că elevul trebuia să repeteze clasa, iar absențările de la exercițiile religioase (*exhortae*) aduceau cu sine notă rea din purtare.

Noi băieții îl numeam pe catehetul Iliuț numai *Popa* și porecla aceasta i-a rămas cât a trăit, fără să fi putut fi exterminată.

Eminescu era diligent în cercetarea exhortelor și nu-mi aduc aminte să fi constatat cândva catehetul lipsa lui de la aceste exerciții, dar în clasa întâia trebuie să fi lipsit adese, căci odată lipsind eu de la o exhortă, mi-a zis Eminescu:

– la seama și te ferește, căci pe mine m-a pârilit *Popa* în clasa întâia, și mi-a dat notă rea din purtare pentru că am codit de câteva ori exhortele.

La aceste exerciții am făcut, pe când eram eu în clasa întâia, iar Eminescu în clasa a doua, cunoștință cu dânsul, ne-am împrietenit și am rămas amici pentru totdeauna.

Pe atunci purta Eminescu numele *Eminovicu*. Parcă-l văd și astăzi mic și îndesat, cu părul pieptănat de la frunte spre ceafă, cu fruntea lată, fața lungăreață, umerii obrajilor puțin ridicați, ochii nu mari, dar vii, colorul feței întunecat prin care străbătea însă rumeneala sănătoasă a obrajilor. Era totdeauna curat îmbrăcat.

La finea semestrului al doilea, anul 1862, Eminescu a avut notă rea din limba latină și din matematici și a rămas repetent în clasa a doua. Astfel l-am ajuns în anul 1862–1863 și am devenit colegi de clasă. Dar nici acuma nu eram la un loc, căci clasa având aproape 140 de elevi, era despărțită în două clase paralele A și B, și Eminescu, după inițiala numelui său, era în despărțitura A, iar eu în despărțitura B. La obiectele religia și limba românească eram însă toți elevii români ai clasei la un loc, și acuma prietenia mea cu Eminescu din cauza deselor întâlniri capătă legătură tot mai strânsă și mai temeinică.

Limba și literatura românească ne-o preda, când era sănătos, profesorul Aron Pumnul, iar dacă se bolnăvea, atunci îl substituia profesorul dr. Ion Sbiera, ulterior profesor la Universitatea din Cernăuți. Acești doi profesori ne-au inițiat în gramatică și literatura românească și ne-au predat și puțină istorie națională, atâta cât era pe atunci permis să ascultăm din istoria neamului nostru.

Profesorul Pumnul venea foarte neregulat în clasă, pentru

că era mai mult bolnav, dar când venea era o sărbătoare pentru noi, căci mult îl iubeam cu toții pe acest bărbat bun care ne instruia cu atâta trageră de inimă, cu atâta iubire părintească și cu atâta liniște și răbdare. Noi elevii nu l-am văzut nicicând râzând. Avea veșnic o înfățișare melancolică și dureroasă. Îl respectam cu toții și adese, când din cauza durerilor ce-i frământau trupul era silit să părăsească clasa, mulți din noi îl petreceam până la trăsura și-i ajutam să se urce în ea, iar Eminescu, pe care Pumnul îl iubea foarte mult, îl petrecea până acasă.

În lipsa lui Pumnul, venea, precum am zis, profesorul Sbiera, și el ne clasifica la finea fiecărui semestru.

Atât la Pumnul, cât și la Sbiera era Eminescu unul din cei mai buni elevi, pentru că el cunoștea gramatica și literatura română mai bine decât noi toți, iar ce privește istoria națională, nici nu ne puteam asemăna cu dânsul, pentru că el avea o deosebită predilecție pentru aceasta, și se vedea că avea și din România cărți de istorie națională, pe când noi ceilalți, nu numai că nu aveam astfel de cărți, dar nici nu le puteam afla undeva.

Eminescu ne vorbea adese în clasă și noi îl ascultam cu plăcere, pentru că vorbea românește mai corect decât noi, și se ferea și de așa-numitele expresii pumnuliste care prinsese rădăcină între studenți. Pe lângă aceasta avea și un dar deosebit pentru a istorisi.

Poate că și împrejurarea că era din România a fost una din cauzele că noi bucovinenii țineam atât de mult la Eminescu și că Aron Pumnul îl trata cu deosebită bunăvoință și-l lua ades la sine.

Odată l-am întrebat pe Eminescu ori de are cărți despre istoria românilor, și el îmi răspunse că nu are cărți de școală, dar are alte cărți vechi în care află ce-i trebuie.

Pe acea vreme noi elevii din liceu nu aveam o gramatică românească tipărită, ci învățam după dictatul profesorilor. Eminescu însă căpătase scriptele de la Pumnul și-și prescrisese astfel gramatica. Colegii lui Eminescu împrumutau deci adese manuscriptul său ca să-și prescrie și ei gramatica, și el le împrumuta fără greutate acest manuscript, cu condiția să nu-i îndoie colțurile filelor, adică să nu-i facă *Eselssohren* (urechi de măgar), cum ziceam noi pe atunci.

Pe lângă limba și istoria românească, studia Eminescu cu mare plăcere și istoria antică și se ocupa cu predilecție cu istoria grecilor, romanilor, egiptenilor, babilonienilor, asirienilor, persienilor și a indiilor.

Opul din care studia el această istorie era *Weltgeschichte* de Welter, carte scrisă într-un mod foarte atrăgător, care deștepta interesul tinerilor mai cu seamă din cauză că cuprindea pe larg toate miturile, poveștile și legende nebuloase în care erau învăluite originile acestor popoare cu o cultură atât de veche și frumoasă. Această carte nu era impusă de legile școlare,

dar cei mai mulți din colegi o aveau, și Eminescu nu se putea despărți de dânsa, căci îl vedeam purtând-o cu sine chiar și la plimbări. Îmi aduc aminte că predându-ne profesorul nostru în clasa a doua istoria persienilor și venind vorba de tinerețele regelui Cyrus, ne zise muștrându-ne că în despărțitura A a acestei clase este un elev Eminovici, care știe istorie mai bine decât noi.

De la această plăcere a lui Eminescu pentru istoria antică și pentru faptele învăluite în nimburi mitice și misterioase ale regilor din cea mai depărtată antichitate, ne putem explica și faptul de ce Eminescu, în poeziile sale, scoate adese în relief figuri luminoase din cronicile antice, pline de misticism și de poezie.

Eminescu vorbea bine și limba germană, pentru că urmasa în Cernăuți și două clase primare și astfel avuse ocazia să învețe și această limbă.

Cele mai bune note le avea Eminescu din religie, din limba și literatura românească și din istoria universală. În celelalte materii și mai cu seamă în matematici și latină era slab, iar cursul din limba greacă nici nu l-a urmat la liceul din Cernăuți, pentru că această limbă se învăța abia în clasa a treia, iar Eminescu a părăsit școala în semestrul de vară din clasa a doua, adică în primăvara anului 1863 pe vremea Paștelor (aprilie) și nu a mai intrat ca elev public în acest liceu.

[...]

Din aceste certificate (din registrele liceului, n.n.) vedem notele ce le-a avut el la fiecare obiect de învățătură, dar mai bătător la ochi este faptul că la *atențiune* (*Aufmerksamkeit*) a avut neîntrerupt note rele, afară de semestrul I, din clasa a II-a, când, ca repetent, a avut o notă mediocră.

Din *sârguință* (*Fleiss*) numai în semestrul I din clasa I și în semestrul I din clasa a II-a (ca repetent) a avut note bune, iar în celelalte semestre note slabe. Din *conduită* (*Sitten*) a avut în semestrul II din clasa I notă rea fiindcă a lipsit de la exhorțe, iar în semestrul II din clasa a II-a notă rea din cauză că a fost limbut (*wegen Geschwätzigkeit*). Mai vedem că în semestrul II din clasa a II-a (1982) a lipsit 58 de ore de la școală, dar a justificat această absență.

Cât timp a urmat Eminescu liceul era vorbăreț și vioi ca mai toți colegii săi, și avea un vecinic surâs pe buze, afară doar când nu știa lecția. Acest zâmbet prielnic i-a câștigat inima colegilor săi, ceea ce nu împiedica însă ca la certe ocazionale să se ghiontească între dâșii de-a binele, și în aceste cazuri de luptă tragicomică părul lung al lui Eminescu forma o mare atracțiune pentru a fi scâlțâit de mâinile colegilor săi. Dar supărarea nu ținea mult și iarăși eram cu toții buni prieteni. Când avea să intre profesorul Pumnul în clasă era mare liniște și aceasta din cauza respectului și iubirii ce aveam toți pentru acest bărbat, dar față de alți profesori nu existau aceste considerațiuni și vuietul, jocurile și săriturile erau la ordinea zilei. Eminescu contribuia și el din toată inima și cu toată vioiciunea unui copil neastâmpărat ca să ridicăm pulberea în aer, și se întrecea cu noi, cine va sări mai ușor peste bănci.

Eminescu era și bun de inimă, ceea ce se poate vedea și din următoarea întâmplare. Odată, după-amiază, înainte de Paștele anului 1863, când se finiseră orele de învățătură în clasa mea și colegii ieșeau din clasă, eu m-am urcat pe catedră și am strigat cât mă ținea gura: „Petrecere bună, domnilor“.

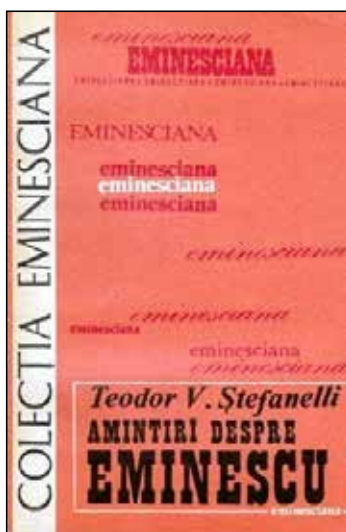
Dar nervosului de profesor Vyslouzil, care trecuse pragul ușii, se vede că nu-i plăcuse strigătul meu, se întoarse și-mi dictă pentru o oară *carcer* în clasa unde eram. Curând veni și servitorul școlii, Onufri, ca să încuie ușa. Acest Onufri era foarte popular la noi, pentru că ne împrumuta și cu parale când flămânzeam în școală și nu aveam bani să ne cumpărăm covrigi sau mere. Tocmai când voia Onufri să încuie ușa, trece și Eminescu prin coridor, ducându-se acasă, și zărindu-mă, mă întreabă ce-i cu mine, iar eu îi povestesc cu mare supărare nenorocirea ce a dat peste mine. Nu puturăm vorbi mult pentru că Onufri se grăbi să încuie ușa și eu rămăsei singur și foarte descurajat. Dar după vreo zece minute aud că scârțâie cheia la ușă și văd că intră Onufri și cu Eminescu în clasă. Eminescu avea toate buzunarele pline de covrigi. El împrumutase bani de la Onufri, cumpăraseră covrigi, și-l înduplecase să-l sloboază ca să stea cu mine până mă va libera. Ce voios eram acum și în profuziunea mulțumirii și zăpăcelii mele, i-am promis lui Eminescu că și eu voi sta cu dânsul când îl vor închide vreodată. Acu ne trecu timpul foarte repede, căci abia sfârșisem să mâncăm covrigii, și Onufri ne dăte drumul, dar ne zise să nu spunem nimănui nimic, c-apoi vai de capul nostru, iar noi amândoi ne-am dus drept pe toloacă, unde împreună cu alți colegi am jucat mingea până pe înserate.

Câteva zile după această întâmplare dispăru Eminescu din Cernăuți, pe vremea Paștelor în aprilie 1863, și abia în primăvara anului 1864 ne-am întâlnit iarăși, și atuncia mi-a spus că are de gând să intre ca elev public în liceu după ce va trece examenele restante. În acest timp mă întâlneam cu dânsul totdeauna la reprezentațiile de teatru pe care le da în această stagiune, de la 1/13 martie 1864 până la 15/27 mai 1864, trupa doamnei Fani Tardini în Cernăuți. Despre acest teatru voi vorbi mai în urmă.

Nu-mi mai pot aduce aminte cât timp a stat Eminescu în Cernăuți în anul 1864, dar în octombrie 1864 îl găsim funcționar la Tribunalul și la Consiliul permanent din Botoșani, unde stă până la 5 martie 1865. Dându-și aici demisiunea, vine iarăși la Cernăuți, și anume pe vremea când trupa Fani Tardini sfârșea a doua stagiune a reprezentațiilor de teatru. Această stagiune care începuse la 2/14 noembrie 1864, s-a sfârșit cu reprezentarea din 9/21 martie 1865.

Împrejurarea că Eminescu, după ce-și dăte demisiunea în 5 martie 1865, era așa de grăbit să părăsească Botoșanii, încât nu și-a ridicat nici salariul, ci a rugat (7 martie 1865) pe prezident să-l dea în primirea fratelui Șerban, ne îndreptățește să presupunem că Eminescu voia cu orice preț să fie înaintea de sfârșitul stagiunii în Cernăuți ca să se întâlnească cu trupa aceasta. Câteva zile după închiderea stagiunii, trupa a plecat din Cernăuți și după plecarea ei a dispărut și Eminescu fără să știm încotro a apucat-o. Se vorbea că s-a luat după această trupă, dar în toamna aceluiași an 1865 vine el iarăși la Cernăuți și-mi spune că studiază mai departe ca *privatist*. A rămas aici toamna și iarna anului 1865 și începutul anului 1866 și apoi a dispărut cu totul din Bucovina și se vorbea iarăși între colegi că s-ar fi angajat la o trupă de teatru.

Însemnez aici faptul caracteristic că Eminescu, cu privire la ceea ce avea de gând să facă, nicicând nu mi s-a destăinuit, nici mie, nici colegilor săi, și astfel pentru noi era totdeauna o surpriză când ne încredințam că nu mai este între noi.

SIMION BOGDĂNESCU

CĂLĂTORIE ÎN DESTINUL DE EMINESCOLOG

Un domn doct, profesor doctor în filologie, romancier, critic și istoric literar, Theodor Codreanu, de la Sârbi „de moșia lui”, dar trăitor în ținutul husitismului românesc, numit și târgul Huși (interjecție de alungat găștele sacre!), este cunoscut și recunoscut, la ora actuală (anul de grație 2017, iară de la zidirea lumii 7525), ca un valoros eminescolog, venit în descendență maioreșciană și călinesciană și înscris în modernitatea viziunii eminescologice, alături de N. Iorga, D. Caracostea, T. Vianu, G. Ibrăileanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Edgar Papu, regretata Ioana-Emilia Petrescu (fiica lui D. Popovici, el însuși eminescolog), I. Constantinescu, Mihai Drăgan, D. Vatamaniuc, Mihai Cimpoi, C. Cubleşan, Svetlana Paleologu-Matta, Iosif Cheie-Pantea, George Munteanu, Nicolae Georgescu ș.a.

Harnic și stătător la voroavă, până acum Theodor Codreanu și-a sigilat destinul creator stăpânit de acela al Luceafărului nostru din ce în ce mai îndepărtat (ca să nu-l putem ajunge!) pe următoarele cărți ce vizează opera și viața celui mai mare poet român din toate timpurile: „Eminescu - Dialectica stilului”, „Modelul ontologic eminescian”, „Dubla sacrificare a lui Eminescu”, „Mitul Eminescu”, „Eminescu în captivitatea nebuniei”, „Controverse eminesciene”, „Basarabia eminesciană”, nenumărate alte articole despre problema în cauză.

„Fragmentele despre Eminescu”, intitulate inițial, „Fragmente eminesciene”, a apărut anul acesta la prestigioasa Editură Junimea, condusă, după cum se constată, cu măiestrie și aplomb de poetul, prozatorul și muzeograful Lucian Vasiliu, berladnicul nostru aflat la o bătaie de inimă de noi.

În prefața „Fragmente la fragmente”, Theodor Codreanu punctează elementele esențiale ale vieții sale intermitente, dar generoase, profunde, implicate în substanță și adevăr, în preajma geniului eminescian, când, practic, zice, în 2017 se împlinesc 55 de ani de când a început „fascinanta mea aventură eminesciană”. Ea a debutat, după propriile mărturisiri, în clasa a X-a de liceu (Complexul Școlar Bârlad, azi Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”). Primul imbold i l-a dat vestitul profesor de românească (ajuns universitar) „energicul sufletist Constantin Parfene, care, suplinindu-și soția, le-a ținut o oră de neuitat, electrizantă despre poezia erotică a lui Eminescu”. Volumul „Fragmente despre Eminescu” include notații de jurnal ce nu se regăsesc

în cărțile amintite, apărute între 1984–2015. Este, de fapt, „o istorie a cărților mele despre Eminescu, de la „Eminescu – Dialectica stilului”.

Această operă se încadrează în contextul mai larg al scrierilor literare codreniene, „Fragmentele lui Lamparia” (aforisme) și cele patru cărți (deja e pregătită a cincea să apară), „Numere în labirint”, despre

care însuși Codreanu scriitorul afirmă, nu chiar cu toată certitudinea, că s-ar putea ca în viitor tocmai aceste cărți să-l reprezinte mai bine, mai firesc și să constituie partea cea mai rezistentă, mai viabilă a operei sale.

De fapt, Theodor Codreanu, împins probabil de „aventura conștiinței” lui Marin Preda, din „Viața ca o pradă”, prezintă, după mine, o interesantă, originală călătorie fixată în destinul său de eminescolog. Expresie a eului profund, dar și biografic, plăcerea domniei sale este aceea de a gândi în adevăr și-n arheitate miracolul geniului eminescian. De aici, emiterea de judecăți apodictice cu farmec aforistic indubitabil! „Cum nu poți ieși din tine decât prin mască, așa nu poți ieși din stil decât prin manieră”; „Luceafărul îți poruncește să-l recitești la infinit”; „Numărul nebuniei lui Eminescu.

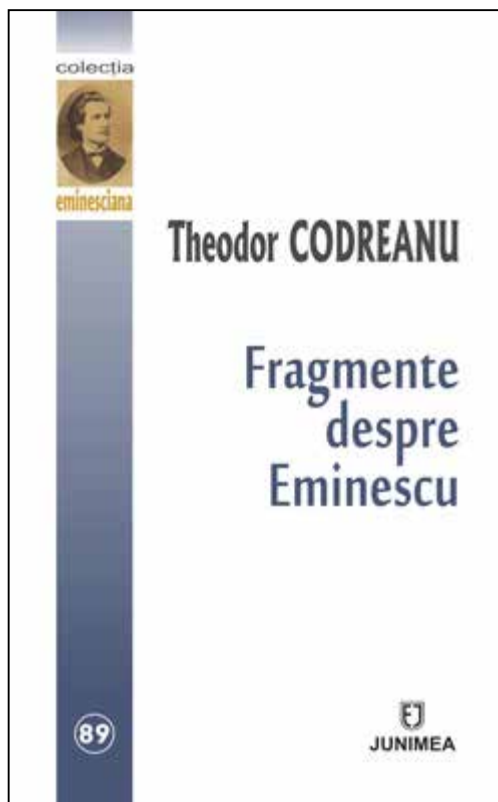
Enigmă a enigmelor culturii românești” (1883); „Poezia lui Eminescu – joc al ielelor: odată ce ai întâlnit-o, cazi bolnav de ea pentru toată viața”.

Multe afirmații incită spiritul nostru, îl răcăie, vor să-l determine la argumentări și aprofundări. Devin propriu-zis nuclee pentru viitoare, posibile eseuri și interpretări literare eminesciene. Altele pot să se transforme în cărți ale eminescologului Theodor Codreanu (*Eminescu și Rimbaud*, *Eminescu și Fr. Nietzsche*).

Nu numai date de istorie literară și de biografie literară conține această carte. Ea are și virtuți beletristice de mare forță. Portretul făcut lui Edgar Papu, caracterizarea românilor, descinderea în subconștient: „23 iulie 1975. Vise stranie astă-noapte, între care o lungă și ciudată discuție cu Mihai Eminescu! Reproș că nu-i cunosc opera!”

Constantele codreniene despre Eminescu sunt: *arheitate, antitezele sunt viața*, versul sinestezic din poezia „În zădar în colbul școlii” - „/Ș-ai s-auzi cum iarba crește/”.

Cu sufletul fixat în adâncime, încercăm și noi să auzim cum crește iarba spiritului literar românesc în continuare.

ELEONORA BECEA *

MATEMATICA ȘI LITERATURA.

RELATIA POEZIE-GEOMETRIE LA MIHAI EMINESCU ȘI ION BARBU

„Oricât ar părea de contradictorii acești doi termeni la prima vedere, există undeva, în domeniul înalt al geometriei, un loc luminos unde se întâlnește cu poezia.”

(Ion Barbu, *Interviu*, 1927)

Matematica interacționează cu toate celelalte domenii. Pe de o parte, matematica, sub aspect conceptual și problematic se hrănește din cele mai variate științe ale naturii și ale societății. Pe de altă parte, modelele matematice sunt folosite aproape în toate științele. Nu putem concepe rezolvarea problemelor globale ale omenirii (energetic, ecologic, materii prime etc.) fără ajutorul matematicii. Calculatoarele electronice folosite în toate domeniile se creează pe bază de programe care nu pot fi concepute fără o prealabilă modelare algoritmico-matematică a proceselor avute în vedere. În mai toate domeniile de activitate, cercetarea științifică nu poate eluda folosirea matematicii. Multe dintre premiile Nobel în științe economice au avut în vedere cercetări puternic matematizate. O situație similară o prezintă unele premii Nobel pentru medicină. Matematica a pătruns nu numai în celelalte științe, ci și în domeniul literaturii artistice.

Matematica însușită în liceu favorizează dezvoltarea ideilor generale: ea cuprinde idei ale științei și culturii, iar însușirea matematicii aduce, în viața tânărului, o adâncire a cunoașterii ideilor naturii, un progres de înțelegere și cunoaștere a literaturii, a culturii în general. Fără a cunoaște fizica, chimia, biologia, matematica, nu se poate forma un filozof bun, așa cum, fără asemenea cunoștințe, nu putem avea nici literați buni.

Grigore Moisil își încheia articolul *False opoziții*, publicat în 8 mai 1970, cu următoarele afirmații: „Scriu pentru un necunoscut elev al unui liceu din țară, interesat de egiptologie sau de filozofia greacă, de gramatica latină sau de arheologie. Pentru cel ce va veni să studieze la Facultatea de matematică și care, întrebându-l: «De ce ai venit la Facultatea de matematică?», va răspunde: «Fiindcă mă interesează științele umaniste.»” (Grigore Moisil, *Știință și umanism*, Editura Junimea, Iași 1979, p.26).

Cei doi poeți ai limbajului – cel științific și cel poetic – se află la niveluri de abstracție diferite. Există un poet, Dan Barbilian, la fel de mare ca Ion Barbu și în matematică și în literatură. Figurile metaforice și matematica garantează și componența artificială a limbajului matematic. Convențiile matematice – triunghi, paralelogram, sferă, con etc., acumulate în număr mare, facilitează memoria, stimulează intuiția.

Matematicianul așează cosmosul într-o ecuație, iar poetul concentrează lumea într-o metaforă (după Hugo). Misterul matematicii se dezvăluie treptat pe calea demonstrației, iar în poezie încercarea de descifrare a misterului verbului nu face decât să-l adâncească. Matematicianul și poetul, ecuația și metafora se întâlnesc într-o atitudine comună față de univers și anume aceea de „a-l încifra”, de a-i prinde legile în simboluri.

Mihai Eminescu și cântarea sferelor

Însemnările poetului nostru național din caietele manuscrise, ca și opera sa poetică sau însemnările răzlețe din articolele publicistice ne dau imaginea unui Eminescu interesat de problemele matematicii. Pentru Luceafărul românesc, matematica e limba universală. Ecuația este pentru Eminescu

o formă supremă de decantare a esențelor, fapt care explică admirația sa pentru algebră. Dar ecuația este, pentru poet, un mod metonimic de a reprezenta întreaga matematică. Ecuația este modelul matematic pe care Eminescu îl preconizează pentru ansamblul cunoașterii umane: „În ecuațiune se cer puse, matematiceste, chimia, fizica, astronomia, geologia, biologia, fiziologia, medicina, vârstele omului, psihologia, istoria, strategia (arta războiului), filologia, statistica (și în cadrul ei creșterea demografică), procesul urbanizării, transportul, evoluția penal-juridică, progresul și civilizația (2292 f.23).” Se schițează aici un program care, în urmă cu o sută de ani, putea să pară utopic (celor neinformați li se pare utopic și acum), dar care a fost confirmat în întregime în evoluția recentă a științei.

Câtă matematică știa Eminescu? Referindu-se la școlaritatea lui Eminescu (perioada 1858–1863), George Călinescu scrie în *Viața lui Mihai Eminescu*: „Nu-i plăcea să învețe lecțiile și de aceea lua note rele (...) În primul rând nu se împăca cu matematicile și de aceea se învoise cu Constantin Stefanovici, care a și devenit profesor de matematică, ca acesta să-i facă temele, iar el să-i spună povești.” Apoi reproduce următoarea mărturisire a poetului: „Eu știu chinul ce l-am avut însumi cu matematica în copilărie, din cauza modului rău în care mi se propunea, deși îndealtfel eram unul din capetele cele mai deștepte. N-ajunsesem nici la vârsta de douăzeci de ani să știu tabla pitagoreică, tocmai pentru că nu se puseseră în joc judecata, ci memoria. Și deși aveam și memorie fenomenală, numere nu puteam învăța deloc pe de rost, încât îmi intrase-n cap ideea că matematicile sunt științele cele mai grele de pe fața pământului... În urmă am văzut că-s cele mai ușoare, desigur de-o mie de părți mai ușoare decât limbile, cari cer memorie multă. Ele sunt în joc cu cele mai simple legi ale judecății omenești, numai acele legi nu trebuie puse în joc goale și fără un cuprins...” Din ultimele rânduri aflăm de ce poetul nostru era certat cu matematica: școlar fiind, nu a avut noroc de un profesor bun de matematică. Îndată însă ce s-a maturizat, matematica i-a devenit foarte apropiată și i se cunosc preocupări științifice până la sfârșitul vieții.

Iată câteva din însemnările sale matematice: „Cubul e finit, sfera e infinită” (Frag.297). Într-adevăr, procesele de bază prin care stabilim caracteristicile unui cub – aria și volumul său, lungimea totală a muchiilor sale când cunoaștem lungimea muchiilor – sunt procese cu un număr finit de etape constând în operații elementare de adunare și înmulțire. În schimb, la sferă, evaluarea atât a ariei cât și a volumului comportă un proces infinit de aproximare cu poliedre regulate și procese corespunzătoare de trecere la limită. Infinitatea sferei este invocată și în lirica eminesciană: „Ești tu nota rătăcită/Din cântarea sferelor/ Ce eternă, nefinită,/ Îngerii o cântă-n cor.” (*La o artistă*)

Dan Barbilian: poezia ca prelungire a geometriei

„După Omar Khayyam, istoria culturii nu cunoaște decât un singur exemplu de creator de înaltă valoare în fiecare dintre cele două domenii-rege ale cunoașterii, poezia și matematica: acesta

este poetul Ion Barbu, cunoscut ca matematician sub numele de Dan Barbilian. Omar Khayyam a trăit într-o perioadă (sec. XI-XII) în care diferențierea diferitelor domenii ale cunoașterii era slabă, „Rubaiatele” sale sunt la fel de celebre ca și „Algebra sa”. O repetare a acestui fenomen în zilele noastre în condițiile unei maxime specializări a științelor și arilor, este de-a dreptul surprinzătoare. Ea a fost totuși realizată de către Ion Barbu.

Înclinarea pentru studiile matematice s-a manifestat la el destul de timpuriu, pe la sfârșitul clasei a 2-a gimnaziale, la început, firește, mai mult sub forma unui neastâmpăr de a cunoaște, a unor citiri necoordonate care o puteau foarte bine compromite. „Dacă această înclinare s-a făcut totuși, o datorez, mărturisește poetul, profesorului meu din clasele reale, Ion Banciu, căruia se cuvine să-i mărturisesc aici plinătatea admirației și recunoștinței mele. Prin întrecerea ce a știut ridica în această neuitată clasa a V-a a Liceului Lazăr (promoția 1914) încurajând și urmărind activitatea la revistele elementare a celor mai buni din elevii săi, prin întinsa dar înțeleapta școlaritate la care ne obligase și, mai ales, prin autoritatea întregii sale înfățișări, izbutise să înjghebe un adevărat lagăr de muncă matematiciană, entuziastă și arzătoare. În amintirea promoției 1914 a Liceelor Lazăr și Mihai unde preda pe atunci, rămâne o figură de mare dascăl.

Trecerea de la liceu la facultate determină o oarecare îndepărtare a mea de matematici. În orice caz, matematicile îmi devin tot mai mult o hrană neîndestulătoare și interesul pentru literatură se deșteaptă. Anii tulburi ai războiului fixează această stare.” (Ion Barbu, *Pagini de proză*, E.P.L., București, 1968, pp.156-161)

Legătura dintre matematician și poet poate fi urmărită în creația sa poetică și matematică, căutând pe poet în scrierile matematice și pe matematician în scrierile literare. În evoluția poetului au fost distinse în general trei faze. Faza inițială de aderență la „energetismul etnic”, la tensiunea dramatică din univers, este aceea pe care Tudor Vianu o așează sub semnul parnasianismului. Această fază are drept corespondent, în evoluția matematicianului Dan Barbilian, pasiunea pentru geometrie, o adevărată obsesie a formelor vizuale.

Cea de-a doua fază este dominată de viziunea orientală-balcanică, în care formele naturii capătă localizare istorică și geografică într-un univers mitic. Această fază își are și ea corespondent în evoluția matematicianului Dan Barbilian: este vorba de teza de doctorat.

Cea de-a treia este, atât pentru poet, cât și pentru matematician, etapa de supremă decantare a esențelor, de maximă concentrare a expresiei: faza din *Joc secund* corespunde perfect aceleia din algebra axiomatică.

Prezența în poezia barbiană a unor termeni specializați (divizat, dedus, anulare, invers etc.) pune problema trecerii de la cuvântul *semn* cu referire precisă la știință, la cuvântul simbol al poeziei cu semnificații multe, sau chiar la imaginea simbolică.

Visul solar al lui Enigel din balada *Riga Crypto și lapona Enigel* e construit din imagini geometrice: „Mă-nchin la soarele-nțelept,/ Că sufletu-i fântână-n piept./ Și roata albă mi-e stăpână,/ Ce zace-n sufletul-fântână.”

Iată ce mărturisește Ion Barbu în 1965: „Poezia, întocmai ca un fenomen fizic, participă la misterul vieții. Și întocmai cum un fenomen fizic admite un model mecanic, tot așa, stările de raritate și de vis ale poeziei pot fi reduse la un model rațional”. Și continuă: „Aș putea, folosind usurița judecăților prin comparație, să enunț chiar mai mult. Dacă o poezie admite o explicație, rațional admite atunci o infinitate. O exegeză nu poate fi deci în niciun caz absolută... Un poet prevăzut cu oarecare matematici poate da nu una, nu două, ci un mare număr de explicații unei poezii mai ascunse. Dar tocmai de aceea, din cauza acestei mari libertăți în construirea explicației, se cuvine ca preferința noastră să fie călăuzită de o alegere.

(*Note pentru o mărturisire literară*, în Ion Barbu, *Pagini de proză*, ediție, studiu introductiv și note de Dinu Pillat, București, E.D.L., 1963, pp.54-56).

* Născută în 1942, în Băilești, jud. Dolj, Eleonora Becea a absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română, Universitatea București, 1965 și a fost profesor de limba și literatura română la Rm. Vâlcea.

TONI HULUBEI-MACOVEI

Concert în Grădina Copou

S-a potolit croncănitul ciorilor,
venite deasupra Copoului
valuri, valuri,
înnegrind cerul.
Aerul devenise irespirabil
de atâta freamăt.
Ca-n fiecare înserare,
la un anume ceas,
dispăreau.
Cerul se limpezise,
se stinsese și larma copiilor
ce alergaseră bezmetici,
ca niște fluturi,
în jurul Obeliscului cu lei.

Plecaseră la culcare odată cu ei
și mingile, căței de pluș și trotinetele.
Stau pe bancă, alături de Iacob Negruzzi.
Printre brazi răsărea luna
și liniștea se lăsase
peste Grădina Copou.
Și atunci,
atunci,
a început din toate colțurile
concertul de viori,
concertul de august,
cu care micii cântăreți
își încheiau stagiunea,
la care m-am alăturat,
fiind și eu,
de o vreme,
un greiere
ce cântă doar pentru mine.

MIRCEA COLOȘENCO

LUCA ION CARAGIALE, BOEMUL PLIN DE HARISME (1893–1921)

Carierea „dinastiei” Caragiale în literatura română, începută de Costache (1815–1877) și continuată de Ion Luca (1852–1912), este încheiată de fiii acestuia: Matei Ion (1885–1936) și Luca Ion (1893–1921). Dacă locul primilor trei în fotoliile literare ocupate este necontestat, nu același lucru se poate spune în ceea ce îl privește pe ultimul dintre ei.

Luca Ion Caragiale, cunoscut sub numele de Luchi, s-a născut la 2 iulie 1893, în București (din căsătoria lui Ion Luca Caragiale cu Alexandrina Burelly), și va muri în condiții incerte în iunie 1921. A locuit, la Berlin, între anii 1904–1915, după care s-a întors, în București, împreună cu mama și sora sa Ecaterina (căsătorită Logadi). A dus o viață de boem, necontrolat, mai ales, după decesul ilustrului său tată. S-a făcut remarcat cu poezii de inspirație simbolistă și modernistă, publicate în presa literară a timpului, înainte și după primul război mondial, semnând și cu pseudonime (Luca-Ion, Luca din Străoști): *Flacăra* (1915), *Cuvântul liber* (1919–1920), *Hiena* (1919–1920), *Sburătorul* (1919–1920), *Viața românească* (1919–1920) ș.a.

Unicul său volum de versuri, *Jocul oglinzilor*, cuprinzând ciclurile: *Hrisovul Domniței*, *Efigiile înfiorate*, *Chipurile sulemenite*, *Izvorul vrajei*, *Jocul oglinzilor* – apare postum, în 1972.

Împreună cu I.D. Gherea (1895–1978), fiul cel mic al lui Constantin Dobrogeanu-Gherea, a scris romanul dedicat iubirii adolescente *Nevinovățiile viclene*, publicat în *Viața românească* (nr.4,5,6/1920). Nu se poate discerne în ce anume a constat contribuția fiecăruia în parte dintre cei doi autori. Cel mult, se poate considera a fi fost un experiment estetic sau, cel puțin, un document de viață. Unuia, decesul i-a întrerupt creativitatea, celuilalt, viața i-a oferit alte căi de fixare a personalității: filosofia (autor a două texte consistente și nu lipsite de importanță – *Le moi et le monde/Eul și lumea și Despre câteva absurdități folositoare*) și activitatea de pianist-acompaniator al lui George Enescu, în peste 300 de concerte în țară și străinătate. Romanul este de factură proustiană, unul dintre primele de acest gen din literatura română.

A cunoscut bine literatura lui François Villon, E.A. Poe, Hamsun ș.a., din ale căror creații a tradus, uneori, conștiincios de exact, alteori, cu aplicațiune și talent.

Disparația prematură din viață a lui Luchi Caragiale, la nici 28 de ani împliniți – asemenea lui Vasile Cârlova, Iulia Hașdeu, M. Săulescu ori Nicolae Labiș, constituie o pierdere ireparabilă pentru literatura română nu numai pentru poezia modernistă, cum scria, la 1926, E. Lovinescu, în *Evoluția poeziei lirice*, întrucât, pe lângă „calitățile lui de asimilare” și „virtuozitatea vădită în toate manifestările sale îndreptate de la sine spre paradoxal”, din cantilenele de iubire tomnatică, monotona și insinuantă și elegiile uniforme, se distinge la el „discursivitatea laforguană și, mai ales, jocul prestigios al efectelor de asociații de cuvinte, dar nu și de imagini.” (E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane*, vol. II, București, 1981, p.267) „Eu știu că tu rămasa-i aceeași, zâmbitoare,/Cu ochii mari de vrajă și mâinile subțiri;/Că spui și

astăzi vorbe bogate-n amăgiri/Și-ai buzele ca aripi ce tremură ușoare.” (Stanțe, în *Sburătorul*, I, 17 ianuarie 1920, p. 284). Au mai scris despre Luchi Caragiale, ca despre un poet înzestrat, dar având unele scăpări estetizante, Vintilă Russu-Șirianu (în *Flacăra*, VII, 30, 1922), N. Iorga (*Istoria literaturii românești*, II, 1934, p.285), G. Călinescu (*Istoria literaturii române de la origini...*, 1941), Al. Piru (*Istoria literaturii române...*, 1981), în timp ce Lidia Bote, autoarea unei monografii (București, 1966) și a unei antologii dedicate simbolismului (București, 1968), nu-l include în nici una din cele două lucrări merituoase. În schimb, Mircea Scarlat (*Istoria poeziei românești*, IV, București, 1990, pp. 53-56), a încercat o restructurare a poziției instabile a posterității față de fiul cel mic al marelui Caragiale: „Poetul a vădit o mare disponibilitate și, dacă nu s-ar fi stins atât de tânăr ar fi devenit, probabil, unul din reprezentanții de frunte ai modernismului moderat. Oricum, rămâne cel mai dotat și mai modern poet din «dinastia» Caragiale.”

În peisajul literar românesc, creația lui Luchi Caragiale constituie prin fronda față de mijloacele clasicizante ale poeziei timpului, o resurrecție a baladei, anticipând maniera lui Marin Sorescu, dar și de depoetizare, practică ulterioară de Demostene Botez. Abordarea poeziei de formă fixă, când verslibrismul fusese acceptat, și a stanței lirice a lui Jean Moréas, de care se va îndrăgosti atât de mult Ion Barbu, constituie elemente distincte, față de colegii de generație (Ion Vineu, Adrian Maniu, Tristan Tzara ș.a.), de europenizare a poeziei noastre naționale moderne.

De Luca Ion Caragiale să ne amintim nu numai a cui odraslă plină de har a fost, cât de faptul că, în puținul timp cât i-a fost hărăzit să trăiască, poate fi considerat predecesor pentru unii și asimilator talentat pentru alții, un adevărat creator de tranziție literară.

MIHAIL NEMEȘ

Revedere

Iar basmul să-ți ascult, pădure-n verde tuș
cu lume blândă de jivini, mă-ntoarce
ascunsul dor, făcându-mi din frunziș culcuș
ca sufletul cu liniști să se-ntoarce.

Va curge râu-n calea ninsă cu tăceri
pe unde stins răzbat arar doar șoapte
și plâns ușor de cetini când le frâng poveri
de grele tănuiri de peste noapte.

Aievea calc prin crude ierburi ce tresar
de reci înfiorări în umbră ștearsă
și-s ude încă-n apa-n care ele par
văpaia vegetală că și-o revarsă.

ELENA ȘI SORIN POPOIU

SMARANDA BRĂESCU, ELEVĂ LA BÂRLAD

Prima campioană mondială a României, prima femeie parașutistă a țării, deținătoarea primului brevet de pilot obținut de un european în SUA, Smaranda Brăescu (1897-1948) a fost, pentru cinci ani, bărlădeancă.

Din cele cinci Registre matricole găsite în Arhivele vasluiene, rezultă că, între anii 1911-1916, Smaranda Brăescu, figurând în cataloage cu numele *Brăescu D. Maranda*, născută la 21 mai 1897, în comuna Buciumeni, județul Tecuci, fiica lui Dumitru Brăescu, agricultor și a Mariei Brăescu, a urmat cursurile Școlii secundare profesionale de fete gradul I „N.R. Codreanu” din Bârlad, ca elevă externă. A fost înscrisă în clasa I în anul școlar 1911-1912 (volumul IX al Registrului matricol al școlii), pe baza certificatului eliberat de Școala primară mixtă cu Nr. 83 din Vizurești-Buciumeni. Pe parcursul celor cinci ani de studiu, a obținut rezultate școlare meritorii – cu media generală peste 7,50 – (cu excepția unui 6,95 în clasa a III-a) și a absolvit în anul 1916. Din foile matricole aflăm că în programa Școlii profesionale figurau preponderent discipline de cultură generală – limba română, limbi străine (franceză, germană, italiană), istoria, geografia, matematica, științele naturale, științele fizico-chimice, muzica, dese(m)nul – urmate de gospodărie și lucru; nu lipsea gimnastica și erau apreciate prin calificative „frecventarea, purtarea și forma exterioară”.

Smaranda era în primul ei an de școală profesională la Bârlad, când, la 12 mai 1912, a văzut pentru prima dată un avion... L-a urmărit fascinată, până când a aterizat pe câmpul din vecinătatea iarmarocului din oraș. Și-a învins timiditatea, s-a apropiat și l-a privit în ochi pe pilot – locotenentul de aviație Gheorghe Negrescu. Momentul naște în sufletul adolescenței de 15 ani visul zărilor albastre și năzuința ce se va dovedi de

neoprit : să ajungă până acolo sus...

Devine prima femeie-parașutist din România și se pregătește intens pentru atingerea și depășirea recordului mondial în domeniu. Saltul care o va face să intre în istorie

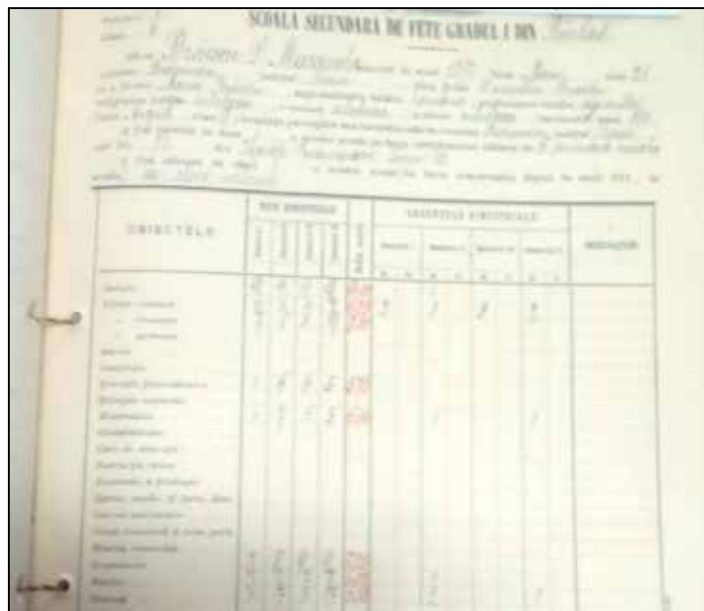
are loc la 2 octombrie 1931, cu lansarea de la 6.000 de metri înălțime. Smaranda a plutit deasupra Bărăganului 21 de minute și 25 de secunde, până când a atins pământul într-o porumbiște, la la 28 km. de Slobozia. Saltul a fost omologat ca record național absolut atât la bărbați, cât și la femei, și record mondial feminin. Regele Carol al II-lea i-a conferit Crucea de Aur a Virtuții Aeronautice, cea mai râvnită decorație militară aviatică.

Smaranda Brăescu pleacă apoi la New York, pentru a doborî și recordul Americii. Și reușește! La 19 mai 1932, face un salt de la 7.200 de metri, record omologat de Federația Aeronautică Internațională: numele temerarei românce intra astfel pentru totdeauna în Cartea de Aur a Aviației Mondiale...

Domnul Ștefan Gheorghe, conf. univ. dr. ing, comandor de aviație (retr), membru al

Academiei Bârlădene, merită admirația bărlădenilor pentru perseverența cu care urmărește să reamintească legătura dintre Smaranda Brăescu și orașul nostru. Și, în mod deosebit, pentru ideea ca, pe fațada fostei Școli profesionale de fete „N.R. Codreanu” de pe B-dul Epureanu nr. 19, actualmente Complexul de Servicii Comunitare nr.1, să fie instalată, cu prilejul aniversării a 120 de ani de la nașterea eroinei, o placă omagială în memoria bravei românce supranumite *Regina Înălțimilor*.

Trebuie să menționăm că Smaranda Brăescu face parte din familia lărgită a Brăeștilor de pe Valea Zeletinului și Berheciului, care au dat figuri ilustre culturii românești.

MARCEL PROCA

ȘCOALA SECUNDARĂ PROFESIONALĂ DE FETE „NECULAI ROȘCA-CODREANU”

Problema instrucției fetelor a fost abordată cu dificultate în secolul trecut, date fiind mentalitățile epocii, după care femeia trebuia să cunoască mai ales îndeletnicirile casnice. Înțelegând utilitatea instrucției fetelor, Neculai Roșca Codreanu a donat prin testament 6000 de galbeni pentru înființarea unei școli secundare de fete la Bârlad. Școala Profesională de Fete „N. Roșca Codreanu” a început să funcționeze din 6 decembrie 1880, activitatea acesteia întrerupându-se după câțiva ani, în 1889. Cursurile au fost reluate în septembrie 1901 într-un imobil de pe strada Republicii nr.166, apoi, din 1903, în clădirea proprie, situată pe Bd. Epureanu nr.10.

Școala Secundară-Profesională de fete
„Neculai Roșca-Codreanu”

Clădirea din cărămidă, cu parter și etaj, era compusă din 37 de camere și 12 dependințe, acoperite cu țiglă. Ca anexă avea o capelă pentru serviciul religios. Se studiau: limba română, limba franceză, matematica, desenul, lenjeria, modele, croitoria-curs preparator și design floral.

Între 1911 și 1916 a urmat cursurile aici Smaranda Brăescu (21 mai 1897 – 2 februarie 1948), parașutistă de talie mondială.

În timpul primului război mondial, localul școlii a avut mult de suferit, deoarece a servit drept spital pentru Crucea Roșie, pentru armatele ruse și Spitalul militar de evacuare nr. 2. Ulterior, în perioada interbelică, în spațiul din fața

Școala Profesională Codreanu

Complexul de Servicii Comunitare nr. 1

școlii a fost reamplasată statuia donatorului, realizată de Ion Scutari din marmură albă, și inaugurată în 1908 în centrul Parcului Domneasca. Mutarea acesteia a fost impusă de punerea fundației Palatului Comunal, în 1934.

Din 1925, se transformă în Școala Normală de Fete, funcționând astfel până în 1940, când devine Liceul industrial de fete „Nicolae Roșca Codreanu”, cu 8 clase. Între 1949–1958 aici a funcționat Școala Normală de învățători.

Actualmente este Complex de Servicii Comunitare nr.1, B-dul Epureanu nr. 19. În prezent se află într-un proces de renovare structurală.

Bibliografie selectivă:

Gheorghe Clapa, *Dezvoltarea învățământului în orașul Bârlad în perioada 1918–1944, în Bârladul odinioară și astăzi*, vol. I, pp. 195-196.

Oltea Rășcanu-Gramaticu (coord.), *Istoria Bârladului*, ediția I-a, vol. I, pp. 361- 362.

Luminița COJOACĂ

MĂȘTILE MĂTĂNILOR

Cohorte de îngeri trec pasul fără urmă
Pe marginea prăpastiei cu folos
Stăpânită de oameni
Fluturii nu au culoare politică
Zboară deasupra malurilor
prăpastiei ca să nu se miște lumina
Masa e făcută din carne
Și oamenii când o mănâncă
Se întoarce lumea și măștile
Se transformă în îngeri
Fără putere
Lacrimile le beau în loc de
Apă sfântă setea ca să zacă
În prăpastia secată
Cu rouă și spini.

PETRUȘ ANDREI

LECTURI EMPATICE: ROXANA GALAN ȘI ETICA DIDACTICII TEATRALE

Profesoară de istorie, filosofie și literatură, Roxana Galan este autoarea a patru volume: *D-ale Dascălimii* (2005), *Conversații încercuite* (2010), *Despre fascinația clepsidrei* (2013) și *Copilăria Thaliei* (2016), toate apărute la Editura Sfera din Bârlad, toate cu sprijinul financiar al Academiei Bârlădene.

Volumul de debut, cu cele patru capitole ale sale: „Zeii”, „Eroii”, „Plebeii” și „D’ale dascălimii”, este inspirat din activitatea la catedră în diferite unități școlare. Dedicat fiicei sale, Emilia, ea însăși profesoară, și tuturor „colegilor știuți și neștiuți”, volumul se deschide cu o poezie dedicată, desigur, dascălimii.

„Prima zi de școală”, înainte și acum, este cu emoții pentru toată lumea și „cu multe flori și cu dureri de cap” pentru învățători și profesori diriginți. Autoarea dovedește un ascuțit spirit de observație, obiectivitate, luciditate („câtă luciditate atâta dramă”, spunea Camil Petrescu), veridicitate, inteligență, talent, ironie și umor: la „Consiliul profesoral”: „... în spatele lungii săli a cancelariei, doi domni trag un pui de somn (are și învățământul parlamentarii săi)” (p.13).

Din când în când, spre neliniștea sau chiar spaima cadrelor didactice, are loc câte o „inspecție de fond”, „Acțiunea Autobuzul” cum i se mai spunea, sperietoare pentru unii, prilej de reflecție pentru alții, asupra caracterelor umane sau a lipsei de caracter.

„Domnul Geamantan” și „Adolf Haș”, un inspector general dubios și un director de liceu care ascultă pe la ușile claselor sunt frații gemeni și rude apropiate cu Domnul Vucea și Domnișoara Cucu, creații ale lui Delavrancea și Mihail Sebastian.

„Testare națională”, „Bacalaureat” și „Examenul de titularizare” dezvăluie, ca-n matematică, „permutări și aranjamente”, urmându-se modelul momentelor lui Caragiale.

„Gogoșarul” care practică profesia de șef și „Prăzulița” „adjuncta lui prelungă” „formează o ecuație cu rezultat nul.”

Aceste portete în *aqua forte* descind din fiziologiile patruzecioptiste și din caracterele lui Teofrast și La Bruyère, o galerie de fizionomii zugrăvite cu penelul lui Goya, prilej pentru Roxana Galan de a satiriza obiceiuri, ticuri, tipuri și tertipuri ale societății și ale breslei didactice din trecutul apropiat și din zilele noastre.

Stilul este incisiv, ironia fină, limbajul colorat și concis, poreclele inspirate. „Eroii” sunt: „Moș Druică”, profesorul meu de latină din anii ’60, „Doamna profesoară”, modelul de dascăl, profesorul preferat, „o femeie cu un aer mereu tânăr, un om talentat, sensibil, creativ”. „O familie liberală” soț și soție, „de aceeași specialitate” fiind „familia cea mai potrivită”, „mană cerească pentru învățământul românesc”; „Două mari rivale”, doamnele profesoare Oltea Rășcanu și Elena Monu - Președinta „Academiei Bârlădene”, față de care și noi ne exprimăm, cu deferență, toată admirația. Să nu-l uităm pe Emilian Dumitrică, profesor de fizică și inspector general, care ne trezește și nouă amintiri și căruia îi trimitem „in aeternum” salutările noastre.

„Elevi”, „Părinți”, buni și răi, completează acest tablou al învățământului românesc de la țară și de la oraș, de altădată și de acum.

„Plebeii” sunt: „Lala Vălurel”, „Ion Ratilă”, „Gica Bolânda”, „Fanny Hulubel” și Porumbița, consoarta sa, „persoană

drăgălașă și de treabă, de data aceasta o galerie de caricaturi în salonul satirei și umorului.

„D-ale dascălimii”, capitolul care dă titlul volumului, înfățișează profesori de țară, profesori de oraș, antiteza fiind favorabilă celor dintâi: „Cred că modelele de intelectuali și mai ales de dascăli sunt tot de origine rurală.” (p.71) Este și opinia noastră.

„Recreații”, „Ultima oră de dirigenție”, „Banchete, sărbători serbări”, „Dezbateri fără școală”, „Iarna în sat”, „Calvarul zăpezii” și „Se întâmplă la noi”, completează anamneza învățământului românesc și menționează bolile de care suferă, din trecut și până în prezent, tot felul de „cancere”.

Despre romanul „Conversații încercuite” am scris recenzie „De vita beata”, „Despre fericirea vieții” iar despre „Fascinația clepsidrei” recenzie intitulată „Despre curaj”.

Noul volum, *Copilăria Thaliei*, având subtitlul *Teatrul ca joc-Teatrul ca viață*, cuprinde, așa cum mărturisește autoarea, „texte originale și adaptări”. Cuvântul autorului trebuie ascultat și respectat. Dovedind o excepțională capacitate de analiză și sinteză, Roxana Galan revelează și relevează temele teatrului său de idei.

Vom menționa ceea ce susținea Titu Maiorescu în amplul articol *Comediile d-lui Caragiale* (*Critice II*, E.P.L., Buc., 1967, p.276), anume că arta dramatică are o înaltă misiune morală.

Ultimul Cognit amintește de *Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă*, piesa lui Horia Lovinescu, sau de *Planeta maimuțelor*. Griul bacovian, cenușiul, culoarea ceții, devine personaj; este o culoare compusă din negru și alb, „de doliu funerar”, în proporții egale, simbolizând doliul și învierea morților. „Vechii evrei își turnau cenușă pe cap pentru a exprima o mare durere”(conform *Dicționarului de simboluri*, Editura „Artemis”, București, 1994). Ideea stingerii planetelor și a vieții pe pământ apare întâi la Eminescu în *Scrisoarea I*, unde descoperim cea mai frumoasă „Geneză” din poezia lumii, dar și extincția: „...în prezent cugetătorul nu-și oprește a sa minte,/ Ci-ntr-o clipă gându-l duce mii de veacuri înainte...” Ideea reînvierii planetei apare la Tudor Arghezi: „Dar poate din plâsmuirea smârcului cu ceața/ Se va ivi, pesemne, fierbinte iarăși viața.” „Ultimul Cognit” din piesa Roxanei Galan este „ultimul cunoscător al adevărului, frumuseții, binelui, dreptății, dragostei, singurele valori care vă pot duce în viitor și pot reclădi ceea ce, cândva, era omenirea.” Piesa are un mesaj etic adresat întregii omeniri în vederea supraviețuirii, fiind în același timp, și un act de condamnare a lipsei de rațiune, care poate naște monștri și poate distruge planeta.

Cruciada elevilor vizează educația religioasă prin joc teatral și poezie în formă populară.

Poveste pentru mamă, pentru toate mamele și toți copiii lumii, fructifică basmele și poveștile copilăriei: *Albă ca Zăpada*, *Cenușăreasa*, *Capra cu trei iezi*, *Sarea în bucate*, *Țugulea*, ș.a. Personajele prind viață și se definesc poetic.

Sceneta *Site-ul interzis* este extrem de actuală, fiind construită după ideea ingenioasă a călătoriei în timp pentru a eradica racilele prezente: drogul, prostituția, fuga de acasă,

delincvența juvenilă.

Suflete mari, amintind de *Suflete tari* a lui Camil Petrescu, tratează aceeași problemă spinoasă a educației în școală, în familie și în societate. Iulian vrea să tragă chiulul de la treabă, ca și de la școală. Maria, colega lui de clasă îl întreabă: „Și cu ce te alegi? Iulian răspunde: „- Cu distracția!”

În Constituția americană, cea mai liberală din lume, sunt prevăzute câteva priorități: pe locul întâi America. (Dumnezeu să binecuvânteze America și pe americani oriunde s-ar afla); în planul al doilea vin afacerile, munca, banii iar distracția vine un pic mai târziu. La români, toate tragediile și dramele se întâmplă pentru că pe primul loc se pune distracția. Tinerii „eroi” nu mor de fapt în linia întâi, pentru apărarea patriei amenințată din toate părțile, nu mor în mine sau în combine siderurgice ori la construcția de canale și hidrocentrale, ci mor la distracție, iar de plătit plătim toți. Piesa este actuală prin ideile generoase care ar trebui susținute la televiziunile noastre, dacă și aici n-ar fi pe primul plan distracția, cu emisiuni de cea mai proastă calitate, de o veselie forțată, de un umor îndoielnic, prin scene grotești, pornografice, prin exuberanță dizgrațioasă...

Piesa *Platera* este o emoționantă pledoarie în favoarea Planetei Terra, înfățișând spiritul pământului infestat de orori (războaie, crime împotriva naturii și umanității, etc.), toate generate de prostia umană, de lăcomia și răutatea ei.

Sceneta *Suntem la fel și totuși diferiți* abordează o altă problemă de strictă actualitate, anume aceea a egalității dintre sexe și a dreptului la cultură și la educație, ascultând de sfatul mamei universale: „Nu contează dacă ești bogat sau sărac, frumos sau urât, băiat sau fată, deștept sau nu, toți suntem la fel și totuși diferiți, după cum gândim, vedem, ne purtăm” (p. 79).

Primele două „adaptări”: *Nașterea la români* și *Nunta la români*, după Simion Florea Marian, înfățișează cele două momente fundamentale din viața omului, în versuri de factură populară, insuflând tinerelor dragostea pentru obiceiurile și tradițiile noastre milenare.

Sceneta *Singiorgiu*, după același remarcabil folclorist, tratează superstiții transmise din gură în gură până în zilele noastre: credința în existența strigelor care fură laptele de la

vaci, somnul copiilor, visul fetelor și norocul flăcăului” (spre deosebire de ruși care fură de la tezaur până la jumătate de țară și de așa-zisii oameni politici de la noi, de după 89, care fură țara-întreagă).

Sfânta Vineri, se spune, pedepsește pe cei care nu o respectă, iar *Bunul și micuțul Henric*, un scenariu după Contesa de Ségur, are două ciudățenii: un cocoș care este pe post de rață și trece un copil de nouă, zece ani peste o apă și „lanurile de grâu” care acoperă muntele.

Micul Prinț, după Antoine de Saint-Exupéry, respectă stilul celebrului autor, candoarea personajului și fabulația. De reținut sfatul vulpei, un alter ego al autoarei: „Ochii nu pot pătrunde în miezul lucrurilor. Nu vezi decât cu inima. Numai timpul cheltuit cu floarea ta o face atât de specială, de neprețuită.” (p. 132)

Sufletul cărților și *O lume mică* propovăduiesc dragostea pentru lectura pe pat iar nu pe internet și libertatea fanteziei de a se mișca în spații siderale.

Lectura mea empatică a produs și o poezie intitulată simplu:

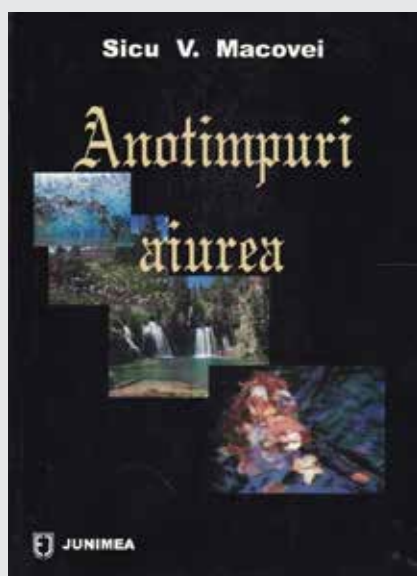
CĂRȚILE

Le văd și parcă inima mă doare
Că au adus în suflet mângâiere
Și-n timp ce totu-n lumea asta piere,
Lumina cărții e nemuritoare.

Iubesc peste măsură-a lor tăcere
Ce îmi preface noaptea-n sărbătoare
Și-o zi ploioasă într-o zi cu soare
Când guști ca dintr-un fagure de miere.

Aduc cinstire celui care-a scris-o
Că viața a-nviat-o, n-a ucis-o
Ca să ne fie de învățătură.

Prin alte mâini, mai gingașe, trecută,
O carte te alină și te ajută,
Citește cum citești Sfânta Scriptură.

SICU V. MACOVEI

Flori

Ți-am adus flori!
Și azi
ca și de-atâtea ori
o să le strângi
duios la piept,
iar eu sărman
o să aștept
și azi ca ieri,
cu ochi înrouați
de dor
sărutul pe corola lor!

Trandafirul

Ți-am dăruit cândva
în luna mai,
un trandafir
frumos ca un sonet,
împodobit
în feciorelnic strai,
născut în armonii
de menuet.
Ți-am dăruit un trandafir
odată,
urzit din alb
ca vâlul de mireasă,
ce s-a deschis
sub ochi cuminți
de fată
și s-a înroșit
sub buze de mătăasă!

ANGELA NACHE MAMIER*

SALTUL INDIGNAT DIN TURNUL DE FILDEȘ AL POEZIEI : DORINA STOICA, *PÂINEA LUI BRAGI*

Născută în 14 martie 1952, la Răchitoasa, Bacău, Dorina Stoica a scris și publicat patru volume de poezie, o antologie de autor ce conține poezie religioasă și trei volume de proză. Este membră a cenaclului qPOEM din 2016.

Cartea de față, apărută anul trecut la Editura Paralela 45, Colecția Qpoem, este o rediscutare și reinterpretare repetitivă a optzeciștilor, poeta fiind atrasă de problematica laturii sociale, angajată a operei acestora. Pe alocuri, ea atinge o consistență certă, dar saltul la o poezie diferită stilului său anterior nu se face fără riscuri majore. Poeta pune un pariu cu sine, îndrăznește saltul în poezia modernă și îl câștigă prin câteva poeme care sunt scheletul cărții și anunță conținutul său, un fel de inventar al situațiilor contemporane imediate, o panoramă prozaică, înlăcrimată, rănită, confuză până la spaimă, a cotidianului burlesc. Autoarea acestei plachete pune în discuție pierderea valorilor morale, mercantilismul, corupția politicianilor, deruta unei populații care nu mai are repere. Rezultatul este un fel de tragedie absurdă contemporană, în care privește, prin rănilor sale, rănilor tuturor, transmite, prin acumulări, insistențe și exagerări voite, o angoasă la limita depresiei și a disperării. Descoperirea optzeciștilor este electrizantă, copleșitoare și contagioasă, inspirându-i poemul *Scriu cu fervoare de parc-aș fi la închisoare*, din care citez : *//mi-am pus la cap să le găsesc:/Florin Iaru, Mircea Cărtărescu,/ Maria Cârneli, Călin Vlăsie,/ Matei Vișniec, Emil Brumaru,/ Alexandru Mușina, Savatie Baștovoi și cărți scrise de voi,/ plus altele o sută și ceva/ cumpărate de la Bookfest./ Măntuitorului i se văd doar ochii/ din spatele lor,/ mi-e teamă să-L privesc, poate lăcrimează./ în grabă fac rugăciunea de seară, „cred Doamne, ajută necredinței mele”/ mă iartă, știi că te iubesc,/ mi-am luat o vacanță de scris//.*

În *Pâinea lui Bragi* se face observată atitudinea eului auctorial față de lume. Textul este calchiat pe rețeta optzecistă, recapitulată cuminte ca tehnică, dar resincronizată omniprezent în poezia autorilor de azi, integrându-se acestui curent de „lume redezlanțuită”. Poeta nu filozofează, nu face aluzii ci îndrăznește observare directă, moralistă, tinând în mâini un fel de oglindă în care invită semenii să se cerceteze, judece, trezească. Democrația actuală este un fel de agonie, centrată pe consumism, liberalism și materialism de tip second-hand. Citez din poemul *alege doamnă ce vrei*://*asta-i prea mică asta-i mare/ vreau altă culoare/ pantalonii aștia mă strâng/ o femeie cu părul roșu a găsit o pălărie mov/ n-aveți voie să probați/ suntem monitorizați/ duduia din showbiz cu ochelari fumurii/ are gluga trasă pe frunte caută într-o ladă lenjerie intimă/ tanga cu svarowschi/ și susține mărimea trei cu burete/ pentru întâlnirea de seară/ alege doamnă ce vrei este marfă/ românele întotdeauna s-au îmbrăcat ieftin și bine/*

lenjeria asta/ ține iarna de cald și vara răcorește în punctele esențiale/ faceți economie la facturi/ ce țară avem ce țară lăsați că-i bine/ înainte nu aveam voie cu lucruri de-afară/ era cenzură...//

Asistăm la o reluare a unui model literar, dar nu se pot nega meritul, acuratețea privirii, curajul de a face să defileze ca pe un ecran marionete dizlocate ale contemporanilor care s-au rătăcit, trăiesc haotic, fără idealuri ori speranțe, într-un paradis demult pierdut, care nu mai merită, ori nici nu mai poate fi salvat.

Poetă de talent și cu un profil opiniat, Dorina Stoica reunește profilul său mistic acestui filon surprinzător până și pentru ea. Citez din poemul *de luni până luni*:// *ei, gunoierii, rezolvă o problemă/oarecum necesară./ tacticoasă simplitate,/ capete aplecate smerit,/ ridicate doar când sprijiniți de stâlpul rușinii,/ fericiți toarnă pe gâtlee țârie./ bântuiți de duri necurate/ recuperează patimile aruncate, chiștoace/ de viață fumată, respirată, pipăită, trasă în piept./ duhnesc fără nici un gând de mândrie lucrează spațiul acela/ unde toate din pământ se nasc și-n pământ se-ntorc./ peste toate același Iisus Hristos/ dăruit până la Răstignire,/ caută însângerat rarele mărgăritare/ prin containerele lumii moderne//*

Biserica - scară spre Rai spune un proverb, poemele sale anterioare erau bătaie de aripi îngerești, religia fiind fundamentul existenței într-o lume ce se transformă încet dar sigur într-o imensă groapă de gunoi.

Treptat poeta judecă viața de azi ca pe o nouă formă de sclavagism, o democrație falsă, devenită infern. Înainte scrierea sa era rugăciune, dialog între omenire și dumnezeire, (zbor) : *// Să te pregătești de Cer,/ așa mi-a spus într-o noapte un înger/ nu știu dacă era alb sau negru/ în visul meu incolor./ A doua zi mi-am legat pe umeri niște aripi/ luate cu împrumut/ de la o pasăre împaiată./ Apoi (mă credeam deja pasăre),/ mi-am dat drumul de pe culmea casei./ De fapt descoperisem și eu/ legea atracției universale/ când a vazut cum cade un măr din pom,/ atunci când se desprinde din codița sa./ Un călugăr ce tocmai trecea pe acolo/ m-a adunat de pe jos:/ vino cu mine la mănăstire./ te voi învăța cum să te pregătești/ pentru Cer//, acum se află pe pragul exasperării !*

Infernul este această Lume în care omenirea se îndepărtează de propriul său rai, atingând mai ales malurile infernului dantesco, unde adeseori numai durerea mai are loc.

Nucleul cărții este deci o înlănțuire de priviri atente asupra avatarurilor impure ale modernității accelerate ale generației Facebook ce s-a întins ca o plagă peste toate vârstele, înlocuind lumea reală cu una iluzorie făcută după placul fiecăruia. (*Concediu pe facebook*) : *lumea întreagă se află aici, la picioarele mele,/ voi petrece nopți albe pentru a naviga,/*

fără vreun rău de înălțime sau de mare,/ pe pagini virtuale.
poate mă voi îndrăgosti./ în mediul virtual nu contează cum
ești în realitate,/ iubirea e doar o chestiune de like,/ împlinită
individual/ într-o lume de dincoace de monitor./ cu mesaje
subliminale și zâmbete/ ești scutit de jena de a-ți exprima/
preferințele ori dorințele fie și anormale./ mă aflu mereu într-o
perpetuă gloriificare și mărire de sine,/ ceea ce mă face să mă
simt bine, eu cu mine./ sentimentele sunt determinate de o
imagine,/ un copac înflorit, inimioare/ și floricele roz, animale
mici si blănoase, pupăcioase//.

Varianța propusă de acest volum este un risc asumat, dar
de la soft, ar mai fi de făcut pasul spre hard, spre temele majore
ale suferinței, morții, pesimismului, nebuniei.

Poeta opune acestor aglutinări dramatice, pasaje de
biografism, în care general umanul este prezent, dar secret,
discret. Se simte o cunoaștere a actului religios, o trăire în
interiorul acestuia, unde interogațiile devin acute, tensionate,
dramatice. Fără a-și propune să scrie într-un stil novator,
adoptă travellingul cinematografic, diversitatea unui acut
simț de observație, fir conducător al unui stil de a tăia în carne
vie, sfâșietor, surd, brutal. Acest manual propriu de poezie,
conține secvențe reușite consacrate ludicului, ironiei, unui
Turn al Babilonului eroic-comico-muribund (întodeauna
privesc numai în sus): //sunt cetățean al României libere/ cu
drept de vot/ și pensie minimă pe economie./ am demnitate,
să se știe./ contribuția la biserică/ și impozitul mărit plătit la
zi,/ precum și facturile curente achitate./ am refuzat cardul de
sănătate/ din spirit de solidaritate/ cu o minoritate religioasă./
suntem una după alta/ trei case cu numărul șase./ întodeauna
privesc numai în sus./ să nu uit,/ geamul meu este/ cu cincizeci
de centimetri/ sub nivelul străzii.//

Criticul Al.Cistelean, într-o foarte scurtă dar extrem de
concludentă cronică, pe care o putem citi pe coperta trei, scrie :
„Jucându-se cu dependența FB, Dorina devine o moralistă cu
vervă satirică, patinând pe linia invizibilă dintre (auto)ironie,
umor și sarcasm... Prima jumătate a cărții se complăce într-o
ludică de caustice, dar inima Dorinei rămâne atașată (acum
mai discret textual, dar mai eficient liric) de credință. E ceea

ce demonstrează partea a doua, mult mai bine decât o făceau
poemele de reverență de dinainte.“

Dorina Stoica a optat azi, programatic, pentru o poezie
angajată, politică, deși curios îi lipsește un anumit retorism,
ori pasionalitate. Pateticul e rar. Adrian Păunescu (un
alt model ?) era un maestru al repetiției și al verbelor, al
lungimilor explicative. Răbdare se cere și la lectura acestor
poeme, exagerat epice. Poate ar trebui amestecate câmpuri
de imagini și metafore, un fior metafizic, pentru a pune în
lumină combustia interioară, sinceră, căci poeta ne propune
de la bun început un lung ultimatum, la care aceste descrieri-
avertisment conduc sensibilitatea lectorilor. Intimitatea este
un sanctuar, pe plan personal este chiar pudică. E spațiul
singurătății.

În spațiul public, poeta nu se cenzurează, rostogolește
butoaie pline cu praf de pușcă: // Mamă dă mai des/ cu
aghiasmă și tămâie,/ nu vezi că de un sfert de secol/ avem numai
ghinioane,/ e plină ochi lumea asta de răi!/ Așa mi-a spus popa
Ion/ în Ajunul de Bobotează/ când a umblat cu Iordanul/ din
casă în casă./

Dă mamă cu multă tămâie/ și pe-afară să fie,/ mi-a spus și
popa Ilie/ că-i bună pentru cei din senat,/ risipește-i degrabă/
gonește-i în munți și-n pustie,/ du-i unde numai tu Doamne să-i
știi. (Fum de tămâie)

E o rescriere simbolică, personală, a „Cartei drepturilor
omului“ care se desfășoară la masa tăcerii, în așteptarea
trămbețelor păcii universale și din interiorul unei combustii
care este dragostea de semenii.

Dorina Stoica, autor aflat la schimbarea macazului
liric, își poate îngădui unele inegalități artistice, dar ceea
ce contează azi mai mult ca niciodată este vocea răspăcată
ce spune adevărul, a omului ce se vrea înțelept, precum ne
spune Împăratul Solomon în celebrele sale Pilde : *Începutul
înțelepciunii este frica de Dumnezeu!*

* Angela Nache Mamier este scriitoare trăitoare în Franța, membră USR
Brașov

DORINA STOICA

noiembrie

mi-a fost tată.
după spusele mamei
ochii săi căprui sunt acum la mine.
mi-am dorit să trag peste craniul acela
un chip și să picur o boabă de sânge.
vântul a stins lumânarea.
în fiecare an de ziua morților, tace!
și tace despre ceva ce doar mama știe.

plânsul mi s-a făcut ploaie rece de toamnă.

viitor?

ne strigăm copiii, nepoții luați, mâncați,
sunt fructe destule
pentru toate poftele și gurile.
ce înseamnă „cei șapte ani de acasă?“
întreabă un copil în timp ce mușcă,
cu dinții de lapte, din fructul despre care
nimeni nu-i spune că este oprit.
copilul privește spre viitor.

fluxuri & refluxuri

suflu în stele
topesc cuburi de gheață.
corăbii de hârtie se scufundă.
fluxuri și refluxuri.
furtuni într-un pahar cu apă.

se crapă de ziua printre draperii

mă țin strâns
de ziua de azi,
am obosit cu mine –
joc șotron
cu pietrele de la rinichi.

aceeași Lună plină peste oraș

în nopțile cu lună plină, somnambulă
inima umblă hai hui pe dealuri.
am o legătură secretă cu timpul.
aceasta constă în creșterea părului și a unghiilor.
din oglindă se strâmbă la mine ziua de ieri.
ficatul mă anunță că e ora la care
doar taxiurile mai circulă prin orașul
viu ca o nuntă de câini.

PAULA MATEI, VIRGIL GIUȘCĂ

TIMPUL

Mihai Diaconu cel taciturn și introvertit, poet ?!

Cine și-ar fi imaginat ce se ascunde în sufletul băiatului timid care, până a veni să dea examen de admitere la Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bârlad, nu văzuse lumina electrică?

Surpriza a fost totală când am luat în mână volumul de poezii intitulat *Tentative lirice*, publicat în 2016 la Editura Litera, Botoșani. Aș putea numi volumul o antologie de poezie. Datele creației sale se întind de-a lungul a 60 de ani, din adolescență și până astăzi. Cititorul poeziei lui Mihai Diaconu va găsi în lirica acestuia o diversitate tematică, pornind de la încercări adolescentine timide, până la dragostea adultului, filosofie și până la medicul veterinar îndrăgostit de pacienții săi.

Poezia de adolescență este dulce în naivitatea ei. Influențele lui Alecsandri, Coșbuc, Topîrceanu transpar din creația anilor 1956 - 1957: „În vale strălucește/ O panglică argintie/ La coturi se lătește/ Și apoi se tot subție.” (*Spre seară II*) sau: „La săniuș copiii/ Merg veseli și cântând/ De dragul bucuriei/ În vale coborând.” (*Iarna*)

Chiar dacă versurile acestea seamănă izbitor cu ale lui Alecsandri și Coșbuc, important este că primul pas a fost făcut.

La 15 ani sufletul se deschide spre lumină și pe hârtie se aștern gânduri răzlețe, sentimente, idei ce iau forma eului liric.

Facem un salt în timp și ajungem în 1986, 30 de ani mai târziu. Poetul se formase. Din poetul-adolescent care scria pasteluri, cu idei împrumutate, găsim acum omul matur, poetul-filosof: „Văd viața cum trece mereu,/ Șuvoi neîntrerupt, tăvălug greu (...)/ Zilele curg, clipele fug” (...) „E toamna anotimpului meu,/ Nu va fi ușor, ci mai greu/ Far îndepărtat, speranță curată,/ Îmi vei schimba viața vreodată?” (*Far*)

Eul liric conștientizează trecerea la maturitate, iar întrebarea retorică din finalul poeziei sugerează dorința de schimbare, de echilibru, dar totodată și o neîncredere în ceea ce viitorul i-ar putea rezerva.

Tema poeziei *Omul* mi se pare demnă de luat în seamă. Omul față în față cu natura. Cine va învinge? Cine va supune? Cine va fi supus?

Frământările eului liric în fața acestor întrebări se estompează în momentul în care realizează că **omul**: „... uită de puterea pe care n-o întrece,/ Nici timpul, nici chiar nemărginirea.”

Acum totul îi este clar, eul liric simte cine va fi învingătorul.

Și totuși suntem trecători pe acest pământ, idee ce o regăsim în poezia cu titlu metaforic, *Portativul*: „Sfârșit de veac, sfârșit de an,/ Sfârșit de om, sfârșit de neam,/ Al generațiilor val,/ Lăsând pe-al timpului portativ,/ Răzlețe semne, trecătoare umbre/ Cruci căzute, sumbre./ Și poate sus în cer,/ La marea revedere,/ Vom fi curați și buni,/ Uniți cu cei străbuni.”

Efemeritatea omului o întâlnim și în poeziile *Epitaf* și *Nonsens*. În poezia *Crăciun* apare tema singurătății: „Crăciun solitar/ Cu vin în pahar,/ Hotel și iar hotel./ M-am saturat de el.”

Eul liric este copleșit de singurătate, dar se luminează de speranța că singurătatea va lua sfârșit. *În ziua ce vine*.

Perioada 1986 -1995 este marcată de poezia de dragoste.

Poezie plină de metafore și subînțelesuri pe de o parte, iar pe de alta eul liric își dezvăluie sufletul cu sinceritate, uneori

trist, alteori sceptic, dar mereu îndrăgostit.

Admirația pentru iubită se strecoară cu inocență în mai toate versurile de dragoste ale lui Mihai Diaconu: „Te admiram cum te apropii (...)/ Zâmbetul tău este lumină,/ O punte de speranțe plină/ Rămâi aproape, nu pleca” (*Tu*); sau: „Soare, iubire și dor,/ Ești totul pentru mine de-acum/ Ochi căprui, vă ador/ Mărgăritar încărcat de parfum.” (*Mărgăritar*)

Și în poezia de dragoste întâlnim tente filosofice, constatări, afirmații ce dor: „Cu tine-n gând trăiesc acum/ Balsam al nemuririi/ În anul devenit postum/ Eu te-am iubit, tu nicidecum.” (*Vis*)

Timiditatea eului liric se revarsă în versuri ce reflectă incertitudinea iubirii, deși el pune la picioarele iubitei *Pământul cu toate florile lui* și nemărginita, necondiționata sa dragoste: „Chiar dacă stea vei fi,/ Eu tot te voi iubi./ Voi alerga mereu/ Pe drum de curcubeu/ La ea ca să mă-nchin.” (*Mesaj*)

Metafora lui Mihai Diaconu culminează cu poezia *Luna*, poezie structurată într-un singur catren: „Revers de monedă,/ Oglindă a lumii,/ Speranță deșartă,/ În ochii multimii.”

Orice poezie este o metaforă, nimeni nu poate ști exact ce a fost în mintea poetului atunci când a creat-o, noi, cititorii, nu putem face altceva decât să ne bucurăm de lectura ei și să încercăm, fiecare din noi, să simțim și să înțelegem ce a vrut poetul să ne transmită. Cât de aproape sau cât de departe suntem de adevăratele gânduri și sentimente ale poetului nu avem cum să o știm. Important este că, pentru o clipă, ne-am bucurat de o poezie ce ne-a mers la suflet și poate că, uneori, ne-am regăsit în ipostazele eului liric.

Mulțumim colegului nostru, Mihai Diaconu, pentru curajul de a-și dezvălui, într-un târziu, fața pe care foarte mulți dintre noi nu i-am cunoscut-o.

Moștenire

La moartea tatei
Mi-a venit să plâng,
Mi se surpase-n suflet
O credință, că el e veșnic,
Precum voi fi și eu
În neamul meu

Așa cum bobul mic de grâu
Se-afundă-n pământ să moară mai întâi,
Și-apoi în primăvară să răsară,
La rând bunicii și apoi tatăl meu
S-au dus încet fără să moară.
O scurtă vizită la Dumnezeu,
Cu o rugăciune pentru neamul meu.

Și-atunci nu am mai plâns,
Am înțeles că eu sunt cel ales
Să fiu ce-au fost și ei, și el,
Bărbatul neînvins
Din neamul meu.

ȘTEFAN GHEORGHE *

OARE ÎI MAI PUTEM CREDE? ÎNCĂLZIREA GLOBALĂ ȘI SCHIMBĂRILE CLIMATICE

Încălzirea globală a dus la schimbările climatice, iar acestea, la rândul lor, la fenomene meteorologice extreme care au dus și duc la pierderi ale multor milioane de vieți omenești, iar treptat la degradarea planetei.

Dar de ce s-a ajuns la această situație?

Este bine cunoscut că încălzirea globală a fost în atenția oamenilor de știință cu multe decenii în urmă, dar până în prezent factorii de decizie s-au complăcut în nepăsare și ignoranță.

Încălzirea globală poate fi atribuită activităților antropice, prin arderea combustibililor fosili (cărbone, petrol, gaze naturale). Cele mai periculoase gaze cu efect de seră care duc la încălzirea globală sunt: dioxidul de carbon (CO_2), care are o durată de existență de aproximativ 100 de ani, și metanul (CH_4), care este emis în atmosferă prin scurgerile din conductele de gaze și de la îngrășămintele folosite în agricultură. De asemenea, s-a constatat că în gheața de pe fundul oceanelor există cantități enorme de metan, care ar putea ajunge în atmosferă dacă încălzirea globală se va accentua.

Oamenii de știință au observat că încălzirea globală a dus și duce la diminuarea activității Gulf-Stream-ului (Curentul Termosalin Nord-Atlantic). Acest curent de apă caldă se deplasează dinspre Ecuator, la suprafața oceanului, spre zonele nordice, unde se produce schimbul de căldură. Din cauza încălzirii globale, acest curent nu va mai putea menține structura climatică a anotimpurilor. Din anul 1990, Curentul Termosalin Nord-Atlantic și-a redus viteza de convecție termosalină cu 25 %. De aceea, se observă o schimbare a climei mai cu seamă în Marea Britanie și Irlanda, unde în prezent clima este mai caldă cu 5-6 °C, dar în viitorul apropiat ar putea scădea cu 3 până la 5°C.

Trebuie amintit faptul că, în anul 2004, David King, ministrul responsabil de problemele științifice în Anglia, a informat pe primul ministru al Regatului Unit, Tony Blair, despre dezastrul mondial iminent cu referire la schimbările climatice, dar i-a spus să păstreze tăcerea. Dl. King nu a ținut seama de ignoranța primului ministru și a publicat concluziile sale în Jurnalul American de știință, în care relatează că schimbările climatice afectează întreaga umanitate mult mai grav decât amenințarea teroristă.

În SUA, omul de știință Andrew Marshall a transmis Pentagonului proiectul „Scenariul Schimbărilor Climatice Abrupte și Implicațiile Asupra Securității Naționale”.

Toți acești savanți au observat gradul de topire a ghețarilor de la Polul Nord. Suprafața mai are o pojghiță de gheață de numai 4 m, iar platoul de gheață s-a retras cu 460 km, într-un interval de o iarnă și o vară polară. Cercetările

efectuate cu ajutorul „sonarelor” au arătat că grosimea ghețarilor s-a redus foarte mult. De asemenea, dacă la Polul Nord anual se formau 12 ghețari, acum se formează numai doi și aceștia foarte fragili.

Și în zona Polului Sud, ghețarul Larsen A, precum și Larsen B, s-au fărâmițat ajungând în ocean. Însă uriașul ghețar Ross, care a început să se fisureze, prin topire ar alimenta Oceanul cu multă apă, astfel încât Oceanul Planetar ar putea crește cu 20 de picioare (1 picior = 0,3048 m), ceea ce ar duce la dispariția multor insule și orașe aflate în apropierea țărmurilor.

De remarcat este faptul că încălzirea globală nu a dat emoții SUA și Pentagonului. Astfel, fostul președinte SUA, George W. Bush, a promis o reducere a emisiilor de dioxid de carbon (CO_2) și că aceasta va fi o prioritate în mandatul său. Dar, după două luni de la investire, el retrage SUA din Tratatul Global al Protocolului de la Kyoto semnat în 1977, prin care se impuneau limite stricte de emisii de dioxid de carbon, știind că SUA contribuie cu 25 % din emisiile poluante. Din cauza acestui fenomen, în anii 2003-2004, SUA a avut parte de 562 de tornade devastatoare în numai 30 de zile, iar în estul Canadei a fost cea mai cumplită iarnă, cu temperaturi mai scăzute de - 40 °C.

Menționăm și că tornadele care păreau a fi tipice Americii, din cauza încălzirii globale și a schimbărilor climatice, în ultimele decenii, chiar dacă sunt mai puțin violente, s-au format și pe continentul european. Exemple: România în anul 2002, Franța în anul 2001, Ungaria în anul 2004, Germania în anul 2006, Italia și Anglia în anul 2006 etc. Toate aceste tornade s-au manifestat prin vânt puternic cu precipitații sub formă de averse de ploaie și grindină, lăsând în urma lor mari pagube materiale și victime omenești. De asemenea, s-au manifestat anomalii de căldură în anul 2003, când în Franța au pierit 15 mii de persoane și alte 30 de mii în restul Europei. În Brazilia și Argentina au avut loc cele mai puternice furtuni din istorie. Au fost incendii devastatoare în Australia de Nord, coasta vestică a SUA și în Alaska, într-o zonă în care ar fi trebuit să fie ploaie și zăpadă.

La fenomene meteorologice extreme poate fi inclus și fenomenul El Nino, care reprezintă o avertizare a Oceanului Pacific Tropical, ce apare datorită interacțiunilor dintre atmosferă și ocean, și care influențează clima pe întregul glob (de exemplu, în anul 1998, în Peru au fost rănite și afectate 110 de mii de persoane).

Pe măsură ce structura anotimpurilor se schimbă accentuat, obținerea alimentelor pentru hrana populației va fi din ce în ce mai dificilă. Drept urmare, în raportul

Pentagonului, SUA a prevăzut și deja a început construirea unui zid de 20 de metri înălțime la granița cu Mexicul, susținut și de actualul președinte Trump, pentru a preveni emigrarea în masă. Acest zid este prevăzut cu trepte în partea Americană, iar în partea Mexicului sub formă de tobogan, pentru ca eventualii emigranți să nu poată urca.

Pentagonul este conștient că în viitor războaiele nu se vor duce pentru petrol și energie, ci pentru apă și alimente. Această situație gravă va duce la emigrări în masă, mai cu seamă din țările care ar putea fi sub apă și gheață, precum Finlanda, Suedia, Danemarca, Olanda etc.

Pentru ca omenirea să nu sufere dramatic, conducătorii statelor lumii se străduiesc să ajungă la un consens cu privire la reducerea gazelor cu efect de seră, în special a dioxidului de carbon. Negocieri asupra climatului au avut loc la: Summit-ul Pământului la Rio de Janeiro, în anul 1992; Protocolul de la Kyoto, adoptat în anul 1997 și intrat în vigoare în anul 2005, după ratificarea de către Rusia, când SUA și Australia au refuzat; Planul de acțiune de la Bali, în anul 2007; COP-15, la Copenhaga; Conferința de la Doha, în anul 2012; Conferința asupra schimbărilor climatice de la Varșovia, în anul 2013; Conferința asupra schimbărilor climatice de la Lima, în anul 2014.

De 20 de ani, ONU organizează anual o conferință asupra schimbărilor climatice, dar până acum nu s-a ajuns la un acord universal cu valoare juridică pentru încetinirea Încălzirii Globale. Protocolul de la Kyoto, negociat în anul 1997 de 160 de state, avea valoare juridică și prevedea doar pentru țările industrializate o reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu 5,2% în perioada 2008-2012, în comparație cu cele din 1990. Pentru a intra în vigoare, acordul trebuia ratificat de cel puțin 55 de state, care să reducă cu 55% din emisiile Globale de dioxid de carbon. Condiția a fost îndeplinită în 2004, prin ratificarea de către Rusia a protocolului, dar SUA, unul dintre cei mai importanți emițători de astfel de gaze, alături de China, nu l-au ratificat.

În perioada 30 mai-11 decembrie 2015, Parisul a găzduit cea de a 21-a sesiune a Conferinței părților (COP-21) la Convenția - Cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice și cea de a 12-a sesiune a Reuniunii părților la Protocolul de la Kyoto (CMP-11). Pe data de 12 decembrie, părțile au ajuns la un nou acord global privind Schimbările Climatice. Acordul prezintă un rezultat echilibrat, cu un plan de acțiune pentru limitarea încălzirii globale "mult sub 2°C". UE se străduiește ca acest acord să fie pe cât posibil respectat, în așa fel încât încălzirea globală să nu depășească 1,5 °C. De asemenea, acordul trebuie să fie respectat pe termen lung, să fie aduse contribuții la planul de acțiune, la fiecare 5 ani statele membre să comunice contribuțiile, să existe transparență, informare reciprocă cu privire la rezultatul acțiunilor, solidaritate, iar UE și alte țări dezvoltate să ofere finanțare țărilor în curs de dezvoltare pentru reducerea emisiilor poluante.

La 22 aprilie 2016, UE și cele 28 de state membre ale sale au semnat acordul Global de la Paris cu privire la schimbările climatice, în cadrul unei ceremonii la nivel înalt desfășurată la New York. Acordul fusese încheiat în decembrie 2015, cu ocazia Conferinței ONU pe tema schimbărilor climatice, așa numită COP-21, care a avut loc la Paris. De asemenea, s-a discutat ca în acord să fie incluse și

companiile de aviație, transporturile rutiere și de mărfuri, care generează puternice emisii de gaze poluante.

După șase ani de la COP-15 Copenhaga, în luna septembrie a anului 2016, Conferința COP-21 de la Paris pare să fi reușit, deoarece 195 de state au semnat Acordul pentru încetinirea încălzirii globale. Din cele 195 de state reprezentate la Conferință, 186 au anunțat măsuri privind limitarea sau reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră până către anul 2030. Reduceri rapide ale poluanților se pot obține prin diminuarea activităților antropice și absorbția de către păduri, dar și prin noile tehnologii de captare și stocare a dioxidului de carbon.

Marii poluatori au promis că vor reduce nivelul de poluare. China va reduce cu 60-65 % emisiile industriale până în anul 2030, SUA cu 26-28 % până în anul 2025, UE cu 40 % până în 2030, India cu 35 % până în anul 2030, iar Rusia cu 25-30 % până în anul 2030.

La conferință au participat președinții SUA, Chinei și Rusiei. Acordul va intra în vigoare în anul 2020, înlocuind Protocolul de la Kyoto. În Acordul interguvernamental cu valoare juridică pentru reducerea încălzirii globale sub nivelul temperaturii de 2°C, precum și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră între 40% și 70% sunt prevăzute să se realizeze până în anul 2050, iar reducerea completă până în anul 2100 (promisiuni?).

În prezent, încălzirea globală afectează toate continentele, iar efectele sale se vor agrava în viitor, dacă nu se vor lua măsuri ferme de limitare a emisiilor de gaze cu efect de seră. Schimbările climatice au afectat deja agricultura, sănătatea populației, ecosistemele terestre și acvatice, rezervele de apă și unele așezări umane. Efectele încălzirii globale asupra Planetei noastre sunt, așadar, tot mai evidente și mai dramatice.

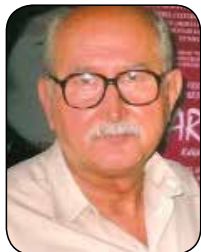
Fostul președinte SUA Barack Obama a spus: „Nici o națiune, mică sau mare, bogată ori săracă, nu este imună și stă în puterea noastră să schimbăm situația și acum.”

Se poate însă vorbi doar de o ameliorare a încălzirii globale, nicidecum de o reducere substanțială. De ce? Cel mai mare poluator, SUA, respinge varianta unui tratat constrângător, a cărui adoptare în Congres ar fi imposibilă.

Un studiu recent arată că încălzirea globală se produce într-un ritm mult mai rapid decât se credea. În anul 2100, temperatura medie globală ar putea crește cu până la 7,3 grade Celsius! Studiile anterioare precizau o posibilă încălzire cuprinsă între 2 și 4,8 grade Celsius. Situația este și mai delicată având în vedere că președintele SUA, Donald Trump, nu crede în încălzirea globală și nu va susține măsurile pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. Având în vedere concepția lui Trump privind încălzirea globală, profesorul Michael Mann de la Penn State University avertizează că există riscul ca planeta noastră să se transforme treptat într-un adevărat iad ferbinte, asemeni planetei Venus.

În concluzie, putem spune că ar fi vital ca statele semnatare să se țină de cuvânt. Însă promisiunile rămân deocamdată doar promisiuni.

* Ștefan GHEORGHE este comandor aviație (retr.), conf. univ. dr. ing.

Teodor OANĂ

CONCURS CU INTERVIU

În urma pensionării șefului Serviciului de presă și comunicare din primărie, atribuțiile acestuia i-au fost încredințate de primar șefului Serviciului de resurse umane, pregătire profesională și secretariat, Dorin Brăgaru. După nici trei săptămâni, acesta a văzut că se confruntă cu greutăți de comunicare, nu că n-ar avea ce să transmită ziaristilor la conferințe de presă sau interviuri, ci pentru că la unele întrebări trebuia să-și dea cu presupusul. Ziariștii nu s-au arătat indiferenți la formulări de tipul „după părerea mea...”, „eu cred că...” și tot din astea. În relatările din ziarul *Gazeta Independentă* textele musteau de critici mai mult la adresa primarului.

– Dorine, i-a zis primarul într-o pauză de prânz, cred că trebuie să scoatem postul la concurs. Așa nu mai merge.

– Și eu zic tot așa. Ce să spunem în comunicat?

– Că se scoate la concurs postul de..., că cererile și actele de studii se depun la secretariat până la data de..., că în ziua de... are loc concursul.

– Concursul în ce va consta?

– Exact ca la cele mai multe facultăți: concurs de dosare.

– Eu aș zice că și un interviu. Și ar mai fi ceva: studiile să fie superioare.

– Categorie. Ocupă-te, te rog, de treaba asta și dă anunțul la ziar. E bine să nu facem angajări pe sprânceană, să fim acuzați de trafic de influență sau de mai știu eu ce.

– Asta ne-ar mai trebui.

Printr-o dispoziție a primarului a fost numită comisia de concurs. Din comisie au făcut parte primarul, Dorin Brăgaru și șeful Serviciului de relații externe și protocol, aflat în subordinea primarului, Anton Dumbravă.

– Astăzi după amiază ne uităm pe dosare, i-a spus primarul lui Dorin Brăgaru în preziua concursului.

– Foarte bine, îl anunț eu pe Anton. Știi ceva? Printre cei înscriși, că sunt patru, e și un prieten al meu. Om serios, de treabă.

– Unde lucrează?

– E ospătar la restaurantul Căpșul de aur.

– Dorine, tu vorbești serios?

– Da, șefule, în privința comunicării nu-l întrece nici dracul. Are școala vieții.

– Tu chiar vrei să ajungem de râsul lumii?

– Asta-i bună! Iulian Lăcătușu, că de el e vorba, e inginer chimist la bază. A terminat Facultatea de Chimie Alimentară de la Galați, de-i zice acum Facultatea de Știință și Ingineria Alimentelor. A lucrat cincisprezece ani la Fabrica de conserve, dar dacă fabrica s-a privatizat, iar instalațiile au fost vândute la fier vechi... Linii tehnologice de inox. De neimaginat. A trebuit să facă ceva și s-a recalificat. Când s-a angajat la Căpșul de aur, a vrut postul de bucătar șef, dar i l-a suflat un nepot de văr al prefectului. Mi-a spus că un coleg al lui spală și acum vase la un restaurant din Olanda.

– Dorine, faci tu ce faci și ne bagi în gura presei. Lumea știe că e ospătar, nu inginer.

– Lasă, șefule, că peste câțiva ani n-o să se mai mire nimeni de nimic.

Două zile după finalizarea concursului, câștigat de

inginerul Iulian Lăcătușu, a apărut în *Gazeta Independentă* un articol-pamflet la adresa primarului. Nicio referire la studiile câștigătorului concursului, numai acuze de fraudă și subiectivism, de ignorare a unor principii care dispar cu bună știință într-un stat de drept. N-au lipsit referințe la calificarea unor contracandidați, între care o profesoară cu studii de specialitate.

Ziarul s-a citit în primărie pe furiș. Toată lumea se aștepta să se înregistreze la secretariat o contestație, așa cum se întâmplă la mai toate licitațiile organizate de primărie. De fapt, acest lucru e cunoscut în toată țara, procesele pentru soluționarea contestațiilor durează cu lunile, iar lucrările stagnează spre satisfacția celor din opoziție care acuză stoparea investițiilor.

Consilierii partidelor din opoziție i-au cerut primarului, printr-o adresă, să convoace urgent o ședință de Consiliu, în care să se analizeze desfășurarea frauduloasă a concursului pentru ocuparea postului de șef al Serviciului de presă și comunicare.

Primarul a citit textul cu răbdare și a răspuns pe loc:

– Conform legii, veți primi răspuns în limita a treizeci de zile.

Nu greu le-a fost consilierilor din opoziție să anunțe că vor boicota viitoarele ședințe de Consiliu. A fost redactat și un protest care a fost trimis prin fax la *Gazeta Independentă*.

A doua zi, primarul a convocat pentru ziua următoare o conferință de presă cu public. Consilierii din opoziție și-au mobilizat organizațiile de tineret care să manifesteze în fața primăriei în timpul conferinței de presă. Chiar și unele ONG-uri au răspuns la această inițiativă. Acțiunea pusă la cale a ajuns și la urechile primarului, care a cerut sprijinul jandarmeriei pentru asigurarea ordinii.

În sala de consiliu a primăriei s-au prezentat doi jurnaliști de la *Gazeta Independentă* și câteva persoane dornice să vadă la fața locului confruntarea dintre primar și consilierii sprijiniți de presă. Consilierii din opoziție mizau pe gălăgia din stradă.

La conferința de presă, primarul a mulțumit celor prezenți că au răspuns la invitația de a participa la limpezirea apelor tulburi din primărie. A făcut portretul inginerului Iulian Lăcătușu, a vorbit despre munca lui la Fabrica de conserve, unde au lucrat și părinți ai celor care protestează în stradă și care, din lipsă de locuri de muncă, au luat calea străinătății. S-a referit și la persoana cu studii de specialitate, respinsă la concurs, care suplinește în județ ore de geografie, pentru că de cinci ani tot participă la examene de titularizare și nu obține medii mai mari de cinci. Primarul s-a concentrat mai mult pe proiectele înscrise în planul anual al primăriei și s-a arătat încrezător că, în pofida unor dificultăți, inerente la un volum de muncă precum cel din primărie, acestea vor fi cu siguranță finalizate.

După conferința de presă, primarul l-a întrebat pe Dorel:

– Ce crezi că va apărea mâine în *Gazeta Independentă*?

– Crede-mă că îmi displace datul ăsta cu presupusul ca la mai toate emisiunile TV când e vorba de evenimente politice. Nu mai e mult până mâine.

Marian ROTARU

ÎNSEMĂNĂRI (V)

Din ciocnirea civilizațiilor au ieșit nu odată limbi și culturi noi, de amestec. Limba *patois* bunăoară este o franceză stâlcită, amestecată cu cuvinte africane, vorbită de negrii din insulele Martinica și Guadelupa, iar graiul *papiamento*, un fel de spaniolă simplificată, se folosește în insulele caraibiene Aruba, Bonaira, Curacao și San Andres. Papiamento are cam același calibru cu *pigdin english* utilizată de papușii din Noua Guinee. În pigdin se spune „the chief number one/șeful numărul unu” reginei Marii Britanii, „the chief number two/șeful numărul doi”, guvernatorului general al Australiei și tot așa până la șeful local de trib, care este „the chief number...”. În zonele cu mare fărâmițare etnică, limba cuceritorilor este chiar necesară. În Togo se vorbesc 500 de limbi diferite, așa că vrând nevrând franceza rămâne cel mai eficace mijloc de comunicare. În China s-a impus ca limbă oficială dialectul mandarin vorbit în nord. Este graiul folosit de locuitorii capitalei Beijing. În sud se vorbește cantoneza. Deosebiriile dintre cele două graiuri, deși dialecte ale aceleiași limbi, este la fel de mare ca între italiană și norvegiană. Chinezii au însă un mijloc foarte eficient de înțelegere: scrierea. Înțelesul idiogramelor nu are legătură cu limba, prin urmare chinezii din oricare provincie se pot înțelege prin scris. Idiogramele nu transmit sunete, ci concepte, sunt de fapt semne convenționale, ca de exemplu „icoanele” de pe calculator sau cifrele. Scriind „2” înțelege oricine chiar dacă pronunță „doi”, „two”, „tva”, „dua”, „dois” etc.

În secolul XIX a apărut ideea limbilor artificiale care să fie universal înțelese și care să nu fie bănuite de „imperialism cultural”. Apariția primelor limbi artificiale este învăluită de mister. Hildegard de Bingen a trăit în secolul XI și a fost scriitor, poet, filosof, om de știință, medic și teolog. A inventat limba *ignotia*, probabil prima limbă artificială și un alfabet anume pentru aceasta limbă. Hildegard nu a căutat să o popularizeze și nici nu a motivat creația. A elabora o limbă artificială nu-i ușor, iar în secolul XI, latina era unanim acceptată de savanți și cancelarii. *Ignotia* nu folosea nimănui și de aceea munca lui Hildegard pare să fi fost fără rost. De la savantul John Dee au rămas câteva texte în limba pe care o numea *enochiană*, după proorocul Enoch ridicat la Cer. John Dee spunea că era vorbită de îngeri. S-a crezut că este artificială, deși iarăși se pune înțelegerea pe cine putea interesa *enochiana* în acel secol XVI când fiecare nație puternică căuta să impună propria limbă. Studiile din ultima vreme au arătat că *enochiana* este o limbă naturală și nu are asemănare cu niciun idiom terestru. În volumul „Cărțile blestimate”, Jacques Bergier afirmă că mesajele în acea limbă aveau sorginte extraterestră. John Dee primea mesajele din eter pe un ecran și erau transcrise de secretarul său. Ecranul de culoare neagră, executat dintr-un material necunoscut se afla în custodia unui muzeu tehnic din Londra. Până acum nu s-a permis nimănui să-l cerceteze. Nu se știe dacă s-au păstrat toate mesajele *enochiene*. Cert este că John Dee a scris acea carte publicată într-un exemplar dăruit reginei Elisabeta I a Angliei, în care susține că Anglia trebuie neapărat să alipească Groenlanda pentru că pe marea insulă s-ar afla poarta spre un univers paralel. Nu de mult s-au fotografiat din satelit doi monoliți enormi de piatră perfect dreptunghiulari, lungi de 200 de kilometri, ieșiți din platoșa de gheață veșnică

ce acoperă ținutul Sermersuaq din interiorul insulei. Monoliții nu au cum să fie naturali. Mă întreb dacă există vreo legătură între bizara fotografie și afirmațiile lui John Dee. Se pare că tot artificială este și limba în care a fost scris manuscrisul Voynich, numai că documentul nu a fost încă decriptat și de aceea mai e până când părerea să devină certitudine. Originea manuscrisului este obscură. Un alchimist din Boemia secolului XVII, Georg Baresch, i l-a oferit lui Jan Marek Marci, rectorul universității din Praga. Acesta îl trimite mai departe iezuitului Athanasius Kircher. Savant multilateral, Kircher este primul care a avut oarecare succes la descifrarea hieroglifelor egiptene. După documentele străvechi, a făcut o descriere a Atlantidei în lucrarea „Mundus Subterraneus”. Totodată Athanasius Kircher lasă lucrarea „China monumentis”, prin care este considerat fondatorul sinologiei – știința care studiază civilizația chineză. Cercetările moderne arată că pergamentul pe care a fost scris manuscrisul Voynich datează de la începutul secolului XV. Este foarte posibil ca textul să fi fost copiat de pe un alt manuscris mai vechi. Filosoful persan Fazlullzh Naimi (secolul XIV) spunea că a identificat în scrieri vechi, numai de el știute, limba *balaibalan* vorbită în Paradis de Adam și Eva. Despre *balaibabalan* s-a zis că a inventat-o Naimi, fiind deci artificială. Totuși lingviștii contemporani sunt de acord că toate limbile lumii se înrudesesc. S-au desprins dintr-un grai primar, numit adamic. Din păcate textul în *balaibalan* moștenit de la Naimi este prea scurt și prin urmare oferă prea puțin material de cercetare pentru a demonstra clar că această limbă ar fi mama tuturor graiurilor lumii. *Solresol* este prima limbă artificială modernă al cărei scop a fost de a ușura înțelegerea între popoare. Este inventată de Jean-François Sudre în 1827. Au urmat încă vreo 40 de idiomuri artificiale, cum ar fi limba *occidental* inventată în 1922 de Edgar de Walh. Toate au fost uitate, mai puțin limba *esperanto* creată de medicul polonez Ludovic Lazar Zamenhof în 1887. *Esperanto* a cunoscut în 1937 o variantă creată de matematicianul elvețian René de Saussure, dar care nu s-a impus. În 1997 scriitorul chinez Zhou Shao-mou publică romanul SF „Povestea rasei albastre” în care este vorba de o planetă îndepărtată, Pandora, locuită de oameni albaștri. Pașnicii pandorienii sunt atacați de pământeni ce vroiau să pună mâna pe bogățiile minerale din lumea lor. Romanul chinezului a fost preluat de americanul Eric Ryder în scenariul filmului „Avatar”. De aici, celebritatea pandorienilor. Li s-a atribuit o limbă, numită *navi*, creată de lingvistul Paul Frommer. Navi a prins la tineri: s-au publicat manuale de limba navi, dicționare navi-englez, s-au deschis cursuri de navi. Cum era de așteptat, *navimania* a pierit după doi ani.

În treacăt fie zis, rasa albastră exista pe Pământ. Sunt comunități de băștinași cu pielea albastră în Atlasul Marocan și Anzii Peruvieni. Pe la 1820 este găsit undeva în Franța un băiat de vreo 12 ani cu pielea albastră. A spus că îl cheamă Martin Fugate, dar nu a zis nimic despre originea sa. Ajunge la un circ, unde era expus gol printre dansatoare. Până la urmă reușește să fugă în SUA. Aici întâlnește o fată albastră, Elisabeth Smith, cu fizionomie europeană ca și el, dar de vârstă mai mică. Cei doi se stabilesc în ținutul Troublesome Creeck din statul Kentucky. Toți urmașii lor vor avea culoarea indigoului. Astăzi sunt câteva sute. Locuiesc în orașele vecine Troublesome Creeck și Ball Creeck. Toți sunt perfect sănătoși. (Va urma)

VIAȚA ACADEMIEI

(urmare din pagina 2)

Poetul Simion Bogdănescu a prezentat o captivantă expunere despre pregătirea momentului 1859 prin literatura și presa epocii pașoptiste, continuate în epoca

Elena Monu prezintă manuscrisul original: Lupu Kostaky, *Amintiri*, incluzând și perioada Unirii Principatelor.

Unirii, incluzând nume de mari scriitori patrioți precum Bălcescu, Heliade Rădulescu, Alecsandri, Kogălniceanu.

Duminică, 12 februarie 2017, ora 11, membrii și simpatizanții Academiei Bârlădene au răspuns invitației la reuniunea omagială purtând titlul: *Amintirea și prezența lui Grigore Vieru (1935–2009)*. Reuniunea s-a bucurat de participarea scriitorilor Lucian Vasiliu și Theodor Codreanu, precum și a Linei Codreanu și a lui Petruș Andrei. Publicul a auzit cu interes intervențiile care au readus în memorie personalitatea poetului Grigore Vieru: în deschidere, Elena Popoiu, apoi primii doi scriitori menționați, Theodor Codreanu și Lucian Vasiliu, prieteni ai celui care, dacă ar fi mai trăit, ar fi împlinit, pe 14 februarie, 82 de ani. A doua parte a manifestării a avut în atenție volumul *Fragmente despre Eminescu*, al reputatului eminescolog Theodor Codreanu, volum recent apărut în colecția *Eminesciana* a Editurii Junimea, al cărei director este Lucian Vasiliu. Gândit ca semnal editorial, momentul este potențat de cuvântul de prezentare al lui Simion Bogdănescu și de recomandarea directorului editurii. Dl. Lucian Vasiliu a venit cu noi daruri pentru biblioteca Academiei Bârlădene, constând în cărți și reviste – inclusiv cel mai recent număr al revistei *Scriptor*. În încheiere, Theodor Codreanu a oferit autografe.

În imagini, susținătorii comunicărilor din 12 februarie: Elena Popoiu, Theodor Codreanu, Lucian Vasiliu.

Elena Monu, moderatoarea reuniunii

UN DOCUMENT PUȚIN CUNOSCUT CARE MENȚIONEAZĂ ORAȘUL BÂRLAD CA LOCUL NAȘTERII DOMNITORULUI ALEXANDRU IOAN CUZA

În septembrie 1867, Alexandru Ioan Cuza a cumpărat Casa Manner, situată în cartierul rezidențial Ober Döbling – Viena, pe Hirschengasse (Străduța Căprioarelor) nr. 219¹, unde a locuit în perioada octombrie 1867 – iulie 1870. Stabilirea la Viena a domnitorului exilat, împreună cu familia: doamna Elena și fiii, Alexandru și Dimitrie, este dovedită documentar de Registrul Populației din Viena, la 5 decembrie 1867². Documentul menționează la rubrica locul nașterii: „Berlad in Moldavia”.

Înainte de octombrie 2006, Asociația „Unirea”, înființată de Prietenii românilor din Austria, a pus pe locul unde a fost vila lui Alexandru Ioan Cuza placa memorială, cu text bilingv, germană și română, în centrul căreia este amplasat în relief portretul domnitorului Unirii văzut din profil³.

Note:

1. Conform chitanței din 11 septembrie 1867 valoarea casei era de 1280 florini. Vezi vol. *Principele Alexandru Ioan Cuza – scrisori din exil – 1866-1873*, ediție de Virginia Isac, editura Junimea, Iași, 2007, p. 24. Originalul chitanței se află la Muzeul Unirii din Iași, nr. inv. 289.

2. *Ibidem*, p. 143. Documentul (copia) se află la Biblioteca Academiei Române, Arhiva Cuza, Mapa XLVIII, f. 245.

3. *Ibidem*, p. 145.

Meldzettel		Nr. 4/12		1867	
In der Stadt		Ober Döbling		Hirschengasse	
Vor- und Zunamen der zu Meldenden		S. R. Fürst Alexandru Ioan Cuza			
Dessen Charakter, Beschäftigung oder Dienst-Eigenschaft		Fürstbesitzer			
Alter, Religion, Geburtsort und Vorname		48 Jahre – Griechisch-Katholik – Berlad in Moldavia			
Stand, Namen und Alter der Familien-Mitglieder		A. D. Fürstin Helene mit zwei Kinder			
Hat vorher gewohnt		In der Stadt		In der Stadt	
Ist eingetragener, ausgestreuter, Mann und weibl.		In der Stadt		In der Stadt	

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXIV, nr. 1(66), martie 2017, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef), Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop, Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.

Responsabili de număr: Elena Popoiu și Serghei Coloșenco

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.